

894 (89)

2301 - 2442

Alw. do g. 894
 P.P. 2301 - 2352
 "Wills and
 bequests in
 inheritance"

K 34/82 2301
 pp. 2301 - 2442 = 141 pp.
 H. M. Mohlabe,
 Bethany Mission,
 P.O. Box 39,

894

Tema ya 25.

141 pp x f0.53 = 74 pp

typed
= 26-12-0Trichardtsdal,
3-6-1952.ind. will
Request
inheritance
6 AUG 1952
marrKa-ba-ganyo ya mohu, mabapi le thoto.Temana ya 1: Neô ya taêlô ya mohu.

#872 Mahu a batho a swane. Mong lehu lona le
 le thii. Bjale mo go bolwabolwa mabapi le dita-
 êlô, tsetu. Bjale lehu la go hwa o t̄ha bola-
 bole, ke lona le we le dirago gore mohu a
 t̄he ke a khôna go aba dilo t̄ra gwe. Gona
 le lehu la go hwa motho a bolabola. Bjale mo-
 tho wa go hwa a bolabola o khôna go a-
 baganya thoto ya gwe.

#873 Mohu o khôna go fa motho neô ya gwe ka go
 bolabola ka molomo wa gwe. Ge a ile a fa
 dineô t̄e ka mokhwa wa molaô, gôna go luhile.
 Bana ba gwe ba ka t̄he ke ba šala ba fa-
 pana. Lentšu le re, lentšu la mohu a le nya-
 t̄iwi. Ke nnete a le nyat̄iwi ge a ile a t̄he
 t̄hinye lehu. Go t̄he t̄hinye lehu, ke gore a

fa motho thelo the the tha molebanago. Ka go-
riale mo we o thintse lehu ka baka la gore ba
ta šala ba bakana. Lentšu la khanetšo ya
lentšu la mohu la re, le the ke la êlêlana le
lentšu la mohu. O thientse dipolabolo ka go hwa
lehu.

4874 Mothinyi wa lehu o fa motho neô ka the-
phiring. Batho ba bangwê ba hwa ba na le lehu-
mô. Lehumô la motho yo moso ke basadi, diu-
iwa le bongaka. Bjale mothang a hwago dilo
tše we o wa di šiya. Bjale ge a nyaka go
thinga lehu, a ka fo botša mosadi yo mongwê
gore ka hwa, o the ke wa šala wa dumêla
go dula le monna yo mongwê wa leloko la
ge šu. Yêna mosadi yo we o ta mo fa thelo,
a bee a mo laê gore a the ke a šupa motho.
Thelo the we the ka the boniwego le go bola-
bola the tha bolabolego. Thelo the we ke
tšhalete.

4875 Lehumô la basadi le šika le dikhomo
le batho. Ge monna a na le basadi ke mohu-
mi, ka baka la gore o ta ba le moše o mogo-
lo. Ka gare ga moše o ta hwetsana barwa
le baredi. Lešaka la dikhomo le lona o ta
hwetsana e le le legolo. Lešaka le godiša
ke manyalo a baredi ba gwê. Ka yoriare

894

K34/82

2303

mo we ke gōna a humile, ka gobane morogō o šeba ka kwaēla. Kwaēla ke gore go khanyetsa ga ntši o šeba ka nama. Ga dule a lapile o fo dula a hoše. Ka gobane mo a tšena ga e la ntšo, o hwetsšana mapoto. Ga e ngwe o hwetsšana phufutša. Batho ge ba immōna ba bōna e le kuošana ka gobane o ja bjale ka dikhoši. Yēna mo a dutši o fēla a re bogōši ke batho. Ke lona lehumō la basadi.

4876 Lehumō la basadi le thubēga ka moragō ga lehu la monna. Ge a dutši a gōta ka gare ga mote, o lebeletše mosadi yo we a mothōkōmēlago. Thōkōmēlō ya mosadi gōdimu ga monna wa gwe, ke go mo tšeba malapile. Mjja e utša ke letsōgō. Ka goriale mo we ke moka monna o tša gōgēla ka mo we lapeng le we. Ke moka ba tšeya meratišō ba beya. Ge a gogetšōe ka lapeng la mosadi yo mogolo gōna go lukile. Ge e ka lapeng la mosadi yo monyana, a gwa loka, ka gobane ka moragō ga lehu la gwe mote o tša thubēga.

4877 Lehumō la diruiwa. Lehumō la diruiwa le nyavēla mothong ka ditela tše pedi. Ditela tše we pedi tše we ke tše: diruiwa tša baredi le tša maata. Lehumō la nnete ke la diruiwa tša maata. Ke lona le we a ka funago ka lona. Lehumō la manyalo a baredi le na

894

K34/82

2304

le malapa a bo lona. Ke lehumô la monna ge a
 t̄ha phela. A ka t̄he ke a khôna go fana ka lona.
 Theš̄a t̄ha tima ke moka le boêla pušong ya lapa
 le we.

4878 Lehumô la bongaka. Bongaka ke bohumi
 bjo bogolo, e bile bo a rutiwa. Bjale ka bjôna
 motho o hwetšana mehuta ya diruiwa ka moka.
 Diruiwa t̄se we ka moka ga t̄šona ke t̄ša mong
 ngaka ka gobane o dihwetšane ka maata a gwe.
 Go t̄šama o êpa dithare ke modirô o mogolo ku-
 du. Dithoto t̄se we t̄ša bongaka a swanêla go
 diya ka t̄šona ka mokhwa o a ratago. Ke gore
 go fa motho lefa le we. Fêla bongaka a ka
 fana ka bjôna. A ka t̄he ke a fa motho pe-
 peneneng ka gobane ba mōna ba t̄a mo lwetšā
 ge a t̄ha ba hwe ba bolaya. Ke bjôna bo-
 humi bja bongaka bjo we. x

4879 Tšhalete a e bitšwi gore ke lehumô. Ba
 e bitšā gore ke lehumô la makhwa. Matsatšā-
 ng a bo lehono go na le pōnagalo ya gore ke le-
 humô la bokwetepe. Ka gobane motho a ka
 fo fa motho neô ya yōna ka t̄hephiring ya ba
 ke moka e lobile. E loba ka baka la gore a
 e na mothala. T̄ha mo t̄hala ba t̄a nyahišā-
 šā gore mo a go fa o bē a go rēhang. Bjale
 banna ba khôna go fana ka t̄halete e

894

K34/82

2305

a bōna gore mogwēra magolo o ragēla go tōga. Mo-
fiwa ke mōka le yēna a ka the ke a khurupulla
a khupara o khupere. Ke mōkhwa o we le bitšwa
go lehumō la bokwēlēpa.

4880 Lehumō la mabêlê. Mabêlê le ōna ke le-
humō la motho yo moso. Motho yo we a nago le ma-
bêlê a mantšhi, o bitšwa gore ke lehumagadi. Wa
go-huma ka dihhomo le diruiwa tše dingwe, o bi-
tšwa gore ke mohumi. Bohumi a še bja monna
fêla, mosadi le yēna e ba mohumi. Lehumaga-
di ga še mosadi fêla, le monna le yēna ke le-
humagadi. Mabêlê a phakollwa a fiwa motho yo
mongwe ge a bōna gore e fula e ukametše leō-
pê. Kudu o tša phakolla a e fa mosadi yo we a
mo ōkago. Lebaka la mo ba tšwile ka mōka ba
ile mašomong. Ge e le mosadi a phakollwa a e
fa mmagwe. Modirō o we o diruiwa ka thephi-
ring.

4881 Motho ge a na le mahumō a we a šetšego
a ngōdilwê ka mo gōdimu. Bjale ka ge go tšalusi-
tšwe gore lehumō le legolo la motho ke la go tšwa
maata a gwe. Bjale ge a bōna gore bolwetšhi bjo
bo ntwerogo a še bjōna bolwetšhi bjo we nka
pêlago, o wa khōna go a-bêla bana ba gwe, a
dirêla gore ba the ke ba šala ba fapana. O
ba abêla ka malapa a bo mmago bona ge e le

894

K34/82

2306

monna wa basadi. O fa ngwana wa pele wa lapa le lengwe le le lengwe. Banna Bana ba banyana a ba fe kabêlô. The we a the šiyago ke lentšû fêla. Lentšû la gore wena o šale o tšeiše baratho ba go basadi. Monna wa mosadi ke yêna yo a bêlago barwa ba gwe ka moka ga bona.

4882 Mosadi wa mamoratwe o fiwa go feta basadi hamoka. Monna wa basadi a ka bôna gore koša e ke binago e, ke koša ya mafello. Ke moka a bôna gore ka mo fa dikhomo ba ka thwa ba mo tswenya. O dira maanô a go rēhiša dikhomo. Ke moka a fa mosadi yo we wa mamoratwe tšhalete. A mmotša gore mo o nyaka dikhomo o ta šala wa rēha. Mosadi yo we tše we a fiwago ka thephiring, o swanetše go di uta ga batwadi ba gwe. Ka go tšhaba gore lehu le a tšaletsa, a ka tšhoga a ba šupile.

4883 Dineô tša mosadi. Mosadi le yêna o ba mohumi le go ba lehumagadi. Basadi ba bangwe le bongaka ba ba nabjô. Pelo ya mosadi e gôdimu ga moredi wa gwe. Mothankana a mo gopole kudu. Khanthe ngwana yo la wa mosetsana a ka theke a mmoloka. Ngwana yo a ta go mmoloka ke ngwana wa mothankana. Le ga go le bjale o nyaka gore dilo tša gwe a fê bana ba base-

894

K34/82

2307

tsana. Dibjana tše dingwe a ka no ba fa ba-
the ke ba ba le taba naê. The we ba ka mo-
ganetsago ke diuiwa. Mabapi le bo-ngaka ba
ka the ke ba khôna thelo. Bongaka bja gwe
o ta bo fa moredi wa gwe yo we a kwana-
go naê.

4884 Khofêgêlô ya dibjana. Betši ba gwe ba
mo apeela, baredi ba gwe ba apeela bo
mmatsula wa bona magadi a bona. Ke bona
ba we ba swanetšie go belaêla. Pelaêlô ya
bona ba ka the ke ba e thagiša ka noši. Ba
botša banna ba bona ya ba bona ba we
ba e thagišago. Molaô ôna ke molaô wa go-
re mosadi a fê moredi wa gwe the we
a nyakago go mofa. le ge a ile a fa mo-
redi ka o thii a thaeša ba bangwe a go-
na molato.

4885 Dibjana tše we a diratago kudu, di išwa
batswading. Ke gore a nyake gore betši ba
gwe ba šale ba di šumiša. Tše dingwê
a ka di fa bo ngwanabô, a ba botša gore
le ta ntelela mo ke hwile. Bjale thebjana
the ke the thapô thaka, o ta šala ompô-
na ka thôna. le bakhotse ba fiwa. Ba-
khotse ke ba nkana. Bona ba butšwa gore
o ta mphalolêla mo ke hwile. O fa motho

yo a nyahago go mofa. Ka dibjana tše we a fanego ka tšona, ba ʒa šala ba mmōna ka tšona.

4886 Dibjana tše bjale ka tše tša ka faṁthe, a di fiwi motho. Tšona ke dithapō tša betši ba gwe. Lehudu le mose, lwala le tšhilo, kobō ya bošego le legogō le we a le ~~le~~ alago. Lehudu le mose, lwala le tšhilo ke dilo tše tša go ba di šumiša ke betši ba gwe. Bjale ka goriale mo we a swanēla go ba amoga. Le bona ba ʒa šala ba mmōna ka tšona. Ka moragō ga lehu la gwe, bakhonyana ba swanetše go iša ditwana tše dingwē ga batwadi ba gwe. Ba yo bega batwadi ba gwe lehu la ngwana wa bona. A še mong dibjana ka moka owa e ka baṁtheroto le lethelo. Ka gare ba fakēla dikobō tše a go ba apara. Dikobō tše we di bitšwa diṁhaka. ~~Go~~ šetše go ngodilwe ka e le kae gore go bigiwa ka khomo goba pudi.

4887 Motho yo mogolo mo a ka hwa a ʒha aba lefa la gwe. Bjale ba ba šetšego ba phela le bona ba ʒhe ke ba šala ba aba ka mokhwa wa molaō. Mōya wa gwe o ka ʒhe ke wa robala ka baka la gore a ba diya mo we thato ya gwe ya go ba e rata gōna. O ʒa boya ka ʒela tša badimu, go ba botša mo

we a belaêlago. Gore ba phethe mo we pelaelong ya gwe, ke moka môya wa gwe o ̣a robala. Le ge a ile re šiya thelo ga monkana wa gwe, a re mo a e hwa a the gopola. Le ge a hwile o ̣a no the gopola. Go fedisa khopolo ya gwe ke gore tho tše-
iwa

4888 Ngwana yo monyana ga na pelaêlô. Yo monyana a ka šiya thelo go monkana wa gwe, a ka the ke a belaêla. Le baka ke gwe yo monyana a ne thela. Dilo tša gwe ka moka ga tšona di taolong ya papagwe le mmagwe. Dilo tša gwe di the matsogong a batswadi, ka moragô ga mo ba mo tšeisitše mosadi. Dilo tša masogana di a tšisa go fêla di loba, go the lobe ga tšona ke go botša batswadi a the phela ga boje. Lesogana ge le hwile a le na pela-êlô. Belaêlô ya lona e ka fo ba leina.

4889 Leina la go belaêlwa ke mohu wa masogana. Pelaêlô ke ya motho yo mogolo, ka baka la gore o šile madi a gwe le fatheng. Bja-ke lesogana le ka the ke la khôna go belaêla ka baka la gore a la šiya thelo. Pela-êlô ya gwe e ka fo ba pelaêlô ya leina, gore batswadi baka ba tšebetšê. Gore go bjale ba ̣a bôna ka ngwana. Ngwana o ̣a lala a lla. Ge ba yo morêla leina le la la mo-

894

K34/82 2310

hu, ke moka o ta homola.

4890 Lešaka ke la papagô ngwana. Mosogana le ge a ka topa thelo, thelo the we o swanetše go fa papagwe. Le ge a ka ya makho-weng a ya a boloka tšhaletse. Ka moragô ga mo we a rēka khomo, khomo e we ke ya gwe ka moanô. Ge papagwe a nyaka go e šumišša o wa e šumišša. O no mmotša ka mokhwa o a e šumiššago ka ôna. Motho yo a ka le-kago go thentšha lentšū ke mmagwe. Fela lentšū la gwe le ka the ke la hwiwa, ka gobane bana ke ba monna. Ngwana a ka ba le dilo mang le mang dilo tšē we ka moka ga tšona a še tša gwe ka gobane papagwe o tha phela. Le ga ngwana wa ngwanenyana go bjale. Dilo e ta ba tša gwe ka moragô ga lehu la papagwe goba ka moragô ga mo a tiere mosadi.

4891 Khope mo e hwiše, mosadi wa gwe ke thešša. Lehu a le na mphathô, ngwana o wa hwa yo mogolo wa hwa. Ge khope e hwiše a felegetšwa ka thešša, thešša the we ke yēna mosadi wa gwe. Ba mo tšotsometha ka maragong ke moka ba khōnē ba mo tša lebiteng. O hwiše le e le mpja a šiya thelo lefatheng. Ka gori-ale mo we, a na the we a ka gomang a the

894

K34/82

2311

belaêla. go ba the-poko ka mokoting ke mo tibi wa mokoti. kethosana le ka the ke la ba thepoko ka gobane a le tebe thelo ka mokoti.

4892 Ngwana a na dineô tše we a ka fanago ka tšona. Bjale ka ge go ngodilwê gore ngwana a na thelo. Thelo the we e lego tha gwe the matrogong a batswadi. Ge a e tšwa makhweng @ tšênêla ka lapeng la mmagwe. Bjale dilo ka moka tše we a tšwago natšo, o swanetše go di fa batswadi. Ge a nyaka go fa motho yo mongwe thelo the a tšwago naathô. O swanetše go tšibisa mat batswadi. Bona mo fa tha rate ba mmotša gore a re rate. Ke moka a ka the ke a khôna go fa motho yo we. Le ge a ka re mo a e hwa a re le fê mohetê thelo tha gore. Ba ka the ke ba mo ganetsa, ba tha fo dumêla. Ka moragô ga ma a hwile ba the ke ba dišala moragô. Polabolo a la ya gwe e ka the ke ya goma ya boyar lentšû la mohu go thomphiwa la yo mogolo la yo monyana ke maakara thôgô.

4893 Dikadimô, batho ba khale e be e the dikwê-lêpa. Motho o be a no adima motho yo mongwe ka nte le go beya bothatse. Moadingwa le yêna a no the buiša ka ôna makhwa o la a go adima ka ôna. Taba ya mohuta o we e be e le the towêlô tha bagolo-golo. Ba be ba tšhaba

lentšiu le, dilo tša batho di a bolaya. Motho a ka
tše ke a re a tša go tswenya wena wa tša wa
motswenya.

4894 Batho ba pakaeo ba thathafa. Ba re di-
lo ka moka di fetugile meeti ke matsala, gonya
ke go kokolosa, mollô ke tše-sepe. Ditswene di
ja dipudi. Wa adima moadima ka tsufing, a wa
mo adima o diyo mo fa. Ka baka la gore ka
moswana o tša tšoga a tše ke. Wa kwa a go
butšiša gore o ile wa mpha o na le mang. Ke
moka o lobile. Batho ba khale e be ba tše bjale.
Motho mo a ile a hwa a be adimile motho yo mo-
ngwe tšelo, motho yo we le ge mohu a tša ka a
mogo mo gopola, yêna ka noši o swanetše go tše
nyaretša. Ba be ba dira ka mokhwa o we ka baka
la go tšaba bokwêlêpa.

4895 go tšagisêšwa bo madimabe ke mohu. Moadi-
mi khopolo ya gwe ke gore mo ke tša ka ka
boetsa tšelo tše we a go adima ga mohu, tše
tša mmakêla tša kholê. Moloi mo a tšena motē-
ng o tšena ka yo mongwe moloi. Telana e ya mo-
teng e ya ka tšelo tše tšengwe. Ka baka la
tšelo tše tša gwe, a ka khôna go tšena. Ke
mokwa o we ba go ba dira gore ba iše. Ba bo-
seng bjona ga ba bjale. lentšiu la mohu a ba
le šale moragô. Ka go tše le šale moragô ba

thagêla ke bo a difele. The we motho a ka the ke
go a the belaêla ke the^o diyo moifa kante le
tha kadimô.

Temana ya 2: Mehuta^{yo} di taêlô tra dineô.

4896 Dithoto tša monna bophelong bja gwe. Monna
o na le dithoto ka mehuta ya tšona. Monna wa
mosadi, a ka fa morwa wa ga gwe khomo goba
pudi. Ka goriale mo we ke go nyaka go bōna
gore morwa wa gwe o na le letsōgō le lebotē.
Ke gore diruiwa di ya monyaka. le ga go
le bjale a še ya gwe, ke ya gwe ka lei-
na fêla. Taolo ya yōna e ka fathe ga
papagwe le mmagwe. Fêla ge papagwe a
ka hwa, the ruiwa the a go fa ke papagwe
a tha phela ke moka ke tha gwe.

4897 Baima bo gōdimu ga monna wa basadi. Bja-
le ka ge go ngodilwê gore thoto ya diruiwa tša
monna di hwetswana ka difela tše pedi. Dikho-
mo tša manyalo a baredi le dikhomo tša maa-
ša. Diruiwa tša maata ke tšona tše we di ke-
beletsēgo motē. Ngwaga wa tala. ke tšona tše
we a swanetsēgo go di rešša, a khōnē go
nyakella basadi ba gwe tša goja. ge a ba
fa e le tšidete o swanetsē go ba fa ka
go lekana. le ge mosadi yo mongwe e le

894

K34/82 2314

moopa. Ge a ka dira gore o fa yo la wa bana bogolo, ke moka o ta-bugile molaô. Mosadi yo la wa moopa o ta hufêgêla yo la. Ka goiale mo we a še go aga ke go ruta.

H898 Monna a swanêla go fa morwa wa gwe the ruiwa. Gape go bolwabolwa ka monna wa basadi. Ge a nyaka go fa morwa wa gwe, o swanetšê go fa barwa ka moka. He lapa la go thoka morwa o swanetšê go lefa. Ge a ka fa morwa ka o thii goba ke yêna moja lefa, a mo nyake ba ta mmolaya. Mmagô ngwana le yêna a ka the ke a dumêla. O ta mmo-tšê gore ge o nyaka go mo fa thelo, go ka-one gore o ba fe ka moka. Ke baka le we papago ngwana a šitwago go fa morwa wa gwe thelo ka go tšhaba gore ba ka mmolaya.

H899 Khufêgêlô a e be gôna gôdimu ga bongaka. Ge monna e le ngaka, a na le basadi ba bantšê. Ge lerato le le gôdimu ga ngwana yo mongwe gôna a ka mo fa bongaka. Ga go motho yo a ka bolabolago. Fêla mosadi yo mogolo a ka the ke a dinyaka, ka gobane o swanetšê go ruta ngwana wa gwe ka gobane ke yêna yo we e ta ba go moja lefa. Banna re maano re khoba tšhemane ya tala

894

K34/82

2315

mdapô. Ke gore monna o tša thōma ka go botša mmagô moja lefa gore ngwana wa go a akwe the we ke mmotsāgo. Ka goriale mo we o ditēla gore mmagô ngwana a the ke a hufēgēla yo we a mo rutago. Goba ke ngwana wa lapa le le nyana goba lekhōthwanā la lapa le legolo, o wa mo fa.

4900 Dithoto tša maata a monna. Dithoto tše ke tšona tše di dišago mote. Dithari tša basadi a di swane. Ba bangwe di-thari tša bona ke tša bathankana, ba bangwe ke tša banenyana. Basadi goba mosadi ya ba moopa. Ya gola e ra-ga lekheswa. Ngwana yo mongwe ge a ka dira molato. Dithoto tša go lefa e swanetše e be tša the-fe the thopha. Dikhomo tša maata ke tšona tše we a swanetšego go lefa molato wa morwa wa gwe. Tša dikhaitšedi a ka the ke a di thōma. Morwa yo a thenago le khaitšedi yēna a dira molato a ka tōga a dira bjanga.

4901 Dikhomo tša manyalo a barediē. Dikhomo tše we di na le malapa a tšona. Monna le go dypa a ka the bee a dypa le go dypa, mabapi le gore a rehiše a thuše ba mote ge ba na le tala. Wa bōna a rehiša, o rehišē-tša tala ya ka lapeng le we. ke ge ngwana

wa lapa le lengwe a sitegile, a gona taba. Monna a rekiša ya gwe khomo, o swanetše go na a-bêla le yola a na-go le thelo. Ke mo we o kwago ba-re lapa a leji lengwe. /

#902 Molaudi wa dikhomo tša manyalo a bare-di. Diruiwa tša manyalo di laola ke monna le yê-na mmagô morediê. Monna a ka dira ka tšona ka mokhwa o we thato ya gwe e ratago. Go bolwa bolwa ka go lefa melato le go thaba. Le go rekiša a ka rekiša a thêla mothêlô. Fêla tšhalete e swanetše go dula ka lapeng la mosadi yo we moredi wa gwe a nyaretšitšê-go dikhomo. Motho mo a nyaka kadimô ya dikhomo o swanetše go bega mmagô mosetšana. A ka thê ke a fana ka tšona.

#903 Khomo goba dikhomo ke tša monna mo di tha phela, mo e huile ke ya mosadi. Khomo yêna le mowabê. Mowabê ke molaô wa mo ga gešu. Mowabê o hwetsšana ke bare-di ba lapa le we gammôgô le barwa le basadi ba monna yo we le malome wa bana. Mowabê wa barwa ge ba tšere basadi ke gôna ba o hwetsšana go. Ngwana wa pele o tšê letsogô. Moratho wa gwe ke therope. Dikhaitšedi ba ba phatšaganya therope ke moka ba ripagana. Malome wa ngwana wa gwe mowabê ke molala.

Ge morwa a na le basadi ba ba bedi, moradi wa bobedi a hwetsane mowabê. Monna o tsa ba ripaganya o no la wa mosadi wa gwe wa pele. Basadi ba bangwê ba moete ba ba ripaganya ditoki (diripana tša dinama.) Moradi yo we e lego mong wa khomo o tsa ba fa ka mokhwa o a tšbago ka ôna. Mosadi yo we a fêlago a mo abêla mowabê o mo-nyana o tsa no dira bjale ka ge le yêna a modira.

H904 Papagô barwa o fa barwa dineš tša bona. Papagô barwa ge thato ya gwe e nyaka go fa barwa dineš. Bjale ka ge go tšhališitswê gore mowabê o fa bana ba pele wa lapa le lengwe le le lengwe. Bjale baratho a ba na mowabê. Go bjale ka mowabê wa khomo ge e hwile goba go tšhabiwa, ge morwa a na le mosadi wa bobedi. A ka tšhe ke a mo fa mowabê wa go feta barwa ka baka la mosadi yo we wa bobedi, o tsa no ba fa ka go lekana.

H905 Go tšhinya ga dikhomo tša monyalo ke papagô ngwana. Dikhomo tša monyalo di laolwa ke papagô bana. Bjale ge mosadi a na le moredi le morwa monna a swanêla go tšhinya dikhomo tša monyalo wa moredi wa gwe. Molaô wa bogologolo o re dikhomo di lebane khaitšedi ya mosetsana. Ba re di lebane yêna ka baka la gore o tsa tšeya mosadi ka tšona. Ka goriale mo we dikha-

mo ke tša morwa wa gwe.

4906 Morwa a ka tiya papagwe bakeng la thinyo ya dikhomo. Lebaka la mo a thinya thoto e we ya monyalo, ke lebaka la mo morwa wa gwe e thale ya monyana goba a ile makhoheng. Mothang a golago ke gōna batho ba ta mmotšago gore o be o na le dikhomo tše dintši, bjale papago o di feditše ka moka. Mmagō morwa ge e le mamonyadiwe, o ta botša morwa wa gwe, gore a go thana thelo mo. Papago o be a rekisa a e ya a jela ka kowa lapeng lela. Morwa ga boifi ge a e ya ga papagwe go mmotša gore ke nyaka dikhomo tša khaitšedi yaka. Ge dikhomo tše we di the gōna, gōna o ta nothwa a tiya papagwe a mmela dikhomo tše we.

4907 Batho gammōgō le bokhoro ba ta ēma le morwae. Bjale ka ge e le molaō wa naga e ya gešu, ka moka ba ta ēma le morwa wa gwe. Ba ta mmotša gore o dirile phōšō, dikhomo tša maredi wa go ke tša khaitšedi ya gwe. Ka tšona o be o swanetše go mo tšeiša mosadi. Papagwe o swanetše go nyakela dikhomo tše we a fē ^{morwa} maredi wa gwe. Ke moka^{hw} owe go thewago gore dikhomo tša khaitšedi ke dikhomo tša morwa wa go. Bjale matsatsi a bo lehono a go bjale ka baka la molaō wa thekhawa. Morwa o swa-

894

K34/82

2319

tše go retella papagwe. Ka baka le we la thete-
llô ke gôna a ka mo tšeišago mosadi. Makhwa ba
re dikhomo ke tša papago, wena thepela o bêtê-
ka tša go o tšee mosadi ka tšôna.

4908 Malapa a monna a swanetšê go hwetsana
dineô tša monna wa bona ka go lekana. A the
ke a fa lapa ka le thii. Go šita le dikobô
tša go rêka ke monna a rêkêla basadi ba
gwe. O swanetšê go rêka dikobô tša mma-
la ka o thii. A ka-banya mebala o bakile
ntoka. Ntoka ke gore go rêpana. Yo we a
nago le kobô e botê ke yêna yo we ba ta
go go mo lebella ka mathô a mahubedu.
Ka goriale mo we ba ta ba ba mo gopolêla
gore go bontšhagala gore tšê dingwê ba ba
o mo fa ka thephiring.

4909 Banna ba ba nyakago go phetha thato
ya bona ka tha phela. Ba aba dithoto tša
bona. Banna ba mohuta o we ke gore a kwa-
ne le ba leloko la gabô. Basadi ke dišaêla,
ka gobane monna a robala naê, o theletša
the we monna yo we a the bolabolago. Le
go gopola gore yo mongwe wa ba leloko a
ka ta a foraforantšheta basadi ke moka
ba ja thoto ya gwe. Ke mokhwa o we a-
bêlago barwa ba gwe a tha phela. Mo la

894

K34/82

2320

a ba abêlago ke moka go fedile. A gona motho yo we a ka tswellago a ba forafora-ntshetsa, ka gobane mohu o šile a ba abetše ka noši.

4910 Matsatšing a bo lehono go boima kudu mabapi le dithoto tša monna. Monna ga a na le thoto e ntsi o swanetše go arolanya bana ba gwe ka noši a tša phela. Ge a ka hwa a tše-šu a dira taba e we, e tša ba o šile ditshêlê ka khakala. Ka baka la gore batho ba matsatši a bo lehono ke dinôga. Bonôga bja bona ke go nyaka go fapantšha bana ba monna, ka go nyaka go gafêla moja lefa dithoto tša mohu ka moka. Ka goiale mo we a še go lamola ke go lwešantšha barwa. Ka moragô ga mo we ba tša thôma go bolayana ka baka la go baka thoto ya mohu.

4911 Dikhomo di na le marifi a go ya tipeng ka ôna. Ka gare ga marifi go ngodiwa maina. Maina a we ke a mong wa lešaka. Lešaka la moteng a le thathele dikhomo tša mong wa leina la ka borifing. Mong wa leina ke yêna mong le moja lefa wa motše o we. Bjale ka gare ga lešaka o tša hwetsana go na le dikhomo tša manyalo a baredi le tša

894

K34/82

2321

maafa a gwe gammôgô le mafiša. Bjale papa-
go barwa o swanetše go bôna taba ya mohuta
o we a thapabela. A hwa a thešû a lukiša
taba e ~~we~~ we ke moka ke ditopô.

H912 Dithoto tše bjale ka dithapô a ditwe-
nye kudu. Bjale ka ge go kile gwa thalošwa
gore dithapô ke dilo tše di~~tha~~ di tha lewego.
Dilo tše di lewego di bitšwa gore ke mothah-
hu. Dithapô tše dikholo di na le lapa la tšona.
Lapa le we la tšona ke lapa la bo moja lefa.
Dithapônyana tšona a ka abêla barwa ba
gwe. Mabapi le dithapô moku o fa morwa wa
gwe yo we a ~~more~~ mo ratago, ka mokhwa o
thato ya gwe e ratago ka gona. A di ke di
e ba le mpherefere. Dilo tša mpherefere ke
dilo tša mothahu. Dithapô ba re o laetswe ke
papagwe.

H913 Monna a hwa a šiya moše. Moše o we a
o šilego ya ba gona le basadi gammôgô le ba-
rwa ba bona. Ka gare ga moše ya ba gona
lešaka la dikhomo. Ba kitimêla go nyaka go
bôna borifi bja dikhomo gore dingodilwê ka
mang. Ba hwetsšana dir ngodilwê ka morwa yo
mongwe ke moka ba dira gore thoto ka moka
ke ya gwe. Monna ka metha o ngodiša lei-
na la moja lefa, ka baka la gore mothang

894

K34/82 2322

a hwago mote. o ta šala o tswere ke yēna.
Ka nnete gōna go le bjale. Ke mo we ba lwešantšhi ba hwetsāna go tēla ya go lwešantšha barwa ba mohu.

4914 Monna o waba thoto ya gwe a thuy phela.
Ge a na le thoto e ntšhi, o wa khōna go fa le baratho ba barwa ba gwe. Ge a ile a tšeiša ba-golwane basadi, a tha ba fa kabêlô, ka baka la gore ya bona kabêlô ba e hwetsā. Kabêlô e we ya bona ke dikhomo tšhe we a ba tšeišitšego basadi ka tšōna. Bjale o swanetšhe go fa ba we ba thēšugo ba ba le malapa. Ka goiale mo we o dirēla gore le bona ba hwetsane basadi ka tšōna. Ba ka re mo ba e netšhe a khōnē a e fa bagolwane. Bjale tšhe di šalago ke tša go šala di leta mote. Ke tšhe a ta šalago a fēpa mote ka tšōna. Kho mo a ka šupa gore e, mothang ke hwago le mpolokē ka yōna.

4915 Monna wa mohuta o we le mo a hwile a šisa ditopo ka khakala. Morwa yo mongwe le yo mongwe o tšeba tšhe we papagwe a go mo fa. A diyo ba fa a le noši, aowa ba mmagô bona ba swanetšhe go ba gōna le monna goba ba ba bedi ba leloko. Ge bo malome a bana mo go khōnēga, ba ka ba

894

K34/82 2323

gōna. Bo malome a bana ke bona ba we ba
šalago ba dira lerobo ka moragō ga mo mong
wa motē a hwile.

4916 Pegêlō ya monna go batwadi ba barwa.
Ke bitša ke nna, ka baka la thoto e yaka. Ke
re mohwa pele ga tšibi le mohwa morago. Ke
nyaka go abêla barwa ba ka nna mong ke
tša phela. Ka goriale mo we ke gore yo we
a ka šalago a tša phela, o tšare ke ile ka
kwa papa lena a re. Ge a bōna morwa yo
mongwe a nyaka go tšalefetsa ba bangwe.
Ke bōna gore ka tšoka go dira ka mokhwa
o we ke gopotšego ka ôna, barwa ba ka šala
ba bakana. Ke yōna taba kholo e we ke
le bitšetsago yōna. Ke moka a thōmē go ba
abaganya ka mokhwa o we thato ya gwe e ra-
tago ka gōna. O tša šupa gore yo mongwe le
yo mongwe a bōnē. Ka moragō ga tšhupō e
be ke moka go fedilē.

4917 Monna o swanetšē go dira theka. Theka
tše we tše bolwa bolwago ke go dira bjala le
go tšaba pudi. Go dirêla gore ka moragō ga
mo a phethile thato ya gwe, a ba fê di-
jō le bjala. Ba tša ja bušwa le nama.
Ka moragō ga mo we a ba fê bjala ba
nwê. Ge ba palakana ba e ya magae a

894

K34/82 2324

bona, ba ta tsama ba anêgêla motho yo mongwe le yo mongwe. Ka goiale mo we e ta ba taba e tibjang ke mang le mang. Mothang mohu a hwago, a go thana the we ba ka tsalago ba tha bolabola. Khomo ya go mmoloka ba e teba. Ke moka ba e bolaya ba mmoloka ka yona.

4918 Go ja a gona ngwaneno ka baka la gore go a tefa. Bana goba batho ba bangwe ke mahudi. Ge a ka fa bona bagotwane fêla, ba ta gana ka tsiona. Goiale mo we ke gore ba the ke ba ba tseisa basadi. Ka baka la gore mo la papagô bona a hwago, ba ta di dulêla ka mphaka. Ka moragô ge baratho ba godile ba thoka the we ba ka ba tseisago basadi. Mothomong ba ba le khikhô go ba bosafogo-ba bophoko. Dikhomo tsia fêla ka mokhwa o we. Khikhô ke go fa ganêla ka the-a-teng a the nyake gore the tsewe.

4919 Khikhô e baka twanô ya barwa. Papagô bana a ka fa morwa yo mogolo le ruô la gwe. A mmotia gore o tsale o bona baratho ba go mabapi le go ba tseisa basadi. Bjale ge môya wa gwe e the môya wa botho, o ba le khikhô le ditsha mothahu wa go siya papagô bona. Ke mo we baratho ba

ka tšōšago mpherefere. A go ka mokhwa o mongwe banna ba swanetše go ba khobakanēla, ka baka la khōkhō ya mogolo wa bona.

4920 Mpa ya mongwe a e khanelwe. Ke nnete mpa ya mongwe a e khanelwe. Le ga e le ngwana wa mmagwe, a ka tše ke a khanēla. Ke mokhwa o we banna ba bangwe ba abago dithoto tša bona ba tša phela. Ka gobane mogolo a ka šala a gudiša ya gwe mpa, a lebala gore baratho le bona ba nyaka gore le tša bona dimpa di khore. Theema tše tša gore mpa ya mongwe a khanelwe, tše ile tša tšaba ke monna yo mongwe wa ga Raganya. Mpa e khanēla ke mong wa yōna.

4921 Thaloso ya theema tše mpa ya mongwe a e khanelwe. Ge motho yo mongwe a hoše yo mongwe a ^{hoše} ~~hoše~~. Molapi a ka tše ke a khanēla yo ta wa go khora. Mo a botabola naē, o tša bōna e ke o wa moubēla goba go motšerēla. Go bjale ka ge motho a nwele bjala. A bone molapi. O nyaka kudu go botabudiša molapi le ge a mmōna gore a di nyake, o fo tšwela pele le go mmolabudiša. Theema tše we a tše botabole mabapi le dijō fēla aowa le mabapi le mosadi. Monna wa mosadi owa hora, wa khopē a wa lapa. Bošego le gona o

lala a phathile ka dihhwele.

4922 Bjale ka Raganya le barwa ba gwe. Mosadi wa gwe e be e le Manyane. O ile a bêtêga bana ba ba ~~supaga~~ ^{thelela} ba bathankana. Bana ba banenyanana ba ba bararo. Maina a ba-thankana ke a: Phorogetša, Mošoti, šwanya-poba, Fhekukuti, Thathabêlê le Nyatha. Papagô bona e be e le modula theko ka baka la go the kwane le ba gabô. O ile a tšwa moteng ka baka la boloi bja mosadi wa gwe. A bôna mmoto wa gwe a dula. Raganya o be a na le thoto e ntšai ya dihhomo. Baredi ba gwe ba nyadiwa. Ka dihhomo tša bona a tšeisä barwa ba ba bedi basadi.

4923 Raganya a tēna ke bolwetsi bja ntšerê. Thehuba the we wa bôna the go tene, o no ba o tēba gore ke laka. Bjale barwa ba gwe ka moka ba ile le thekhowa. Gae go šetše mogolo wa bona Phorogetša. Mokhalabê a dula a opella koša ya gore ke nyaka barwa baka ka moka ba boya gae. Ke bôna gore e fula e ukame-tšê le ôpê. Ke nyaka ge ba khobakana ka moka ke ba botšê the e lego thôna. Ba ile ba leka ka maata go romêla ba we ba yago makhweng gore ba ba botšê. Ba dula ba lebele-tšê gore ba ta bôna ba boya, ba bôna go

ṭha boe motho.

4924 Moṣṭhi a boya ka baka la pitšō ya papagwe.
 A re go fitḥa a ya a dumedišā mokhalabjē le
 mokhehōlo. Ke molaō wa khale, ge monna a e
 tšwa makhōweng, a ya a dumedišā. Ge e lekho-
 pē yēna a re bolabole ka gobane le lepokisi o
 ṭa rola ka gōna. Yo we ba šetšego ba mo tšei-
 šitšē moradi, o rola ka lapeng la moradi wa
 gwe a khōna a yo ba dumedišā. Ke bona ba
 we ba ṭa go mmotšā ditaba tšā mo moṭeng.
 Mokhalabjē o ile a thaba kudu mo a bōna mo-
 rwa wa gwe. Kethabō la gwe o be a gopola
 gwe o tšwa le bo ngwanabō. A mmotšišā a re
 ba itšē re ṭha re swa-nyi šwanyi re a ṭa.
 Kethabō la mokhalabjē la fēla. A re ke swa-
 bile kudu, ka gobane a wa ṭa nabō. Kudu e
 be ke nyaka bona.

4925 Thehwago ṭhe šiya kanēgō, mmuṭa o
 šiya ṭhegolo. Ka moragō ga matsatši a ṭhe ma-
 kae, bolwetši bja gola. Bja le mokhalabjē a ro-
 ma barwa go bitšā banna ba lelōko la bona
 gammōgō le malome wa bona. A re le ba
 botšeng ka morwana ba nkhate e ṭhale
 bošego. Barwa ba ile ba dira ka mokhwa
 o we papago bona a ba butšitšego ka ōna.

894

K34/82

2328

4926 Raganya a ba botša the bitšetswa. Ka moswana bjale re gosa, ba ya ba gathana mo we moteng wa ga gwe. Phorogetša a ya a mmotša gore papa batho ba la o ilego ro ba bitša ba tile. A re go yêna ke go kwile ngwanaka. Thepela o ba botše ke tša lweša go troga. Ka moragô ga mo a tšugile, a bitša morwa wa gwe. Morwa wa gwe a ya. A re go yêna thepela a ba botše ba tše ka lapeng, ka gobane taba e we ke nyakago go ba botša ke taba ya lapa. Ke moka a goma a ya a ba botša. Ka moka ga bona ba ya ka lapeng. Ba dula fathe ba dumediša mokhalabjê. Ka moragô ga tumedišo, ba loma thenkô, ba theletša the bitšetswan.

4927 Kanêgô ya beelwa letsatsi le lengwe. Mokhalabjê o ile a ba lebella. Ka moragô ga tebello, a thôma go leya leya. A butšiša barwa ba gwe gore khadi yo we e lego rakhadi wa lena, o kae. Ba re a la re botša gore re mmitše. Dikhaitšedi tša lena tšona di kae. Le bona a la re botša gore re ba bitše. Bana a le kwe, le go thaeletša a le thaeletše ge motho a le botša. Bônang le bolaišitše batho ba batho ba mo thepele. Bjale ga-na bjale nna nka bolabolang. Ke a le botša ga na bjale, ke re thepelang le nyakelê batho ba we, ke khônê ke le botša tša

ka pelong yaka. Batho ba gešū le tše ke la
ukwêla bothoko. go tōre ka morwana le gomê
le boê. Ke šitwa go bolabola ka nte le batho
ba we. Ba re di a kwala mo thepele a o na
tšenyalo. Ke moka ba laêla ba boêla magae
a bona.

4928 Tala e apeilwê a e lewe ka mphaha.
Barwa ba ile ba botša batho ba la a belaêla-
go ka bona. Bjale bja re go-tša e tšale ka
morwanyana ba kokota ba libile mo we ba bitši-
wago gōna. Ka lona letšatši le we la go beiwa
ke mokhalabje, ba ile ba gathana ka moka ga
bona. Morwa wa gwe a goma a ya a mmotša
gore batho ba la ba tše. A re ba tše ka moka.
Morwa wa gwe a dumêla. Tšepela o ba botše
ba tše. Ke moka a ya a ba botša, ka moka
ga bona ba ya ka lapeng.

4929 Raganya o fa barwa le dikhaitšedi tša
bona taba. Le bitša ke nna ba bina khomo.
Ke mo tšietšing, a ke tše tebe tše we nka
tše dirago. Bana baka ba fetugile diphaga. Ke
likile ka maata go ba bitša a ke ba bone.
Ke be ke nyakile ge e be ba le gōna ka moka
ga bona. Bjale ke re nthuteng maano gore
ke swanetsê go dira bjang ka thoto e. Dino-
nyana go tšalefa mafoto, tše dikholo ke bo a-

894

X34/82

2330

kara thôgô. Ke yôna taba e we ke le bitsetsa-go yôna.

4930 Bana a ba ka ba ba le boekarabêlô. Ba ile ba tšeya le-baka le letelele ba tša fetole. Monna ya mongwê wa bo leloko la Raganya. A bolabola ka theema tše. Thenwa bonopi bja bokhalaka, a tše tše bônê molomo mpôkôbôkô, mo tsuŋi wa le-thabo ke mo šupi wa mo thala. Malome a bana a mo tšatša ka tše, tša ka pelong ya tswaledi tše tšeba ke mong tswaledi. Mokhalabjê a re ke a le kwa lena banna mo we le bolabotšego gôna. Bjale e be ke nyaka go kwa bana ba, ba utswa-bišitše bjale ka ge ba filo homola. A še bana ke banna ka gobane ba tšoga ka dintong tša bona. Ke bôna gore bana ba hupile bobê ka dipelong tša bona. Ga gona taba kanêgô yôna ke swa-netše go išiya. Ke le khopêla dišebe le ntheletšeng tše we ke tšago tše bolabola.

4931 Raganya o thaloša kabêlô ya thoto ya gwe gôdimu ga bana ba gwe. Ke šetše ke bolabotše mabapi le bana ba we ba tše nago gona. Bjale ka ge ka moka lena batho ba we ke lebelaelago le tše, ke tša phula tša ka pelong ya ka. Bana ba ba bedi ba ke ba tšeišitše basadi ka dikhomo tša dikhantsedi tša bona. Ka šakeng go šetše dikhomo tša moredi ka o thii. Dikho-

894

K34/82 2331

mo tše we di lebane šwanyo-poba, o ʒa tšeya mosadi ka tšona. Ke moka dikhomo tša dikhaitšedi tša bona di feletše.

#932 Raganya o tšena karolong ya dikhono tša maata a gwe. Ke na le masome a mabedi a dikhomo le dikhomo tše ʒhaano. Ke be ke lema mobu, o nyaretsa mabêlê, ka ôna ke hwetšana dikhomo. Bjale ke kwisitše mobu bothoko lehono o nyaka go ja nna. Barwa ba we ba ʒhešugo ba tšeya basadi, ke barwa ba bararo. Bjale morwa, yo mongwe le yo mongwe ba swanetše go hwetšana dikhomo tše nthabe. Dikhomo ba ʒha tšeya basadi ka tšona. Bjale dikhomo ka šakeng, go šetše dikhomo tša go šupa. Gare ga tšona dikhomo tše tharo ke tša mosadi yo waka. Ke tšona tše we di ʒa mo fepago. Bjale go šetše dikhomo tše nne.

#933 Khomo ya ʒhegôlê ke gore ʒhehoka a e hwe ka pela. Dikhomo tše tharo ke tšona tše we, di ʒa go šalla nna. Ka tšona di ʒa nkoha mo bolwetsing bjaka. Go na le khomo e we e lego mong wa lešaka. Khomo e we ke nyaka gore mo ke hwile le mpolohê ka yôna. Dipudi ka šakeng ke lesome la tšona le dipudi tše ʒhaano. Bjale tšona nha ʒhe^{ke} ka ba ke ʒopolanya. Moqolo wa bona o swanetše go šala n.

di bōna. O ʒa thuša bana ba bō ka mokhwa
o we go yago gwa nyakega dipudi monyalong.
Ke moka ke yōna taba e we ka go ba ke le
bitšetsā yōna. Ke moka ditaba tšā karolanyo ya
dithoto e fedile.

4934 Raganya a hwa: Ka moragō ga mo a bola-
botšē ka ropanyo ya dikhomo, bolwetšī bja mog go-
lêla. Ba thaeletšī ka moka ba ile ba thabêla ta-
ba ya mokhalabje yo we. O be a ba thabetšē
pudi. le bjala bo e gōna. Tšatšī le la ba go
gomišwa ka lona, ba ile ba nwa ʒheômêla. Ma-
ng le mang o ile a teba ka batho ba we ba
go ba ba ile. Ka moragō ga mo taba e tibilwê,
ke moka ya ba pula ya modupi. Ke gore a
no ʒhwa a gogetšē ka ngwakong. O gogetšā ke
bakeng la bolwetšī ka gobane bo mo goletšē. Ka
moragō ga matsatšī a ʒhe mahae, ke moka a
ba šiya.

4935 Ba ile ba boloka mohu ka khomo e la a go
ba botšā. Ka moragō ga mo a hwile, barwa ba
gwe ba tšama ba tšibša ba leloko lehu la mo-
khalabjê. Banna ba ya go boloka mohu. Bakeng
ʒha khomo ya go mmoloka, a ba ka ba ʒhwa
ba ʒha nyakela, bjale ka ge yēna mohu a
ile a e bolabola a ʒha phela. Ba ile ba
dira ka mokhwa o we mohu a go bolabola

894

K34 | 82 9333

ka ôna. Batho ba bagolo mo ba t̄ilo êmêla mohu, o be a ba thabêla dipudi. Barwa ba la a go hwa a ba belaêla, ba t̄a maemong a papago bona.

#936 Ba dira bjala b̄a thet̄shila. Dinokwane di šetse di butsit̄se barwa gore papago bona, o fi le yo mongwe le yo mongwe dikhomo t̄ša utabe. O i t̄ie le t̄a t̄šeya basadi ka t̄šona. Bjale baratho ba re re t̄a kwa ka mogolo wa rena. Batho ba ile ba t̄ibišwa ga mmôgô le ngaka mabapi le bjala bjo we bja thet̄shila. Batho ba ile ba ba gôna mo we bjaleng bja thet̄shila. Modirô t̄iat̄i le we o ile wa ba wa ngaka. Phiyo t̄ša tou a diphathagane. Ka moragô ga mo modirô wa wa ngaka o fedile, ke moka ba bulêla bjala bja thet̄shila. Pele ga go nwewa bjala, ba ile ba ba botšaa gore modirô wa go foka dithapô t̄ša mohu ke wa ka morwana.

#937 Dithapô t̄ša troga di fukiwa ka morwana. Ka morwana bja re gosa ba boêla moteng wa mohu. Ngaka le yôna ya fit̄ha ya foka dithapô t̄ša mohu. Bjale ba di topa ka go latelana ga bona. Ke moka modirô wa dithapô wa fêla. Ba thaelet̄ša Phoroget̄ša ge a t̄a botšaa bo ngwanabô mabapi le dikhomo t̄šie la a ba fikego. A ka a bolabola, ba no bôna a thaele

894

K34/82

2334

thoko ya taba e la. Batho ba šetše ba nyaka go palakana. Ba ile ba mo gopolêla gore o diyo lebala.

4938 Ba mmitšetša thopeng ya go mo gopotša. Ba ya ba dula thopa ya bona ka mafuri a motše. Ba re a re go bitšetše thelo fêla ke thelo. Re bôna ge batho ba nyaka go palakana, bjale re gopola gore mo thomongwe o lebetše. Ke ge o bôna re go bitšetša mo. Re go gopotša polabolo e la ya mohu ya karoganyo ya dihomo. Re re lehono ke letsatsi la gore o e bolabolê, gore mang le mang mo a toga mo, a be a teba kabêlô e we e ilego ya diva ke mohu. O ile a ba fetola ka gore le a nthodiya, nka the ke ka re ke lla lehu lapapa la ba le nkhopotša lethabô le we la lena. Ba ile ba napa ba thomolêla. Ke moka batho ka moka bapalakana, ba tha kwa thelo mabapi le taba ya kabêlô ya barwa.

4939 Ba ile ba thaba khomo ya thobošô. Ka moragô ga mo ba gahane le mogolo wa bona, ke ge ba mmotša gore bana ba mohu ba swanetše go thobošwa. A re bjale le bolabola taba e, e tenago ga boše ka gare ga ditebe tša ka. Bjale go thobošô go thobošwa kang. Ba mmotša gore ka ge e be e le motho yo we a

894

K34/82 2335

go ba a na le ditwaro, bana ba swanetse go
 thobosiwa ka khomo. Ba ile ba kwana nae. Dikho-
 mo tse we a gore ke tsa gwe e be di setse di
 tharo, ka gobane ya bone ba ile ba mmoloka ka
 yona. Ke ge ba tseyo khomo ya boraro ba thoba-
 sa bana ka yona.

4940 Bjala bja meriri ya dipedi. Batho ba go-
 pola gore lehono gona o khodilwe ka thello the-
 papagwe. O ile a dira bjale ka bjala bja the-
 tihila. A ba tibiša ka moka ga bona. Ka moka
 ga bona ba ile ba ba gona. Ka tsatsi le we
 ba ile ba tēna modirong wa go nwa bjala. Ba ile
 ba lala mo we ba lala ba bina malopō. Ge
 e le ditaba re ta di bona ka moswana
 bosele. Moro a ona lesidi ke gona bosele.

4941 Phorogetša ke ngame. Ngame ke gore
 a khupara o khupere a nyake go khurupulla.
 Ka moswana ga bosele, ba dira gore ba yo-
 dula thopa. Ba ile ba ya mo we thopeng.
 Bjale mo ba le mo we, ba mmotša gore lehono the-
 llo the fedile. Bana ba mohu ba swanetse
 go palakanywa ka thelo. O ile a dumela-
 na nabō. Ba ile ba bolaya khomo ya go
 ba palakanya ka yona. Dikhopolo tsa ba-
 tho di gōdime ga kabêlō e la mohu a
 go bolabala. Phorogetša a na taba le taba

894

K34/82

e we. Wa e kohonêla thong o ʒa e laṭha le dinama. Ba re bokaone ke gore a butšišwe.

4942 Phorogetša a re tšewe di teba ke nna. Ka moragô ga mo dinama di apeilwe, ke moka ba mmitšetša thopeng. Bjale melatš ka moka e feletše. Ka moragô ga mo re eja tša go ja ke moka re a palakana. Ka goriale mo we ke gore lehono ke letsatsi la go bolabola ditaba ka moka. Ke ditaba tša mohuta mang goriale ke phorogetša. Ditaba ke tša melato, ge moku a ile a šiya molato go motho yo mongwe. Le ge nhe o ile a šiya taélô. Ke tšona ditaba tša gōna tšewe re swanetšego go palakana re di teba. Dilo ka moka di teba ke nna. hena le ta kwa ka nna ge ditaba di le baima. šupa bo ngwanemo tša bona. A ka a dumêla mo we palabolong e we.

4943 Ba palakana thopeng nnete e tše gōna. Baratho ba Phorogetša ba re go mogolo wa bona, re gudile re banna. Ka goriale mo we o be o ka re botša mabapi le thoto ya papago rena. A re go bona le ile la dirêlang go ganêla makhoheng. O ile a le bitša pele ga gore a hwê. Mo we re a kwa, bjale

894

K34/82 2337.

bo lena e be le gōna mo gae. Ka goiale
mo we a ka a le botšar thelo. Mogolo wa
bona a re thepelang le biteng lo mo tšoša a
le botše. Lentšu le we le ile la thaba ba-
ratho.

#9# Mošothi a re go bona lošang basadi. O
ile a thalošetsā baratho dipolabolo tša papago
bona pele ga mogolo wa bona. Bjale ka ba-
ka la manganga a mogolo, ke ge a re go
bona, bokaone ke gore le loše basadi le
bônê mo a ka the ke a le nyalla bona.
Baratho ba re re a kwa, fêla a re kwiš-
iši ga boṭe. A re go bona mo le thā kwi-
šiši gōna le nna ke a šitwa gore nka di-
rang. Fêla pele le ya go tšo le šita ka
gobane le na le nyaka go thinya lefa. Ka
moragô ga mo we le nyake basadi. Ba re a-
owa re kwile.

#9# Phorogetsā a nyadiša Šwanya-poba mo-
radi. Baratho a ba lomele mogolwane lerotse
pele. Ka moragô ga dipolabolo tše we tša
bona, Šwanyapoba a ya a tšhabišā mothe-
pa. A fiṭha a bega mogolwane molato.
Ke divile molato mogolo, ke tšo tšhabi-
šā ngwana wa batho. A ka a mo tswē-
nya, o ile a mo šupa dikhomo tša matšo a

894

K34/82 2338

khaitšedi a gwe, ke moka a nyala mosadi ka tšona. A goma a tšeiša Thathabêlê mosadi ka dikhomo tša maata a papagwe. Gwa šala baratho ba ba bedi.

#9#6 Manama a dikhomo ke a mogolo wa bona. Mošothi le Thathabêlê ba tšena ke lehu-fa la manamane. Ba re mogolo šupa yo mongwe le yo mongwe kabêlô ya ga gwe. Di tša re mo di tswala tša ba di tswalla mong wa tšona. Bjale mogolo a re taba e we e ka the ke ya divêga. Mo le gopola khopolo e we molato keng goba bo-šedi bja ka keng. Bjale manamane le tše we di šalago e ta ba tša mang. Le nyaka go tšeba la dirang. Ke tswanêlo ya gore re tšebe. Nna ke a šitwa go le botša gore ke a mang.

#9#7 Phorogetša a thôma go loya baratho. Ka moragô ga polabolo ya manamane. Ba ile ba dira gore ba leloko ba khobakane, ba ile ba dira bjale. Bjale dipolabolong tša bona, ba ile ba sola mogolo wa bona. Bjale ke ge a bona gore pele le pele go tša fo ba ka mokhwa o. Bjale ke ge a thôma go phorogetša bana ba bo. O ile a thôma ka go loya Mošothi. Ka moragô a loya šwanya-poba.

894

K34/82

2339

4948 Ke mang yo we a swanets'ego go dira gore ba tšwe. Ka moka baratho ba gwe ke bana. Mmago bona a ka the ke a khona thelo ge a bōna mogolo a phikile le-phoko. Motho yo we a swanets'ego go dira gore ba tšwe ke moja lefa wa mot'e o we. Bjale moja lefa wa mot'e o we wa ga Raganya ke Phorogetša, ke yēna yo we a swanets'e go bolabola mabapi le go tšwa. Bjale ka gobane ke yēna moloi, a beya le-phoko. Mmago bona a belaēla kudu baheng tha mahu a bana ba gwe. Baratho le bona ba kwa bothoko. Ba botša mogolo wa bona gore re swanets'e go tšama re e kwa lehu la bana bešu. Mogolo a re go ka the ke gwa khōnēga, ka baka la gore marapō a na le ditopo. Bokao-ne ke go thinya lebita la mohu. Ba ile ba kwana mabapi le go thinya lebita.

4949 Ngaka a e khone go thinya lebita ka nōzi. Phorogetša o bolabotše mabapi le go thinya lebita a tibile ga bote gore lebiteng go tša ya yēna. Ka goriale mo we a ka the ke a dira ka mohlwa o we ngaka e mmotsitšego ka gona. Go ile gwa ba bjale ba bitša ngaka, ngaka ya a tša. Bjale ya laella mogolo ka mohlwa o we a swanets'ego go šumisa phoko ka gona. Ke moka ge a fithile o wa falatša. Ba dula ba lebeletše yo we

894

K34/82

2340

a ta go swariwa ke letšwa. letšwa la the ke la bônala.

4950 Phorogetsä a hwetsäna Thekukutu a laola. Ka moragô ga mo ba tha bone nnete, mmago bona, a re go morwa wa gwe Thekukutu thepela o, o kwa gore pheko e twere keng. Taba e we e be ba bolabola ka thephiring. Ge monna wa ngaka a go butsi butsiä gore mogolo wa go o ile kae. O mmotšä gore ke rumile ke yêna, yêna ka nôzi o twere ke mothothomêlo. Morwa wa gwe a ya. Mogolo o ile a makala thopa ya bona, a ba le matsolotšolo ke gore maseme. Maseme a gwe e be e le ga gore mothang^{mo} ba nyaka go mmolaya. Ke ge a gopola go ya kowa ga monna wa ngaka. Moratho o ile go fitša a bolabola ka mokhwa o la mmagwe a go mmotšä ka ôna. Ngaka ya laola. Ba ile mo la ba yo fetšä ditaolo ke moka ka bôna Phorogetsä.

4951 Thekukutu a kometsä monna wa ngaka. A fitša a dumedišä. A ka a bolabola thelo. A lebella moratho ka mathô a mahwebedu. Monna wa ngaka a bôna ka mathô gore mogolo o kwatile. Bjale ngaka ya re go moratho, a ke re o kwile gore ditaola di a gana tela ya go ya, goya makhweng. Ka govicile mowe

894

K34/82

ke gore o botša mogolo gore o be a tile go laolêla thtela ya go ya makhaweng. Le ga go le bjale pelo ya mogolo a ya ka ya wa. Molato ôna wa the be gôna.

4952 Thekukutu o kwile diphiri ka moka. Ngaka le yôna e mmonetše ka pheko ela, ka gobane a e dira. Moratho a goma a ya a botša mmagwe, thephidi thha mogolo. Mmagwe o ile a o kwa bothoko kudu. A ba a bona ga bothe gore mo fetši wa bana ba gwe ke yêna ka baka la lefa la papago boma. O nyaka go khola meetwa a šale a thepela ga bothe. Go toga ka lona letšatši le we bailego ba gathana ka lona, mogolo le moratho gwa ba mpja le phiri.

4953 Lehu la diruiwa. Ka moragô ga thoyano ya bana, ke moka moratho a lopa ka thôgô. Ke gore moratho o ile a hwa. Ka moragô ga thello thha Thekukutu, khadi ya bolabola mantšu a mathomola pelo. A re joo bana ba khaitšedi ya ka ba fêla, ke re ke a leya leya a ke bone ke thoka le botšhabelo. Bo marakabele ba nyaka go šala ba rakaletše. Modimu šaa o ntšee go thwa ke lla ke lapile. Batho ba ile ba gakanêga, ka baka la gore thello the fedile. Ka moragô ga mo we modimu

894

2342

K34/82

a ile wa mo kwa. Bakeng t̄ha go t̄eya yēna wa t̄eya dikhomo. Lefa la mahu la kwa ka moka ga lona lešaka ba tswalla ka šaša la mokhalo. Ke gore la šala le a t̄hamile.

4954 Thathabele le Nyatha ba phela. Lethet̄a khomo o swane motho. Badimu ba ile ba dira ka mokhwa o we, ba let̄het̄sa dikhomo ba swane motho. Phoroget̄ša a bōna ga boṭe gore a go mo thuše t̄helo ka gobane papagwe o mo amogile lefa. A t̄iwa ka moṭeng a bōna wa gwe mmotwana a dula. Baratho le mmagō bona ba bōna wa bona ba dula. Ka go t̄oga mo we maruping ba nyaka go gōga la bona lešaka. Ka goriale mo we ke gore le go a ka re o t̄a go loyana a ka t̄he ke a khona t̄helo, ka gobane dipheko t̄ša go aga moṭe di šele.

4955 Thathabele a t̄eya mosadi ka dikhomo t̄ša maata. Ka moagō ga mo a na le ngwana wa Mothankana ke moka a kwa. Mmagwe a mo latela ka moagō. Bana ba Ragananya gwa šala Phoroget̄ša le Nyatha. Nyatha o dut̄si go wa gwe mmoto. Bjale ka moagō ga lehu la Manyane ditaba t̄ša t̄hephixi t̄ha Phoroget̄ša t̄ša šala kha-

894

K34/82

2343

kala. Ka baka la batswadi ba manyane,
ka gobane batswadi ba gwe ba ile ba nya-
ka go t̄eba lehu la moredi wa bona.

4956 Lehu la Manyane la utulla Phorogetša.

Ka moragō ga lehu la gwe, batswadi ba
nyaka go t̄eba t̄ehu t̄ha ngwana wa bona.
Ba t̄ibisā ba ga Raganya gore re nyaka
go gatana na beng dinaō. Phorogetša a dira
go phet̄agana, go phet̄agana ga gwe gwa
t̄he mo t̄hūse t̄helo. A ba a lokologa.
Bjale ba beelana mats̄ats̄i a go dira di-
poba. Ka lets̄ats̄i la gore re swanet̄se go
t̄swa. Ke moka ba palakana ba boēla
magae a bona.

4957 Ditaola t̄ša ya t̄ša teiya Phorogetša.

Ba ile ba e hwet̄šana ngwana wa mothoka
nageng ya Nyankapakwe. Mothoka a thoma
ka go bolabola ka dipolabolo t̄ša mohu t̄se
we a go di bolabola pele ga gore a hwe.
O ile a t̄halōša ka-ba-ganyo ya diruina
t̄ša gwe. Le ka mōkhwa o we mogolo a ile
go a ba le khōkhō le di-kabēlō t̄ša baratho.
Ka moragō ga mo we a t̄ena lehu la ba-
ratho. A t̄halōša gore ba hwile ka baka la
manamane le go nyaka go t̄eba di-kabēlō t̄ša
bona. Yo mongwe o hwile ka baka la goya

894

K34/82

go laola. O ile a gathana le yēna mo-fe-tš'i wa batho. Mmago bona yo we le tšilego go mo laola lehono mo, o hwetše dikhomo. O ba-laile ke morwa wa gwe yo mogolo ka boloi. Molato o re ke yēna yo we a loilego dikhomo. Ke moka ngaka ya tiya Phorogetša ka letšhoba.

4958 Lehu la Phorogetša ya ba la tšadi. Ka moragô ga mo ba tš'o boya ngakeng, batwadi ba mmago bona ba nyaha gore ngwana wa bona a lifiwe. Bjale banna ba re taba e we a e kwale. Ge o ile wa thagolêla leokana bjale la re mo le gotš'e ke moka la go thaba, molato o ta o fa mang. Le the ke la bona tholana boreledi teng ga yōna go a baba. Taba e, ke e fedile, khanthe batwading ba moradi a ya fêla. Ka moragô ga matsiši a the makae, Phorogetša a bolaya ke tšadi the thopeng tha masēmang. Ba ile ba gôga monota o we ba boloka.

4959 Khogo e nwele mae a yōna. Ka moragô ga thello, batho ba makala lehu la mowe lapeng le we. Mogolo-golo yo mongwe o ile a šiya theema the tha gore thaga a e swe le gokong. Malome wa mohu a re, le twenya dipelo tša lena. Khati ya pele a e babe

894

K34/82

go baba ya bobedi. Maloba ke ile khaitšedi yaka a e lefiwê, la ~~mapotša~~ mookana. Leho-
no ke re ge khogo e nwele mae a yôna mola-
to ke wa mang. Ke thintšê lebita la khaitšedi
yaka ka fofa la tadi. Molato o ile wa the
be gona.

#960 Nyatha a ba a ya lebiteng a the na mo-
sadi. O be a le thegôlê a na le leoto la mo-
šalo. O ile a šegêla mosadi wa mogolo wa
gwe. Mosadi o tsolêla yo we a manalago ka
moragô ga gwe. Basadi ba bagolo ka moka
ga bona ba mo kona tša goja. Ke ge a
thaba diema tšê: (a) Tha mma mongwe a the
tha-pelwe diata. (b) Mpa ya mongwe a e kha-
nelwe. Ditaba tša baswa Raganya tša fêla
di e ta mo we.

S. 1: Monna a ka fa mogadikane lefa
la gwe.

#961 Monna o hwetsana lefa ka baredi ba
gwe goba ka maata. Mosadi mo ba tšeya a
ba laolele. Mothomong o re o tšeya mosadi wa
tšeya moopa. Ke mokhwa o we go thiwago
gore mosadi a ba laolele. Ke gore ge motho a
be a laolêla, o be a ta teba gore mosadi
o ta ba moopa. Bjale ka baka la gore a ba

894

K34/82

2346

laolele, yo we e ʒa ba go moopa o ka the
ke wa mo ʒeba.

4962 Monna o tšeya basadi ka mokhwa o a
ka khōnago. Khane ke ge a na le lefa. Monna
ge a ile a tšeya mosadi wa pele bjale mosadi
yo we a ba moopa. O swanetše go šoma ka
maata gore a ʒe a hwetšane dikhomo. Ka tšō-
na dikhomo tše we o ʒa tšeya mosadi ka
tšona. Batho a ba tšwane, mothomong yēna
o ʒa ʒa a bēlēga bana. Mosadi yo la wa
ka moragō ge a ile a bēlēga bama, bana ba
we ke bona ba we e ʒa ba go bona beng
ba thoto ya papago bona, ka moragō ga mo
papagō bona a hwile. Molaudi yo mogolo e ʒa
ba mosadi wa moopa ge a ʒa phela. Mohu
yēna ka fa mosadi yo monyana ka go bona
ditontolana tša gwe. Ditontolana ke gore ba-
na.

4963 Mosadi age moʒe, moʒe o waga ke mothanka-
na. Ke nnete go bjale, ka gobane mosadi o nya-
ka kudu go gudisa lapa la batswadi ba gwe. Ke
mo we monna a yago a fa lapa le le nyana
le fa la gwe ka baka la go bona gore o
na le bana. Banna ba mohuta o we a ba
tala. Bontši ba šiya taēlo gōdimu ga mo-
sadi wa pele. ʒe a rata a ka ba a-ba-

894

K34/82

ganya. ~~Mowa~~ Moabê wa mosadi wa moopa o
 ʒa fêla ka le gano. Mothomong o ʒa tšeya a
 e fa batswadi ba gwe. Wa mosadi wa bana o
 ka ʒhe ke wa ja ke manong.

4964 Bjale ka Ngwabotoka le Motseetsa. Ngwa-
 botoka ke monna. Motseetsa ke mosadi wa
 gwe. Bjale o ile a tšeya mosadi yo we ka khomo
 ya madiši. Ke gore khomo o ile a fima yôna ka
 baka la godiša. Bjale khomo ya tswalla ya
 ʒatsa lesaka. Bjale ke ge a bôna gore dikho-
 mo ke tše dintši, a ntšha a yo tšeya mosadi
 yo Motseetsa. Mosadi o ile a bêtêga ngwana ka
 o thii ke moka pelego ya gwe ya tswalla. A
 leka ka maata go kitima le dingaka le tšona
 tša ~~šitua~~.

4965 Lehumô la motho yo moso ke basadi. Ka
 go bona gore mosadi wa pele a na bana, ke
 ge a tšeya mosadi wa bobedi. Leina la mosadi
 ke Mabale. Ke nnete teng ga basadi a go
 swane. Mabale a tswala ngwana wa motho-
 nkana yo we leina la gwe ilego ya ba
Mokhatha. Leina le we o ile a rêla ke
 papagwe ka mokhwa o we a ilego a khathê-
 ga ka ôna. A re modimu mo o ka mpha
 yêna a phela, thoto yaka e ʒa lotega.
 O be a botabolela ka pelong ya gwe.

894

K34/82

2348

Modimu o ile wa mokwela ngwana a phela.
O bile a ba lesogana papagwe a tha phela.
Moredi wa mosadi wa pele a ka a tšeiwa, ka
baka la papagwe. O be a dirêla gore ge a
ka hwa moredi wa gwe a šale a ija thoto ya
gwe.

4966 Ngwabotoka o fa mosadi yo monyana lefa
la gwe. O ile a thabega. A bōna ga bote
gore bolwetši bjo ke bja go mo fitiša. A dira
gore ba leloko la gabo ba khobakane. Ba ile
ba khobakana. A re go bona le bitša ke
nna. Taba e we ke le bitšetsago yōna ke
e. Ke a babja go phela le go the phele a
di tebe ke motho. Ke na le lefa bjale lefa
le we ka moka ga lona ke lefa Mabule. Ke
moka ke yōna taba kholo e we ke le bitšetsi-
tšego yōna.

4967 Diputšišo le dithalošo. Ka moragô ga mo
a feditšê dipolabolo tša gwe. Banna ba thōma
go mmutšiša diputšišo. Re a kua ge o gafê-
la mosadi yo monyana. Bjale mosadi yo mogolo
yēna o mmeile kae. Ke gopotšê le go teba
gore le ta bolabola bjale. Ke fa mosadi yo mo-
nyana ka gobane o na le ngwana wa mothankana.
Nna le mosadi wa pele re mabiša. A ke fe mong
mosadi ke fa morwa waka. Mabapi le moredi wa

894

K34/82

2349

go yêna o ʔa mo fang. Nka ʔhe ke ka ʔšeya
lefa laya lefeng. Yêna o ʔa bonana le mothoha
wa gwe a mo ʔšeya. Dikhomo ʔša go monyala di
swanetšê go ʔšeya ke Mokhaʔha. Le yêna a swa-
nêla go dija ka ʔhaʔha muši. O swanetšê go
ʔšeya mosadi ka ʔšona. Ke yêna yo we a swane-
tšego go ʔšoa lapa le.

4968 Ba ile ba gana empa khaletšô ya bona
ya fetoga le fêla. Banna ba bangwe a ba ka
ba kwisša. Ba re mosadi yo mogolo le yêna o
swanetšê go hwetšana kabêlô. Mokhalabje a re
melaô ya malapa a e swane, nna mo we ke
bolabotšego ke bolabotšê. Moya waka o feletšê
mo we ke bolabotšego. Ke moka ke yôna taba
e we ka go ba ke lebitšêša yôna. Ka goriale
mo we ke gore ditaba di fedile.

4969 The hwago ʔhe šiya kanêgô, mmuʔa o šiya
ʔhegolo. Wa rapa dimu le ja wena. Diêna ʔšê
pedi ʔšê ʔša ka gôdimu di bolabola gore: Kanê-
gô ya ʔhegolo. Ke gore ba ʔa fêla ba re mohu o
ile a re. Bjale ka goriale mo we a gona motho
yo we a ka ganetšego gore ʔhe a šê ʔhegolo ʔha
mmuʔa. O ile a ba ʔhabêla puʔi ya ba ʔšona
ʔhegolo ʔha mantšu a gwe. Kanêgô ke ya batho
ba ba phelago. Wa rapa dimu le ja wena.
Morapi wa batho o swanetšê go ba hoša. Wa

894

K34/82 2350

thoka go ba hoša ba ta tšama ba go sekeša.
 go sekeša ke gore ba ta tšama ba go bolabola
 ka mantšu a mabe. Ge dihhaka di fatile badi-
 mung ga geno, ke moka o thagela ke bo a di
 fele. Ba ile ba ja ba nwa ba khoro, dipelaê-
 lo tša the be gōna. Ke moka gwa fela go e ta
 mo we.

4970 Lehu la Ngwabotoka. Ka moragô ga matsa-
 tši a the makae, ka moragô ga dipolabolo tša gwe
 ke moka a hwa. Morwa wa gwe Mokhatha o i-
 le a boloka papagwe ka mokhwa wa molaô. Mela-
 ô ka moka ya lehu, ya thepedišwa ga boše. Lentšu
 la mohu a le nyatšiwī, wa nyatša o wa mogiwa
 the we wa go ba o filwê. Goriale ke ba ga
 malome a ngwana ba laya motogolo wa bona, ka tša-
 tši la bjala bja dipendi.

4971 Manyane a latela monna wa gwe. Ka mo-
 ragô ga matsatsi a the makae, ka moragô ga bjala
 bja dipendi ke moka a hwa. Dipelo tša batho
 tša boêla maswabing. Mokhatha a putša mohu
 ka mokhwa o mote. Melaô ka moka ya thello
 ya thepedišwa ka mokhwa o mote. Ngwana a
 ka a nyaka go taboga molaô le ka o thii. O
 divêla gore badimu ba the ke ba belaêla.

4972 Gwa tšoga kga-ruru ka moragô ga bjala bja dipendi. Ka moragô ga dipendi tša bjala bja go beulêla manyane, ba tšoa kgaruru. Kgaruru ke gore dipolabolo tša go fapana. Khaitšedi ya Manyane ke Taket Thekhobela. A nyaka go teba mabapi le lefa la mohu monna wa bona. Ba mmo-tša ka mokhwa o we mohu a go aba ka ôna. Kabêlô ka moka e ile ya ba gôdimu ga moradi ka o thii bjang. Ka mokhwa o we mong a go ba a gopotšoe ka ôna. Ke a kwišiša a ke kwišiši. Re ile ra leha go bolabola ka mokhwa o we, a ka a re kwa. O wa bile ka phošô ka baka la go kona lapa le lengwe. Yo mongwe wa bolelako la mohu, a re go lukile ka gobane o wa-bile. Wena o mmôna phošô o le morwa mang. Motho wa bôna a nganga o ngangêla mo-țogolo. Ke moka kgaruru ya fêla.

4973 Moredi wa Manyane a šala a tšeiwa. Ka moragô ga lehu la batšwadi ba gwe, a šala a lošwa. Mmago Mokhatša a re go yêna morwa wa gwe, o fêlê o gopola lentšû la mohu. O ile ka dikhomo tša matšo a yo, o tšee moradi ka tšona. Moradi yo we o lebane lapa la Manyane. Goriale mo we ke gore o ta ba o tšoitšoe lapa la mohu. Morwa wa gwe o ile a phetha mo we mohu a go bolabola. O ile a tšeya moradi. Ke moka Taba ya fêla

e ta mo we.

4974 Mosadi ana motē, motē ke wa monna. Ke nnete mosadi a na motē, ka gobane ge monna wa gwe a ka hwa, a mo siela lefa, lefa ka moka o ta le gašanya. Go bolwabolwa ka mosadi wa moopa. Ge e le mabapi le mosadi wa bana, kudu wa bana ba bathankana, a ka the ke a thinya thoto ya mogatsagwe, o ta e beela barwae. Ba ta re mo ba godile ba tšeya basadi ka yōna. Mosadi wa bana ba banyana o wa thinya, a gopotše gore o ta tšeya betsi betsi ka matsō a baredi ba gwe. Dipele tša batho a di swane, baopa ka bangwe ba khona go boloka dithoto tša mo-gatsa goba ba-gatsa bona.

4975 Batholo ba foraforantšhetša ke ba-šegedi. Go-na le theema tha go ja thoto ya motholo. Theema the we ke the; mojela motholo o^{mo}jela ka go okeletša. Ka mokhwa o we ke mokhwa o we motholo^{gadi} a ya go a lebala. A hwetšana gore monna o mo swere ga bofe go fitiša monna wa gwe. Ka goriale mo we monna o ta jela motholo ka mokhwa o we a ka khōnago. Mošegedi ke modi a na taba le gore o wa thinya. Ba bangwe ba fa batswadi ba bona, ke moka thoto ya monna.

— 5 994

PP. 2353-2442

894

Wills and bequests in K34/82 2353
inheritance (Cont.) K34/82.

ya falla ka mohlwa o we. go the be le ngwana
wa mothankana ke molathego.

H976 Moloko o godiša ke dikhomo. Ke nnete mo-
loko o godiša ke dikhomo. Ge motogolo a ka tša-
ka dikhomo tša go tšeya mosadi wa gwe ga
malome wa gwe, ke moka moloko o hwile ka yê-
na. Ke mohlwa o we mogolo-golo yo mongwe a
ilego a šiya theema the; Dikhomo di ile ka le-
weng. Ke ge a ile a tšeya mosadi, a tša a ba
moopa goba a bëlêga banenyana. Mabapi le bana
ba banenyana go kaane, ka gobane a ka goma a
tšeya dikhomo tša matšo a bona a tšeya mosadi.
Mosadi yo we a tša a tswala ngwana goba ba-
na ba bathankana. Ke gona o tša hwago e re
go bëlêga ke go feka maanô. O rêla gore tho-
to ya gwe e bulukegile.

H977 Madimabe a ba tšape, nyaka go ya phoro-
rang. Mowe khwata ya pele e gatilego le ya
moragô e tša gata gona. Nyaka go ya phororong,
ke gore nyaka go tšapa madimabe a tš-ge.
Motho o tswa mare mo a tšena ka moteng wa
bohuning. Mongwa motšê dikhomo tša gwe
a tša loba. Mare a we a bolwa bolwago ke
masepa. Ka gobane bana a ba khethe mo
we banyago. Mokhobeng ba nya, lapeng le gona
gaimogô le diteleng tša go tšena ka moteng.

894

K34/82

235H

Mote o we wa go tswiwa ke batho mare ke ôna mong mote wa lehumô. Mong wa ôna dikhomo tša gwe a tša ya ka lewa. Mote wa go thoha bana mong wa ôna dikhomo tša gwe di ile ka lewa. Ka gobane thoto ya gwe e tša ja ke dimpja.

4978 Bjale ka Burwane. Papagwe o ile a mo šie-la lehumô le lentši la dikhomo le dipudi. O be ana le moradi ka o thii. Bjale a bêlêga ngwana yo Burwane. Banna ba botša papago Burwane gore a tšee moradi yo mongwe, mothomong o tša ta a gudiša the thopa the. Moana a re ke lebugile modimu ge o mphile ngwana wa mothanka-na. Ke ge nka tšeya ngwana wa motho yo mongwe, o tšiloba bjale ka yono. Ba re go yêna teng ya batho ga e swane. A re ntogeleng e fêla ke letsogo laka. Motho o kholwa ka the we a filwego. Ya nago le bohumi ke bohumi bja ka lapeng la gwe.

4979 Papago Burwane a hwa. Ka moragô ga mo a bolabotše ka mokhwa o wa ka gôdimu, banna ba ile ba mo togêla. Banna ba we e be ba tša rapa ke motho. Ba ile ba ya mo we fêla ka molato wa papagô Burwane le moradi. O ile a tswara moradi wa gwe a na le monna yo mongwe. Ke ge ba tabo-

894

2355

K34/82

gêla mo we polabolong ya gore a tšee mosadi yo mo-
ngwe. Ka gobane mosadi o swara ke ngwana. Ge a
thena ngwana ke pokolo ya mathaha. Wa rapa
dimu le ja wena. Ka moragô ga mo banna ba pa-
lakane, ke moka a sala a thabêga. Matsatsi a
the mahae ke moka a hwa.

4980 Papago Burwane o hwile Burwane e le lero-
gana. Mmagô Burwane leina la gwe e be e le Mafê-
ê. Ka moragô ga lehu la mogatša Mafêê, yêna a
šala a laola lefa la monna wa gwe. Mosadi yo
we Mafêê o be a loya le mothegare. Ke yêna yo
we a bolalego monna ka baka la gore a mo tše-
la legowa. Ka gobane ge ba dutši ba epella
dikoša tša malopô. Yêna ya gwe koša o be a fêla
are: legowa le gowa molepje le ngwe le gowa kha-
tšadike ke ya mesebe, ke ya phakana tša marumu.
Batho ba thôma go thokomêla koša e, we ya diêma,
ke ge ba hwetšana gore ke yêna yo we a bolalego
monna.

4981 Khoša ya Mafêê ke e kholo kudu. Ke ta
e thaloša ka botalo ka mohlwa o we ba ilego
ba nthalošetša yôna balaudiši. Legowa ke
gore monna wa gwe o ile a dire phatala-
tša ya gore batho ba moteben gore yêna
a še mosadi ke nkwațhê. Nkwațhê ke
gore kwababane. Mosadi o ile a bolaya mo-

894

K34/82 2356

nna wa gwe ka baka le we. Khatsi-dire, ke mo we ba goya ba bolaya mapono nokeng ya Ngwabitši. Go dira moradi wa go legowa ke go mothapolla. Gothapolla ke go mo goboša. Ge e le morogô o re kowa o budule ke moka wa tšhela meeti a maswa. Morogô o ka the ke wa ba le mokolonkwane o la wa ôna wa pele.

#982 Monna o ile a hwêla thelo tha gwe. Thelo tha gwe ke lekhane mma the leka the kobong the bôna ke mo na le khomo. Mose-na khomo o hwile a the-duma. Ke molaô wa khale wa gore ge monna a ile a swara moradi wa gwe, a na le monna yo mongwe, a swanê-la go mo kwalakwatsa. Ge o lifiša monna o ma lifiša ka thephiri. Ke mokhwa o we a ilego a dira monna khudu molepje.

#983 Burwane a tšeya motswala wa gwe ngwana Raganya. Yo we leina la gwe e lego Mata-pa. Motholo moradi a bêlêga ngwana wa mothankana fêla. Ke moka moradi a thana pêtêgô. Ke lekhôpô ke tšwa na lo batšwading. Yêna a ka a e tša papagwe, o ile a tšeya moradi wa bobedi yo we leina la gwe ba re go ke Pulane. Le yêna a bêlêga ngwana ka o thii wa mothankana, ke

moka a éma. Monna a napa a the tha tšeya
yo mongwe mosadi

4984 Burwane a hwa a thešú abê thoto ya
papagwe ka baka la mmagwe Mafee. Ke nnete
lehu a le na mphatho. Burwane o ile ahwa
pele ga mmagwe. Dikhomo ka moka e be di le
taolong ya mmagwe. Ke mokhwa o we a ile go
a šita go aba. Bjale Mafee a re go bōna
gore morwa wa gwe o hwile, a thōma go
fa batswadi ba gwe thoto e la. Matapa a
bōna gore thoto e ya falatšwa, a loya Mafee
a hwa. Batswadi ba Mafee ba kwa bothoko
kudu, ka gobane o be a ba file dikhomo tšē
dingwe. Ka baka la gore o hwile, ba ka the
ke ba hwetsana tšela ya go gapa dikhomo.

4985 Batswadi ba thinya lebita la Mafee.
Ditaola di ile tšā ba botšā gore mo lethi-
nya lebita ngwana wa lena o tšā hwa yo
we e le go Matapa le mothogolo wa le-
na. Makholomele. Makholomele ke morwa
matapa. Bjale matapa ge a be a e ra
mafee o be a re rakhadi. Ba ile ba
re a go khathalege le bona ba swanetše
go tšeba gore lehu le a baba. Ngaka e
nyaha khomo ya go lefa dithare tšā yōna

894

Ka moragô ga mo pheko ya yôna e sumile.
Ke ge a ba fa pheko e we ya go thinya
lebita ba e ya ba thinya.

4986 Matapa le morwa wa gwe Makhholomele ba
hwa. Ka moragô ga mo ba thintše ke moka
letšwa la mamerêla bona bana ba bona bjale
ka ge ngaka e ba butsitše. Molato keng ba
bolaya bana ba bona. Molato ke gore Makhholo-
mele a tšeya mosadi ka khorong ya malome
wa gwe. O thubile o tšo tšeya mosadi ka
khorong ya ga Mongale. Bjale ba bone ga bo-
te gore bo moloko bo hwile. Thoto e we ya
go ba e ba lebane yo ja ke ba ga Mongale.
Ba re ke gôna le rena re ta khônago go
gapa dikhomo tša rena. Ka moragô ga mo
ba thintše lebita ke moka Matapa a hwa. Mo-
rwa wa gwe a mo šala moragô. Ge e le me-
tšwa ba khodile.

4987 Burwane le mmagwe ba hwile ba tha aba
thoto. Matapa le morwa wa gwe ba hwile
ba theša ba abagane thoto. Ditaba ka mo-
ka ga tšona ke mankhapana. Mosadi yo a
šetšego wa go šiya ba ke Burwane ke Pulane
le morwa wa gwe. Mankhapana ke gore a
go tibiwi gore thoto e we e ta thepedišwa ka
mohwa mang. Ditaba ka moka di ta boniwa

894

2359

K34/82
 ka moragô ga thello. Ke moka ba lla thello tha
 makholêla tha fêla.

4988 Dipolabolo gôdimu ga thoto. Ka moragô ga the-
 llo, ka moka ba leloko la Burwane le bona batswa-
 -di ba basadi ba khobakana. Ke gore batswadi
 ba matapa ba we e bego ba ga Raganya. Batswa-
 di ba Pulane ba we e bego ba ga moagi le ba-
 tswadi ba Mohwa-a-loba ba we e bego ba ga
 Mongale. Mohwa-a-loba ke yêna mosadi wa Makho-
 lomele. Ba ile ba khobakana mo we moteng wa
 taweng. Taweng ke gore motê wa go thoka monna.
 Ka moka ga bona batho ba we ba ngodilwego ka
 mo maphepheng a ka gôdimu ba ile ba ba gôna.

4989 Pulane a thagiša dipolabolo. Tswala banne-
 ng a farelwe goriale ke mo-thagiši wa dipo-
 labolo. Dikhaka nthuteng go ja tshethô, ke ta
 le ruta go tshetshetha. Dikhaka tša re tshê-
 thô ba metsä e letala ya omella e a thaba.
 Khwale e šitwa go lla ka baka la go metsä e
 omile, e thabile. Golla ga yôna e re kwikwilokwi-
 lo ke baka la gore e thabile ke tshethô. Mosadi
 a re mo re thepela tshethong re a tshêshê-
 tha, ka goriale mo we e ka the ke ya go
 thaba. Ke riale ka gobane le bitšitšê ke nna mo
 moteng wa taweng. Ke re re maruping go thoka

le mmolai wa nōga. Ka baka le we ke le ti-
biša gore nna ke nyaka go tšwa maruping ko du-
la khaufi le batho. Ke yōna taba e we ke le bi-
tšetišago yōna.

#990 Dipolabolo tša wēla gōdimu ga banna. Ba
ile ba togēla polabolo ya go toga, ba rakiša ma-
bapi le thoto ya go šiya ke mohu. Moradi a re
banna agang mote pele le khōnē le tēna dipolabolo-
ng tšē we le di bolabolago. Ketsolo la batsumi mo-
le ta tšwa le tšwa le ha gae. Banna ba ile
ba phakiša ba mo-kwa. Bjale o toga o aga kae.
Ke ta bōna mmoto o mongwe ka aga gona.
Naga e na le dikhoto tšē pedi, o ka šupa
gore nna theko e fe. O ile a šupa ka the-
ko ga bothaba tšatši. Bjale ba hwetsana gore
o šupa ka theko e we batswadi ba gwe ba
dutsigo ka gōna.

#991 Mohwa -a-loba yēna o ta ba kae. Mohwa
-a-loba mo a lebeletšē Pulane o re ke bo mma-
twale ka gobane Pulane e be e le moradi wa
papagō Makholomele. Bjale ke ge ba mmutšiša
potšō e ya ka gōdimu. O ile mo a ba fetola
a re mo a rata o tšaya le nna. Mo-a tša
rate gōna a ka bōna gore o dula kae. Bjale
ka ge mogolo-golo a ile a šiya le-ēpō le.
Mothologadi a thibelwe the fate. Bjale wena

894

K34/82 2361

o reng ka taba e. A re le nna ke na le batswadi, ka goriale mo we ke gore ho dula ga gešū.

4992 Pulane le Mohwa - a - loba ba ya batswading ba bona. Ka moragô ga dipolabolo tša basadi, banna ba leka ka maata go ganetsa basadi. Khomo ya khaola mogala e khaotše. Lehudu le dudisa ke di tšhola. Ke gore ge ile ya khaola mogala, ya ba mo thwedi wa mogala a gona ke moka e tša dula e thena mogala. Go bebetša ga lehudu ke go tihela ditšhola ka lehudung. Bjale a gona monna le ka o thii wa le-loko yo we a tenego ka mo we moteng o we wa taweng. Le gona a gona le ka o thii yo we a lebanego motse o we. Khomo e ~~thibela~~ thibela ke modiši. Ya thoka modiši ke moka e le tene lantšhotšhobela. Motšhedi o ile a thoka, ke ge mosadi yo mongwe le yo mongwe a yo dula ga gabô.

4993 Mote o fedik, ba tena dipolabolong tša lefa. Dikhaka di ya ka megwere. Bjale ka ge di ya ka megwere, re swanetše go kwa mabapi le lefa gore naa le lona le ya ka megwere. Ditaba ke tše we Pulane. Nna ke ile ka dka monna wa ka, a ba a tšoga a le mo matsogong ga ka. Mabapi le lefa, o ile a mpha lona. A re ge e le Makholomele ke mo tšeisitše mosadi.

894

K34/82 2362

A re ke the ke ka šala ka di thinya, ke lē-
lē ngwana yo ka tšona. O ta re mo a gudile
ke mo tšeiše moadi. Ke motšē gore ke lefa la
go šiya ke yēna. Ke moka ke mo we ka go hwa
gōna.

4994 Banna ba re Mohwa-a-loba le yēna o swa-
netšē go hwetrana bonyanyane. Ka moragō ga di-
polabola tša Pulane, ba bolabola ka mokhwa o
wa ka gōdimu. Pulane a re lapa a le ji le-
ngwe. Thoto ke thoto ya monna waka, le
yēna monna wa gwe mo la a re mo a e-
hwa a šie thelo, o be a ka the ke a
mpa. Bjale ge Makholomele mo a be a phela o
be o ka the ke wa mo fa karolo e ngwe. Ka
thata ya mohu o be a ka the ke a e bōna.
Mha dilo ka moka e be di laola ke mmatswale
wa³⁰. Ke be ke tšaba go lewa botala. Lehono
gōna o ka the ke wa lewa botala.

4995 Pulane o thaloša botala. Botala bjo
we ke bo bolabolago, ke ra gore ke ile ka
mmotša mmatswale mabapi le thinyo ya
thoto. Bjale ba boya ka tha mankošo. Ke gore
Mafee le ngwana wa khaitšedi ya gwe Ma-
tapa. Ba ^{mpotša} mmop mo ke ta thubiwa bjale
ka nonyana e tha phela. Bjale ka bōna gore
hokaone ke go ba homolēla. Lentšu la mohu

894

K34/82

2363

ka le beya ka pelong yaka.

#996 Pulane a napa a gana le dikhomo. Be mmotša gore khanthe o fo gana natšo, mohu e go fa tšona. A re go bona a go khonege, mo la e be go khonêga e be ke ta re thepelang lo mmi tša. O be a ta ta a le botša. Taba e fêla e ba le mong wa yōna. Bjale gare ga bona a gona yo we a ka e telago pele ga taba e we. Batho ba we ba go ba ba bolabudiša moradi e be ba fo leka gore mothomong o ta dumêla. Bjale a ka a dumêla o ile a gana natšo. Ke moka ba mo togêla a le bjale, a napa a khuduga a ya a dula ga gabo. Dithoto ka moka a toga natšo. A gwa ka gwa ba le motho yo we a ka šalago taba morago.

#997 Mafee o be a file batswadi ba gwe dikhomo tše dingwe. Go leka noka a še go tshela. Ba ile ba khobakana ka the gae tha bona go bolabudišana ka taba e. Moredi wa rena o ile a re fa dikhomo bjale ra the ke ra di gapa. Lehono re nyaka the tela ya go tena a re e bone. Ka baka le we re re re nyahišeng tela ya go tena ka yōna. Banna ba ile ba hwetšana gore e diyo ba the mpha fêla. Ba re go buima kudu, a go bōnagale tela ya go tena. A retse mogolo-golo yo mongwe o ile

a šiya theema the, go leka noka a še go e tshela. Thepelang lo likiša ka mokhwa o, re ile ra mpha mabelê, a re fa khomo. Mathomong le ka khoma. La the ke la llêla buntšibja di-khomo le ka the ke la dikhona.

4998 Ba butšišetša khomo e e nago le manamane. Ba ile ba butšišetša ka maano. Ba hwetsana gore khomo e ngwe e na la manamane a mararo. Ba ba ba diva gore ba tebe leina la yōna, le mmala wa yōna. Bjale ge ba tšibile ka mokhwa o we, ba thoma go nyaka khomo. Go ile gwa ya khaitšedi ya Mafee. A fitša a bolabola le Pulane mabapi le khomo. A ba ka ba kwana, o ile a gana a re a e tebe. Monna a goma a ta a ba botša ka mokhwa o we gannego ka ōna.

4999 Ba ga Raganya ba goma ba khobakana gape. Nyatha ke yēna khaitšedi ya Mafee. A re ke be ke ile ga Pulane mabapi le khomo yaka ya go rekiwa ka mabelê. Bjale o tšo gana na-ya. Ka tšatši le we e be ba tša bolabole the-phiri le batho ba šele e be ba le gona. Bjale ge ba nyaka go teba mabapi le khomo e we e bolwabolwago, ba hwetsana gore khomo e re kilwe ka mabelê. Leina la khomo le a tšibja. Ba ile ba dumêla. Kudu go nyakega mmala

ôna o wa tibiwa. Ba ile ba dumêla gore o wa tibiwa. Gona a gona taba ya go tswenya. Taba kholo ke go mmotša letšatši la gore le gathane naê le bolabudisane naê. Ba roma motho wa go mo tibiša letšatši le we ba tša yago ka lona.

5000 Ba ya ba ga-thana moteng wa Pulane. Ka moragô ga mo ba mo tibišitše le yêna a dira gore a tibiše ba ga bo. Ka lona letšatši le la ba go mmêla ba ya ba gathana naê. Ba hwetsana beng ba mote ba ba litile. Maduma ke molaô. Ba fitha ba dumediša. Maduma a bona a amogêlwa. Ka moragô ga ~~ma~~ maduma, ba ga Raganya ba re re tile ka baka le la la khomo. Mosadi a bega ba ga bo. Bjale ba re di a kwala, nonyana go lla e e thobiwago.

5001 Nyatha a thagiša taba pele ga banna. Ge ba bolabola ka gore nonyana go lla e e thobiwago, ke gore ba dirêla gore mmelaedi a bolabolê. Ke ge mmelaedi a êma a bolabola dipolabolo tše tša ka fathe. Ke nna yo we ke dirilego gore le khobakane, ka baka la phapano yaka le Pulane. Re fapana ka baka la khomo. Khaitšedi yaka o ile a tša a re o bolaya ke tala. Bjole a re yêna

894

K34/82

2366

o na le namane o khopêla mabêlê ka yôna. Ke ge ba mo fa dišuba tše pedi tša mabêlê a lotša. Ka baka la go thoka modiši ya fo dula mo we šakeng ka lentšû la gore re twareleng. Heina la khomo ke makhwana. Mmala wa yôna ke nakhwana. Lehono ke re ke nyaka go e gapa, bjale moradi yo o wa gana. O re a tšebe nna mo ke ne le khomo. Bjale ke mo ke dira gore re khobakane le re lamolanye. Ke moka ke feditšê. A dula fathê.

5002 Dipolabolo tša Pulane. Ke nnete manna yo wa ga Raganya o ile a tša go nna. A re o nyaka khomo e we a šetšego a e bolabotšê. Bjale nna ke mo ganetšê ka baka la gore a ke tšebe a na le khomo fa. Mabêlê a we a bolabolago o bolabola maaka, e nhe ke bôna mabêlê a go tšeya ke yo we mmatswale. Buušwa o be a tšolêla ke nna. Mabêlê a we nka be ke a bone. Ke moka ke feditšê. Ge a riale ke moka a homola.

5003 Bjale ditaba tša wêla banneng. The balabudi tša pele tša ba butšiša diputšišo. Diputšišo tša leba Nyatha. Ke mang yo we a ilego a bôna mabêlê a we. Ke nna le balapa la ka. Motho wa theko a ka a ba gona.

A ka a ba gona. Khomo e we o bolabolago ka yôna, o ile a go šupa. O ile a ntšhupa. O be a na le mang goba ke mang wa moše yo we a go ba a le gona mo o šupiwa khomo e we. O ile a ntšhupa re le ba babedi. Ke mang yo we o ilego wa mmotš'a gore a ba bē ba ntware-tš'e khomo ka baka la gore a o na modiši. A gona. Ditaba ke tš'e we banna, nna e be ke fo butšiša fêla.

5004 Pulane a feta le mothela wa tšhipa. Banna ba ile ba bōna Raganya phošo ka mabaka a la a diputšišo tš'e la tš'a ka gōdimu. Ba re go yēna o bolabola maaka. Ga go motho yo mongwe yo we a ka šomago ka mokhwa o no. Khapolo ya go ke ya maano, a gore o hwe-tš'ane kabêlō baheng tš'a mohu khaitšedi ya go. ~~Le~~ ge go ile gwa tšhoka motho wa go bōna mabêlō, nka be go be le motho wa go bōna mo o šupiwa khomo. O bōnê ge nnete a e ke e fenya ke maaka. Pulane a feta le khomo.

5005 Molato wa Pulane le Raganya wa fêla o e tš'a mo we. Ba ga Raganya ka dipelong tš'a bona, ba fêla ba gopola tš'ema tš'e la, tš'a gore, go leka noka a š'e go tš'hela. Ba ile ba gopola gore ba kaya khorong, ba bōna gore ba yo no katiwa. Ba ba š'ela tš'ema

894

K34/82

2368

the, a gona taba go ja manna a še go mo fe-
tša. Goriale mo we ke gore ba the ke ba ba le-
moga gore e be ba tile ka maano.

5006 Thoto ya Burwane e ile ka lewa. Pulane
a tha tihoga thelo. A dulêla lefa la monna
wa gwe le ba gabo ka mphaka. Ke moka di-
khaka di ile ka mogwere. Ke nnete mosadi a
sware mote. O ile a fetša lefa ka moka. Mo-
rwa wa gwe ba ga malome wa gwe ba diyo mo
fa mosadi ka gobane ba teba ga boše gore tho-
to go feditše bona. Ke moka taba ya lefa
la Burwane ya fêla e ta mo we. Bo moloko
ke moka bja hwa khorong ya ga Burwane le
ba ga Raganya.

S. 2: Thoto ya monna wa go agêla go šek.

5007 Banna ba bangwe ke banna fêla ka
baka la go tšwara bu-ukhwe le go ba le
ditedu. Ka baka la dilo tše we ge batho
ba ba bôna ba hwetšana e le banna.
Khanthe ka dipelo tša bona banna a
bo gona. Go bolwabolwa ka banna ba go
šegêla bathologadi. Mothologadi o na le
mabobo. Ke gore o khona go swara monna
wa awe ka mokhwa wa molaô. Go bo-

894

K34/82

2369

lwabolwa ka gore monna wa gwe ka gobane
o dula naê. Khante monna wa gwe o be
a: tha mo tware ka mokhwa o we. Ke
mo we ba rego mothologadi o na le mabobo.

5008 Monna o lebala tša mote wa gwe ka ba-
ka la mabobo a mothologadi. Pelo ya gwe ka
moka ga yōna e ba gōdimu ga mo-thologadi. Ke
fa la gwe ka moka o nyaka e ke a ka fa
mothologadi yo we. Dilo tša go thoka methala
o ta mo fa ka thephiring. O ta sitwa fê-
la ke tša methala. O lebetšē theema the
mothologadi ke naka tša go rwešwa a di ma-
marele thōgō. Ke gore mothologadi ke phoka
letsatsi la thaba e ya o loga. Mabapi le
bongaka bjona a re bolabole, o wa a napa
a mōnuta go phala mong bana ka gwe.

5009 Bjale ka Matsihinyane le Manku. Manku
e be e le mosadi wa ga Mašumu. Bjale
monna wa gwe a hwa. Ka moragō ga the-
llo ke ge a o kwana le mosadi a dula naê.
Gore monna o ta ba le malalamabe, a dina
gore mosadi a toge bogadi bja gwe. Ka
nnete mosadi o ile a toga bogadi, a ya
dula ga gabo. Monna o ile a khona go ga-
nka. Thešiko tha ditaola tha ya tha dula

894

K34/82

ka lapeng la Manku. Ge balaolwa ba yo nyaka go laolwa ke moka ba ba romela ka ga Manku. The-rite o na le mathatse o re go-swa wa re go thoga.

5000 Matsikinyane o be a na le basadi ba ba bedi. Maina a bona ke a Pulane le Ntebu. Basadi ba ile ba sala ba dutsi mo we mošateng o we. O be a na lešaka la dihomo. O ile a leka gore dihomo tse dingwe tse dula ka mo we moteng wa Manku. Lebaka ke gore o ta ba a ntšha boloko ka bo-khaufi. Barwa ba gwe ba ile ba gana taba e we. Mong basadi ba Matsikinyane ke ge ba thabela Manku theema the tha the-rite. Theema the we the šupa gore go hwelela ba wa tšeiwa.

5011 Monna o ile a tšeya lefa la gwe la bongaka a fa morwa ~~matš~~ Manku. Bana ba gwe ba humela le-uo la dihomo. Heru-ô le bongaka thelo the thegolo ke bongaka. Ka gobane ka lebaka le tena ke bolwetši la hwa ka moka. Bongaka a bo hwe, mothang bo hwago ke mothang yena mong a hwago. Bana ba mokhalabje yo we ba ile ba theela bongaka ka baka la fosafu bja papaga bona. Theema the re

894

K34/82

2371

konanang tša go ja taba mpe le botšane.
Papago bona o ba kone go ja ka baka la
bongaka.

5012 lehu a le na ngaka. Ke nnete le-
hu a le na khoši le ngaka ka moka go
bona ba hwa. Tšhapja a e khotiwi ga
bedi. Ke gore mothologadi o go nyaka o tša
thabile. Ge a ka thabêga o wa go raka.
Tšhapja ke ditšhila bjale ka ge motho mo
a babja ka maata a thena maano. Ke
ka ntong o wa nya. Bjale mo go šupa
gore tšhapja o ile a khotja ya monna wa
gwe. Ka baka le we o wa mo raka, a di-
vêla gore a yo ôka ke basadi ba gwe.
Ke ge a ka hwa a ka tšeke a mo rwa-
lla ~~mare~~, khare go tša rwala basadi
ba gwe.

5013 Matšikinyane a thabega. O ile a
thabêgêla go hwa. Manku a bôna gore
bolwetsi bo gudile, ke ge a mo etetsa
mothegare kowa batho ba tšwile, a ya
a mo sesebetsa gae ga gwe. Ke moka
a goma a boêla gae ga gwe. Ba ile
ge ba goroga ba hwetsana a korobane
khorong. Ba ile ba fo mo feta ba gotša
mello ya bona ka malapeng a bona ba

894

K34/82

2372

e tulēla. Monna a bula a ya a tēna ka lapeng la moradi wa gwe yo mogolo. Le hwa-hwampega le ya kae mo. Phetolo a ya ka ya ba gona.

5014 Thethane o ile a dihwa, ge moradi a e ra monna gore ba hwahwampega ba e ya kae mo. Go hwahwampega ke mo-thepelela wa lehohomedi. Thethane ke moratho wa Matsikinyane. Ge a e ya ka mo we lapeng la Pulane, a hwetsana mogolo wa gwe. Ba ngadile le go gotša mollo. A mmotšiša gore molatoheng. Ka lentšu le le nyana, a re ke a baba. Moradi a re khane o gahile ke tela ya go ya gae. Karabo a ya ka ya ba gona ga monna. Bjale moratho a re o the ke wa bolabola ka makhwa o we, ke monna wa go, o diyo ba lešae di. Mo sware ga boṭe wa the ke wa mo e ~~hwa~~^{tsisa}.

5015 Matsikinyane a hwa. Ka moragō ga dipolabolo tša Thethane, a mo gotšetsa mollo. Ka tšatši le we o ile a mo robadiša ka ngwakang. Ka moswana moradi a re ngwako we ka o wa nka. Ka goziale mo we ke re mo ageleng leobo ka mafuri. Banna ba ile ba mo ganetsa. Ba re bobo a bo etšiane. Re teba ga boṭe gore o

dirile phofo e khōlō. Mo swareng ga boṭe, go di-
rēla gore a the ke a ba le dipelaelo mo a
hwile. Ka khoro ya ga Mašūmu a ka the ke
a tena. Ba ile ba kwa ba mo swara ga bo-
te go fithēla a e hwa.

5016 Bana ba Matsikinyane ya ba badidi. Ge
moradi a mo rogaka o be a di kwa bjale a
šitwa go fetola. Khanthe pelo ya gwe e
ya belāela. Ka moragō ga lehu la gwe, di-
khomo ka mōka tša šala tša mo šala mora-
go. Ke gore di ile tša hwa kamoka. Ge ba
thepela le dingaka, di ba botša gore di
bitsā ke mong wa tšona. lehumō la fe-
ta le morwa Manku. Ke mōka ditaba tša
phalatsō ya lefa ya fēla e ta mo we.

5017 Bjale ka Pute le heraga. heraga e be
e le moradi wa ga Mašūmu. Bjale monna
wa gwe a hwa. Ka moragō ga thello ke ge
Pute a o kwana le moradi. Ke rēmēla thelepe
tha bo malome. Ke batho ge ba mmotša gore
go ya kang, o dula le mogatša malome wa
go. Ke ge a ba fetola ka mokhwa o wa
ka gōdimu. Ba ile ba ntšha mathō ba mo
lebella. Ke ge a tšwela pele le godula
le moradi yo we. La ga malome wa Pute

894

K34/82

2374

e be le šabetšē. Ke mōka a napa a tšeya
mothologadi yo we a ya a dula naē gae ga
gwe. A napa a mo dira bjale ka mosadi wa
gwe.

5018 Leraga a ba mamoratwe yo mogolo. Go mo
dira mosadi ke gore o be a mo abela bjale
ka basadi ba gwe. Ke gore ge a na le thelo
the we a nyakago go fa basadi, o be a mo
fa ka go lekantšha. Ge ba re ba belaela a
ba botsa gore o fo tsola bjale ka lena. Pela-
elo ya bona ya fetoga lefela. Mafello dilo
tša makhura dijelwa ka mo we lapeng le
we. Ba kilo tšeya ke dinyane ke dinyane ke
moka a napa a sobeletšē ka mo we lapeng
la mošegelwa.

5019 O na le makoko marabê o re thware
o ka metsa. Monna a khobakana basadi ba
gwe ka moka gammogô le leraga. Ba ile ba
khobakana. A re go bona lehu ke letete. Ka
goriale mo we ke nyaka go fa lapa le lengwe
le le lengwe kabelô ya lona ke tha phela.
Ba re tšē we di teba ke wena motubatsē.
A ke re le a bona ka moka ga lena mo ke
lena basadi ba ka. Mo we a ba ka ba mo ara-
ba, ba ile ba fo homola ka moka ga bona.
A re lapa ka lengwe le le lengwe ga le mo

894

K34/82

2375

ka moka ga lena ke lefa khomo tš'e pedi. Moradi yo mogolo a re o re gobaganya le moradi yo wa ga Mašumu. A re a še moradi wa ga Mašumu ke moradi waka. Ka moka ga bona ba ile ba re o na le makoko marabê.

5020 Monna o ile a butšiša bokoho bja marabê. Basadi ba gwe ba mo fetola ka gore, re na re boêla magagešu. Wena o ta šala le moradi yo we wa go. Re ta bôna mo a ta rwala dithware tš'e pedi. Monna a re le e kwa ke mo we thato yaka e nyakago gôna, gore lapa le lengwe le le lengwe le hwe-tšane dikhomo tš'e pedi. ke yêna ke moradi waka bjale ka ge a nkapeela. A ke re a le basadi baka, le basadi baka. Mo le thala gona le ka fo thaloša ga bofe.

5021 Basadi ba Pute ba e kela batwading ba bona. Ka moragô ga polabolo ya monna wa bona, e ya go nyaka go abêla le motholo, ba thakhoga ba tšoga pele ga habaganyo. A ba ka ba galoša mothothomêlo, ba ile ba faga^{tša go} ja ba ja. Ka moragô ga mo ba lle tša go ja, yo mongwe le yo mongwe e e kela ga gabo. Ge ba fithile ba thalošetsa batwadi ka mokhwa o ba tugileng bogadi ka gona. Batwadi a ba ka ba kwisša ma-

bapi le togo e we ya bona. Ba romela basadi go monna wa bona ka dibaka.

5022 Monna o thaloša phapanô ya gwe le basadi ba gwe. O thalošetša thebaka the thengwe le the thengwe the we the tisago mosadi. O thaloša ka ôna mohlwa o la wa kabaganyo ya lefa la gwe. Dibaka tša rwala mantšû a phapanô ya bona tša a isa go batswadi ba basadi. Bjale ka ge basadi ba boetše monnenng wa bona, a ba ka ba di šala moragô. le bona basadi ba dula ba homola. Gwa bōnagala e ka taba e fedile. Monna le yēna a napa a homola polabolo e la ya kabaganyo.

5023 Basadi ba Pute ba tiya leraga mo we a ba go a e-dibala. Ntwa ya basadi e tšwa die-meng. lebaka ka moka ge basadi ba homotše, e be ba tša nyaka tela ya gore taba e tēbe ke batho. Bjale ba hwetsana gore tela e bofe ke gore ba tiē madibekwane wa tšhwene. Madibekwane ke gore mosadi yo a ratiwa-go ka maata. Mokhalabje yo we o be a na le basadi ba ba tšano wa ntabe ke yēna madibekwane. Basadi ba bararo ba dira mabjalama. Ba ile ba tšwa ba e nwa ga bofe gammogō le yēna madibekwane wa tšhwene. Merithi mo

e re theo, ba thôma go e pella dikoa. Ke moka ba thôma go thabêlana diêma. Ka moragô ga diêma ke moka ya ba maroga. Ka moragô ga maroga ke moka ya ba utwa. Phuisana Ila mma yôna e tsoe. Ke moka ba thika motho wa batho ba la ba mo tiya.

5024 heraga a phonyokha ka go idibala. Ka moragô ga mo ba bôna gore o edibetše ba mo lethetsā. Monna a kha meeti a mo pjela ka ôna. Ka moragô ga mo we a edibuluga. A botša monna gore ke tša yo tšiša ba gešu. O ile a mo lokolla gore a ê, ka baka la gore ba be ba mo gobatsitše kudu. Ke moka a tšoga a ya ga gabô. Ba ile ba tšhoga kudu ge bammôna. A ba thalōsetsā ka mokhwa o a bolaitwe-go ka ôna.

5025 Batswadi ba heraga ke ba ga Pôpêla. Ba roma tšebaka tša go butšiša gore ngwana wa bona o hwelang. Tšebaka tše ile tša ya, tša fitša tša bolabola ka mokhwa o tše rumilwe-go ka ôna. Monna a bitša basadi ka moka ba khobakana. A ba thalōsetsā mantšu a tšebaka. Basadi ba re di a kwala, molato ôna re o dirile. Bjale di kwa ke wena. Monna a re a di kwe ke nna, di kwa ke bo lena. Yo mongwe le yo mongwe a ê go batswadi ba

gwe ba mo lefelle molato o. Basadi ba re o wa kwala.

5026 Ba ya go batwadi ba bona go ba tibiša molato. Ka moragô ga mo basadi ba tugile, monna a botša thebaka gore molato re o kwile thepela o ba botše ba tha ile go tibiša batwadi ba bona. Monna wa thebaka a boetsa mantšu ga Pôpêla. Bona beng molato ba ile go tibiša batwadi ba bona. Basadi ge ba tibiša batwadi ba bona molato, batwadi a ba ka ba kwisiša. Motswadi yo mongwe le yo mongwe a botša moredi wa gwe, gore thepela bogadi, ka moswana ke ta fitha mo we e thale bošego, go tulo o kwa molato o we. Yo mongwe le yo mongwe a fitha a a botša monna gore ba itša ba ta ta ka moswana go bā molato o.

5027 Ka moswana batwadi ba fitha e thale ka moswanyana. Ba botša mokhonyana wa bona gore re fithile. Mokhonyana a bitša basadi ba khobakana. A re go bona batwadi ba lena ba re ba tile. Ba re go monna wa bona, di teba ke wena. A re ke ile ka le botšang mo le ya ga batwadi ba lena. Ba re o ile ro ba botša ba re lefelle molato o we re o dirilego. Bjale le reng le re di teba ke nna. Re rialo ka gobane ke wena monna wa rena. Ke wena yo we o swa-

tšego go tšibisa batswadi ba rena.

5028 Pute o tšalošetša ba ga makhelo wa gwe molato wa bana ba bona. Bana ba lena ba dirile molato mo. Maloba e be ba dirile mabjalana. Ka moragô ga mo go nwiwile mabjalana a we, ke moka ba thôma dikôša. Ka moragô ga dikôša ke moka ba thôma dikomano. Ka moragô ga dikomano tše we ke moka ke ge ba thôma ntwa. Ba thika ngwana yo we wa ga Pôpêla ba mo tiya mo we a ba go a idibala. Ka ba ka diyo mo pjela ka meeti, a khôna a phafoga. Ke ge a e ya ga gabô. Ba gabô ba romêla tšebaka. Ke ge ke ba botša gore yo mongwe le yo mongwe a yo bega batswadi ba gwe molato o we. Ke bona ba we ba tša go le lefella. Ke ge le bôna ba e tša. Ke moka ke yôna taba ya gôna.

5029 Batswadi ba basadi ba re molato ke wa go makhonyana. Ka moragô ga mo a feditšê go bolabola, ke ge ba mo fetola ka mokhwa o wa ka gôdimu. Monna a re ba go-ba-tšitšê ngwana wa batho bjale le-na le swere metae. Ga lehono ba lebeletšê ge ba tša bôna motho. Batswadi ba basadi ba re o wa kwa mo o bolabola ka mokhwa o we gôna, o ka re botša re tšoge le bana ba ba rena. Ka gobane re a go bôna gore a o tša ba

nyaka. Monna a re ke a ba nyaka. Ge o ba nyaka romêla thebaka o bee o lefe mo ba i tie lefa. Monna a re uha the ke ka khona molato wa go dira ka khole. He bona ba re a re lefe bokaone ke gove taba yo o kwa ke banna ba bangwe.

5030 Ba ga Pôpêla ba romêla thebaka gape. Thepela o ba botšie re ba lebeletšie kudu letšatši la mabana bjale a re ba bone. Ba reng ka molato wa nguana wa rena. Kehono gona o ba botšie gore sa bona letšatši le feta, ba the ke ba makala mo ba bitša ke ba bangwe. Thebakaka tha ya tha fithetša mantšu a we. Monna a re batswadi ba bona e be ba e mo, o nyakilo ba hwetšana. Ba itšie a goiwe mo we goiwaga gona. Ke moka a goma a ya a bolabola lentšu la bona.

5031 Ba ga Pôpêla ba iša molato khorong. Pute o fo fetolana le ba ga makholo wa gwe ka nte le go tibiša ba gabô. Taba e bile e ile khorong. Ba khoro ba ya ba amoqêla taba. Bjale ba roma pampunyane, ya ya ya fitha. Monna o filo re a dutšie a bona motho wa khoro. Bjale a mmotša gore ka tšatši la gore o wa nyakega ka khorong ka molato wa basadi ba go. Ba itšie

o tē le ba geno gammōgō le basadi ba go. Monna a re ke di kwile.

5032 Banna ba ga bo Pute ba sola Pute. Ka moragō ga mo morumiwa a gomile, a tšama a botša ba ga-bō gore ba khobakane khorong ya gae pele ga letšatši le la la khorō. Banna ba di kwile ka matheko, empa a bal ka ba gana go ya. Bjale ba re go fitha ke moka a ba thalwetsa molato wa basadi ba gae, le go ba botša gore molato o šetše o le ka khorong. Ba mmotša gore leho a o tha re botša thelo, ka gobane molato o šetše o le ka khorong. Nka be o re botše maloba molato o thale ka gae, leho a go na the we re ta go the bolabola. Taba re ta no ya re e kwa ka khorong bjale ka ge o dirile gore ro e kwa ka khorong. Ke moka ba palakana ba mo šielā lentšū la gore re ta gathana gona khorong.

5033 Letšatši la goya khorong. Ka moragō ga mo banna ba gabō ba mmone phōšō, a botša basadi gore ba yo tibiša batwadi ba bona gore ka tšatši la gore ba ya khorong. Ba ile ba ba tibiša. Ka lona letšatši le la ka moka ga bona ba ile ba ya khorong. Ba ya ba gathana le ba ga Pōpēla mo we khorong.

Ba ile ba butsi^v ke mmudi wa lekhota gore ba gathane. Ba ile ba dumela. Bjale mmudi wa lekhota a bula lekhota ka molhwa wa molaô.

5034 Dipolabolo tša Pôpêla. Morena lekhota la ba bina tou. Ke nna yo we ke tšego mo khoro-
ng ka baka la yo moredi wa ka. Ke nor re
ke dutši ka bôna a e tšwa a lla. Ge a fi-
thile a mpoša gore o bolailwe. Ka mathô ka
bôna bjale ka ge le lena le bôna. Ka hwelša-
na gore ka nnete ba mo gobatsitše. Bjale ka
nyaka go tšeba gore molato keng ka go ba ro-
mêla thebake. Ba re ba di kwile. Letšatši la di-
kêla. Ka morwana ka goma ka mo roma.
Ba ya ba mo fetola ka gore a goiwe mo go-
iwago. Ke ge ke e ta mo. Ke moka nna ke
feditše.

5035 Leraga a bolabole. Re a loša ba bina
tou. Ke nnete ke bolailwe, ke bona basadi
ba. Molato o we ke hwelago ôna a ke o tš-
be. Re ile ra nwa, ka morago ga gonwa
gwa opellwa dikôša. Ka moragô ga mowe
ke ge ba thôma go nthabêla diêma. Bjale
nna mo ke ba fetola ke moka ke ge ba
nthika ba ntiya. Taba e e kilego ya dirêga
pele ga ntwa, monna o ile a re o nyaka go

re abêla lefa la gwe. Bjale ba mmutsiša gore o nyaka go abêla le nna. Monna o ile a dumêla. Ba ile ba dumgana. Ke khopolo ya ka ke re mothomong molato ke yôna taba e we. Ke mo' ke tōga ke e ta go batswadi ba ka. ke mōka ke feditšē.

5036 Mmudi wa lekhota a re, pele ga gore ba bolabole, re nyaka go kwa mantšu a thebaka. Thebaka tha thōma go bolabola. Ke ile ka rumiwa ke ba ga Pōpêla. Ba ya ba mpotša gore ko ba botša molato ba o kwile. Ka goma ka ya ka ba botša. Ka moragō ba goma ba nthoma. Ka ya ka ba botša ka mokhwa o we Pōpêla a bolabotšego ka ôna. Ke ge ba yo fetola ka gore a go-ive mo goiwago. Ka ta ka ba botša. Ke mōka nna ke mowe ke kwilego. A go a dula.

5037 Dipolabolo tša Pute. Ka moragō ga mo thebaka the feditšē dipolabolo, mmudi wa lekhota a gafêla mong wa basadi gore a bolabole. Monna ke ge a thōma go bolabola. Morena ba bina tou. Ke nnete basadi ba teile ngwana wa motho yo, mo we a bago a edibala. Ke ile ka mo pjela ka meeti mo a ta edibuluga. Molato a ke tebe gore e be e leng. Bjale ba gabō ba romêla thebaka. Nna ke ile ka botša basadi

gore ba yo tibiša batswadi ba bona molato o.
Ba ile ba ya. Batswadi ba toga ba e tša ka mo-
swana, ka ba bega molato. Ba ile ba gane go
lefa molato wa bana ba bona. Ba re go lefe
nna. Nna ka re nka the ke ka khōna molato
wa go fo dira ka khole. Ke moka ba re gona a
goiwe mo goiwago. Ka tša ka botša thebaka ka mo-
khwa o we. Ke moka nna ke feditšē. Ke moka
a dula fathe.

5038 Mmudi wa lekhōta a gafēla basadi go bolabola
Moradi wa mathōmō a re, ke nnete re go batsi-
tōe motho wa batho ba ka baka la go nwe.
Re ile ra botša monna wa rena, bjale ke ge a re
botša ka ōna mokhwa o la a bolabotšego, wa gore re-
na ra botša batswadi. Re ile ra gana a re gape-
letša. Ke moka ra ya. Molato re gana moabe
wa ga fiwa le motholo. Ke moka ke feditšē.
Basadi ka moka ba fo bolabola bjale ka mmo-
labudi wa pele.

5039 Dipolabolo tša batswadi ba basadi. Ba file
ke mmudi wa lekhōta gore ba bolabole. Bjale bona
ba re molato a re gane go lefa. Re šitwa fēla
go lefēla di mpja tša monna yēna mong a le gōna.
Ka moka re natšo dimpja fēla ge di ka dira mo-
lato, re swanetšē go di lefella. Ge a nyaka go le-
fa rena, go lukile re ka lefa fēla re tša toga

le bana ba rena. Mo a dumêla taba e we a ka re botša. Ke moka ba fetsä dipolabolo tša bona ba e tša mo we.

5040 Dipolabolo tša balwi tša lahelwa lekhoheng. Bjale mmudi wa lekhohä a re le dikwile dipolabolo ka moka. Bjale le khopelwa melomo ya go ba lamolanya. Pele ga go lahelwa le rapo ke tša dira gore ke butšitše diputšiko. Mosadi mo a ile a dira molato, molato wa mosadi yo we o swanetše go lefa ke mang. Banna ba lekhohä ka moka ba re ke monna wa gwe. Ke mang yo we a ile go a lahela le rapo dimpjeng. Ba re mo lahededi wa le rapo ke yêna monna. Ge o dutše le mothologadi, o swanetše go hwetšana moabe wa lefa la go. Aowa. O ile a mo fa bokae, ke butšiša lena basadi. A ~~ha~~ a re fa, ha baka la gore re ile ra gana ke moka a šala a gakanegile.

5041 Thato ya monna ke go fa lapu le le-
ngwe le le lengwe khomo tšê pedi. O be a tša bolabotše polabolo e we. Bjale mo re mmutšiša gore o nyaka go fa le mothologadi, a dumêla. A re le yêna ke mosadi wa gwe ka gobane re fo tsola ka go lekana. Rena ke moka ra napa ra mo tšogêla.

894

K34/82

2386

5042 Pute o molato, A lefa ka khomo tše pedi: Lekho-
 ta ka moha le ile la bōna monna phofo. Ba mmo-
 tša gore basadi ba o kwala. A wa swanēla go
 fa mothologadi the we e lego tha bona. O ka
 mo fa ba tha go bone, mothomong ka kwano
 nabō. He yēna o be a na le wa gwe monna. O
 ile gohwa abēla basadi ba go moabe wa lefa
 la monna wa gwe. Aowa. Bjale ba gana ka leba-
 ka. Bōna ge o lathetše le rapo gare ga dimpia,
 ya madimabe di e lumile. Lehono re nyaha go
 go šupa gore mothologadi o hwetšana moabe ka
 mokhwa mang. Basadi ba go ba teile mosadi yo,
 ba dirēla gore o mo lefe, ka go lefa mo we
 ga go ke gona o mo file moabe. O molato di-
 mpja tša go di go-ba-tšitše motho wa batho ba.
 The rato tha go lefa molato wena o beile ka
 nōi. He tšona khomo tše la pedi.

5043 Thato ya Pute ya fetoga lefēla. Ka tša-
 tši le we a ka a ba le boekarabelo. Mosadi
 yo mongwe a re marabe o re thware o ka
 metsa. Ba ile ba mo kwa empa a ba ka ba
 mo šala mo-ragō. Monna o ile a lefa ka mo-
 khwa o we go bolwabetšwego ka gona. Motšima
 a gapa khomo, khomo ya bo bedi ya ba
 ya dimpia tša mosate. He moha molato wa
 fēla o e ta mo we.

5044 Basadi ba Pute ba re madibekwane a tšwe ka gare ga motše. Pele ga gore ba palakane, ba ile ba thagiša dipelaelo tša bona. Madibekwane go bolwabolwa ka mosadi wa mamorative. Ke lentšu la nyefolo, ka gobane madibekwane ke wa tšhwene. Ba re a re mo thibele monna goba mosadi. Ke gore mosadi a ba mo thibele go phela le monna. Monna le yêna a ba mo thibele. Ka gare ga motše gona a ba rate. Banna ba re o wa kwa monna, ba re o ntšhe mosadi ka legoreng. Ge a ka boya o dire bjale. Re ta bôna mo ba ka tšwa ka legoreng la bona ba mo latella. Monna o ile a mo ntšha a mo agêla go wa gwe mmo-to. Ke moha taba ya fêla e ta mo we.

S. 3: Nyadišo ya barwa ke papago bona.

5045 Monna o na le mehuta ya dikhomo. Mehuta e we go bolwabolwa ka dithopha tše pedi. Lefa le lengwe ke la matsō a baredi ba gwe. Lefa le lengwe ke la maata a gwe. Mafa a we a ka fathe ga taolo ya monna. Dikhomo tša gotšwa baredi di na le malapa a tšona. Monna le ge a rata a ka the ke a tšeya dikhomo tša lapa le lengwe a di fa motwa wa lapa le lengwe.

O di laola ka molaō wa lapa la tšona. O tšeiša barwa ba gwe ka dikhomo tša go tšwa dikhaitšedi tša bona.

5046 Morwa wa go thoka khaitšedi. Mo we re hwetšana theema the; Boya khomo ke bo boye khomo. Monna le ge a na le dikhomo tša maata a gwe, a ka the ke a khona go tšeya dikhomo a tšeiše mo-thoka khaitšedi. Ka go tšhaba gore barwa ba bangwe ba ka ba le dipelaēlo. Taba kholo e we a ka e dirago ke go adima dikhomo tša lapa le lengwe, a tšeiše mo-thoka khaitšedi. Bjale mong wa dikhomo mo a dumetše, ke moka ba botšā morwa. Dikhomo tše ke tša lapa le, ge mosadi a ka ba le ngwana wa mosetsana, monyalo wa gwe o fe mong wa dikhomo. Ge a ka the be le ngwana, o bēreka o rēka dikhomo, o di boetsē go mong wa tšona. Ke mo we o kwago bar re boye khomo ke bo boye khomo.

5047 Barwa ba go tšeišwa basadi a bana kabēlo. Monna mo a ile a tšeiša barwa ba bangwe basadi ke moka o ba file kabēlo ya bona. Dikhomo mo di thole gona, a ba the hwetšana thelo. Di šaletše ba we a the-šugo a ba tšeiša. Ke bona ba we ba swanetšego go fiwa dikabēlo tša bona ke papago bona. Ba-golwane ba ka

894

K34/82

2389

the ke ba ba le^{di}pelaêlo.

5048 Monna wa basadi o hwetšana boima lefeng la gwe. Boima bjo we a bo hwetšanago, ke gore a ka the ke a fa moradi goba morwa wa ge thelo. Le ge a ka rata bjang le bjang. Bakeng tha morwa a ka ba a gola ya ba monna, a ka the ke a khôna go mo tšeiša moradi. A šitwi ka gore a na lefa, aowa lefa a dutši a le nalo. Molato kholo ke gore basadi ba bangwe ba ka the ke ba dumêla ka gobane le bona ba nyaka kabêlo ga na mo we lefeng la monna wa bona. Ge a ka no mo tšeiša ka khane, ke le-robo.

5049 Khane a e ke e ba le mathatse, ka baka la gore ba-gani dipelo tša bona di ta belaêla. Bjale ka dipelaêlo tša bona, ke moka bašoko ba tšena ka gare. Bašoko ke baloi. Ka dipelaêlo tša basadi, a di tšentshe badimu ka baka la gore a še mudi a bo monna. Ba diyo ta fêla ka baka la dikhomô. Mmago morwa le yêna a ka the ke a dumêla papagwe a tšeiša morwa wa gwe, ka go tšaba madimabe a we a ka mo thagelago. Go bolaya bašoko ke go napa wa abêla lapa le lengwe le le lengwe lefa la go. Mo-

rua a ê a šošele motšhidi wa gwe ka kabêle ya gwe. Motšhidi ke moradi, Ba re motšhidi ka baka la gore a fetša go nyala. O diyo šošela fêla ka lešiša, gore ge motho a o bōna a te-be gore o na le mong wa ôna. Ba tšeelani ke bar ratani. Gore ga ba ratani re hwetšana gore mo-nyala ka e thii goba ka pedi o nyala wa gwe.

5050 Bjale ka Lokweng. O be a na le basadi ba ba bedi. Moradi wa pele a ba le bana ba ba-setsana le morwa ka o thii ba re ke Mašegwane. Moradi wa bo bedi a ba le morwa ka o thii, ya ba ke moka pelego e a twalla. Keina la morwa wa moradi wa bo bedi ke Tjekhalo. Lokweng o be a na le dikhomo tša bongaka. Dikhomo tše we tša bongaka ke lona mong lefa la gwe.

5051 A tšeiša Mašegwane ka matšo a khaitšedi ya gwe. Monna ke gona a pherekantšhitše ditaba. Moradi yo mogolo a re go-ya kang o tšeiša morwa wa ka moradi wa pele ka matšo a khaitšedi ya gwe. Bjale o ra go-reng. Awa e be ke fo butšiša mo-gatša. Moradi a re ka petong, ge e ke monna o nkwile. Monna a ka a šala lentšu la moradi moragô. Yêna mong ka noši o hwetšana a tšepedišitše taba

894

K34/82

2391

ka molaô.

5052 Basadi ke bo mmago rena fêla ke dinoga.
 O ile a leka monna wa gwe, go nyaha go
 bôna bophelo bja monna. A dira gore morwa
 wa gwe a dirê molato. A mo okeletšetša
 moretsana yo mongwe. He mo a thešû a beke yo
 la mong wa gwe. Mosogana a ba a robala le
 mosogana^{etsana}. Papadi ya ngwana e ta le goila.
 Ka moragâ ga papadi ya bona, ke moha a
 ima. Moretsana a botša mosogana go fiti-
 wa ke khwedi. Bjale mosogana a ya a bo-
 tša mmagwe. Mmagwe a se a gona taba
 molato ke ta botša papago. He moha ba
 dula ba lebeletše batswadi ba mothepa
 ge ba tilo tiegetša molato. Papago mosoga-
 na ba the ke ba mmotša.

5053 Batswadi ba mothepa ba ya ba tiegetša
 molato. Basadi ba phakiša ba lemoga, ba le-
 moga gore moretsana o imile. Ba thoma go
 mo thekiša. O ile a bola gore ke imišitše
 ke mašegwane. Bjale ke ge ba roma motho
 a yo tibiša batswadi ba mosogana. Moru-
 niwa a ya, a fitšetša mantšû a we
 a sumilwego ka ôna. Batswadi ba mosoga-
 na ba butšiša morwa wa bona. A re
 o wa kwala ke nna. Ba fetola thebaka

894

2392

K34/82

gore thepela o ba botšhe molato re o kwile.
 Bjale ka ge le wena o mokwa ka nši a dumê-
 la molato. Tha goma tha ya tha ba botšha
 gore molato ba o kwile.

5054 Batswadi ba mosogana ba šala ba bola-
 bola ka the gae. O wa bōna ngwana o diri-
 le phōšō. Nka be o ē o imiše yo la re tšō
 go nyallago, nkabe molato o the gona. O nya-
 ha go mo tšeya. A re aowa e be re ba-
 pala. Ditaba ke tšhe we mmago ngwana. Mma-
 go mosogana a re di teba ke wena. Nna ke
 nna mosadi a gona the we nka the tebago.
 Re swanetšhe go tšeya dihomo tša matšho a
 khaitšedi ya gwe re lefe molato. Mmago mo-
 sogana a re ka moka di teba ke wena.

5055 Ba ile ba lefa ka khomo tšhe nne le dipu-
 di tšhe pedi. Ka moragō ga mo ba bolabotšhe,
 ba roma tha bona thebaka tha go rapêla.
 La mathomo a ba ē ba swere thelo, ba ho-
 ya go rapêla ka molomo. Ba re ke go gōga
 molato. Ba ya ba fetola thebaka gore thepe-
 la o ba botšhe ke molato. Molato wa mothepe-
 ba o teba ke dihomo tšhe nne le dipudi tšhe
 pedi. A ya a ba botšha gore ba itšhe ke
 molato. Le a o teba molato wa kharebe.

894

K34/82

2393

Ke ge ba ntšha dikhomo tše nne le dipudi tše pedi ba lefa. Ke moka molato wa mpa o fêla.

5056 Thekhafo o gudile o nyaha mosadi. Lapa la bo Thekhafo a le na dikhomo. Monna a bonca gore go boima go tšeya dikhomo tša go tšwa maata a gwe a tšeiše morwe. A ya a bolabola le mosadi yo mogolo. Bjale ngwana o gudile, bjale ka ge o tšeba gore o filo bêtêga a le nnoši. Ka goiale mowe ke gore lapa le la a le na tšelo. Bjale o be o e ra goreng. Ke ra gore lapa le, le na le dikhomo, ka goiale mowe e be re swanetše go tšeiša yo la ka tšona. Mosadi a re go ka the ke gwa khônêga. Bjale gona ke tšeya tše tšqmaata a ka ke mo tšeiša ka tšona.

5057 Melaô ya mafa a banna o ka re e tšwa basading. Dikhopolo tša banna ke tša go nyaha go aga. Bjale basadi a ba tšogele theema the: lapa a le ji lengwe. Monna gore a bolabole mabapi le dikhomo tša maata a gwe, a bulêla mosadi gore a bolabole. A re mo o nyaha go tšeya dikhomo tša maata a go, o mo tšeiše mosadi, go ka the ke gwa direga. Bjale go tša feletša ka goreng moga-

K34/82

tšaka. Dira karoganyo ka go lekana. O mo tšeiše ka tša gwe dikhomo. Monna a ka a kwišiša mantšu a mosadi. O ile a re o ka the ke wa khona go laola dikhomo tša ka, o ganne le matšo a baredi ba go.

5058 Ka thato ya monna a tšeiša Thekhafo ka dikhomo tša maata a gwe. Ka moragô ga dipolabolo tša bona, monna a re ke swanetšê go mo tšeiša mosadi ka gobane ke ngwana waka. Mosadi a re yo we e thenago ngwana wa go ke mang. Gape yo ke mo tšeišitšê. Ka dikhomo tša mang. Tša go tšwa khaitšedi ya gwe. A gona taba kabêlô ya morwa ke mosadi, goriale ke monna. Mokhweba pele o khweba ga gwe, goriale ke mosadi. A ntšha dikhomo ka šukeng a tšeiša morwa wa gwe.

5059 Maina a basadi ba barwa ba lokweng. Leina la mosadi wa Mašegwane ke Maphašê. Ka mogatša Thekhafo ke Thekwai. Bjale ba thoma go the kwane ka baka la dikhomo tša monna. Mosadi yo mogolo a re le yo waka ngwana o swanetšê go mo tšeiša mosadi ka dikhomo tša maata a go. **A ka a theletša**. Bjale a re gona mo go the bjale ke gobagoba. Ke gore mosadi a na mong, ke wa barwa ka moka ga bona. **Batho** a re dipholofolo re

na le molaô. go toga le hono re. ta ba di-
pholofolo.

5060 Lokweng a bôna lehu ka mathô. The
thare tha moši ke go togêla. A go kha-
thalege le ge mogolo-golo a re: mefe mmedi
e šitile khwiti. Monna a ntšha mmago the-
khafô ga mmogo le yêna thekhafô. A ya a
bôna mmoto wa gwe a mo agêla. A re go
barwa ba gwe a di ile, go ya ka mebotô,
taba mpe le botšane. Lokweng o phereka-
ntšê molaô wa lefa la gwe, ka baka la go
fa morwa ka o thii. legoto le tefa ka
the topo.

5061 Lehu la lokweng. Ka moragô ga phere-
kanyo ya lefa, a thôma go thabega. Monna
ka molaô o swanetšê go okiwa ke mosadi yo
mogolo. O ile a ya ka lapeng la mosadi yo
mogolo go okiwa ke yêna. O ile a raka mo-
nna a re o phapharega o nyakang mo. Nna
a še nna mosadi wa go. A ke re mosadi wa-
ka yo mogolo ke wena. A mo fetola ka gore
yo mogolo ke yo la o mo filego lefa la go.
Monna o ile a mo homolêla, a re ka pelo re ta
re ke kiba re ta e bôna ka meletse. Ka
nnete mosadi o be a tha rate. Bušwa o
be a mo fa. The we a go ba a tha mo še

ke meefi. Monna a bōna ga boṭe gore ke t̄a hwa ka baka la le t̄ora. Ke ge a t̄oga a yo okiwa ka lapeng le lenyana. O ile a hwela ka ngwakhong wa mosadi yo monyana.

5062 Mohu a rwadiwa a išwa ka ngwakhong wa mosadi yo mogolo. Ba ile ba t̄sama ba t̄ibišwa ke Thekhafo bakeng t̄ha lehu la papagwe. Banna ke ge ba t̄shologela lehu le we. Ba hwetsana gore o hwetše ka lapeng le lenyana. Molaō a o dumele gore a t̄šwe ka mo we ngwakhong o we, a išwe badimung. Ke ge ba rwala mohu ba yo mmeya ka ngwakhong wa mosadi wa gwe. Ba ile ba mmo mo ntšha a le ka ga ona, ba khōna ba mo iša lebiteng. Ke moka yēna o khutšitše boṭe bo t̄a šala bo bōna ke ba ka khakala.

5063 Lokweng o ile a laya morwa wa gwe Thekhafo. O wa mpona ngwanaha ke hwile, ka baka la go go t̄šiša mosadi. Lehu la ka le t̄šwa le le mo we. O nthaeletše, o be o dibolokē ka pelong. Wei t̄hoka go dira bjale gona o t̄a ntšhala moragō ga na bjale. Taba kholo una ke hwa ka bakeng t̄ha go. Ke go ntšhitše ka moteng wena le mmago, ka baka la dihhomo. Meno ke dihhoro. O t̄he ke wa bōna mo ba go t̄hegiša, wa bōna e ke ba go

nyaka. A ba go nyake ba diêla gore o le bale.
 Monna ke leobu le bônago pele le morago. Mma-
 go ke the tagwa, yêna o ta ntšhala morago. Ke
 moka ke kosa, tšatši le lengwe le le lengwe.
 molaiš ke ôna. go khutšä gwa ba lehu.

5064 (b) Thekhalo a bôna ka mathô dipolabo-
 lo tša papagwe. Ka moragô ga lehu la papagwe
 mmagwe a hwa. Ka pelong a gopola polabolo e
 la ya papagwe. Ge a tšama a kwella go dinga-
 ka, tša mmotša gore molato ke dihhomo. Wena
 papago o ile a go fa dihhomo wa tšeya ka
 tšona mosadi. Dihhomo tšë we di ile tša ba
 le mphôphô. Ke tšona tšë we di bolalego papa-
 go le mmago. Le wena a wa šala, ka moswa-
 na ba bolaya wena.

5065 Ka moragô ga lehu la go mosadi o ta go šala
 moragô. Theema the re o the ke wa re go ka-
 ta yo mogolo wa anêla. Ge o be o na le di-
 khomo wa ntšha tšona gona o ka gela. Wa
 ba thalšetsä gore papa o ile a ntšeisä mos-
 adi, bjale ya lena karolo ke e. Mosadi wa go
 o ta bolaya ke kolobê ka morago ga lehu la
 go. O mmotšë ge a ka bôna kolobê e hwa a
 the ke a ja. Monna o ile a ba talelong a
 the the teba le gore a ka dira bjang.

5066 Ngaha ya re monna o a e thalefela. Ka goxia-
 le mo we ke gore o swanetše go thepela le banna,
 ba go monamone. Motšhomong o ka no bōna o tše-
 ya matsatši a the makae. Monna a re go yēna
 go bjang ge o ka napa wa mpōna. Ngaha ya
 thōma go mo thabēla diēta-noho tša mmele wa
 gwe ka moka ka le meko. (legare). A mo thalo-
 šetsā gore a the thibele tša go ya ka teng,
 the thibēla fēla marumu a we ba tša go
 go go phoša ka ōna. A we a bitšiwago gore
 ke molwa o dutši. Go na mo o ka re ke go
 beile mmele wa lebala, ba tša go bolaya. Me-
 no ke dikohoro, o the ke wa no bōna mo ba
 go thegisa wa re di fedile ba nthata. Ka
 teng a go na bo tswarello, ka gobane wa tšena
 ka teng ke moka ke lehu lago.

5067 Pelo ke lešoboro a e bolle. Monna o ile
 a leka ka maata go the tswara. A ba a
 ba le barwa ba ba bedi. Ka moragō ga ba-
 na ba we a lebala gore felo fa ke gare
 ga meetwa. Ba mo tšhella tete ntibane.
 Tete ke the thare tša go loma ka teng. Thepe
 the loma tša ba the ya thēga. O ile a tše-
 lla ke mosadi yo Ntibane. Ke mosadi wa le lo-
 ko la ga Mongale, ba ile ba roma yēna. Ka
 go bōna gore yēna o wa mo thalefa.

5068 Thekhafo a hwa. Pele ga gore a hwê, o ile a tšela ke toro mabapi le mosadi wa gwe. O ile a lora a na le monna yo la wa ngaha. A mmotšai gore, ke go butšitšê gore teng a go na bo swarello. Bjale lehono o wa di bôna, ba go e tšie maanong ba go tšheletšê. O ke o thušê go botšâ mosadi wa go, kolobê e we le ruilego, a tšhe ke a ija. Ka gobane e ka tšhe ke ya hwa ka go bolaiwa, e tša hwa ka go thôma e gafa. Ye e ka re go hwa a ja, o tša go sala moragô. A phafoga borokong. A botšâ mosadi toro ya gwe. A mmotšâ a thumella mabapi le kolobê. Ka bošêgo bô bongwe lentšû la fitha, la re o botšê mosadi wa go a tšhe ke a ja kolobê e we le ruilego ka gobane e tša hwišâ mekhoba. Monna o ile a botšâ mosadi gammogo le batho ba we ba tšago go motšetšâ. Ka moragô ga matsiši a tšhe makae ke moka a hwa. Mekhoba ke gae matete.

5069 Thogo e we ya ga lokweng ya buluhiwa ga bote. Mosadi a ka tšhe ke a ntšha dira, dira di ntšha ke monna. Bjale ba ga malome wa mohu ba re, e be go swanetšê gore go tšwiwe, ro tšama re e kwa lehu la mohu. Masegwane a re di a kwala, ke mang yo we a swanetšêgo go ntšha le bônê. Ba re ke wena ka gobane motho yo a hwilego ke morwa rrago. Rena re ka tšhe ke ra

khona. Pele ga lehu go êta beng ba lona. A re le fa la papa ka moka o ile a fa mohu. Mo le ka butšiša mosadi gore le thale gōna, gōna go luhile. Monna o bolabola ka mokhwa o we a tšeba ga botšegore ka mo we lapeng le we a go na thelo. Mosadi o ile a re, le the tswenyetsung legoto le the tefa ke the topo, ka gobane a le na the we le ka lefa go ka thōna. Ke moka morêrō wa go nyaka go trāma ba o kwa thehu thā mohu wa fēla.

5070 Lentšū la mohu e le nyatsiwi. Ka moragō ga lehu la Thekhafo, kolobê ya thōma go gafa. Bjale batho ba thōma go makala gore molato e ka ba keng. Kolobê ya thōma go khana le mekhō ba gammōgō le ka malapeng. E khana e le bjale e puheletše the phokhwane. Ka letsatsi la bobedi ke moka ya hwa.

5071 Kolobê ya nwa bjala e ya hwa. Mosadi o ile a gopola lentšū la mohu, le ba we mohu a go ba botšā, mo ba e tša go mo tššetša. Batho ba baso ba hwetše nameng. Bangwe ba re a e e pediwe, ba bangwe ba gana. Ba gani ba e karapa, ba ba e phula ya hubala. Mo la e hubalago ba bōna e le nama. Ba lebella the the bolailago ba the ke ba the bōna. **Ba gani ba bōna mo** e hubetše bjale ke gōna ba bōna gore ke nama. Ba sakolla dipolabolo ka gore e bolaila ke bjala. Motho

yo mongwe o e file bjala. Goriale mo we ke gore ba nyaka go ja. Khopolo ya mosadi ya re nka the ke ka fo lebella bangwe ba e ja kolobê yaka ke diyo balaya ke go e fepa. Ge ke e hwa le bona ba ta hwa.

5072 Thekwai a ja nama ya kolobê le yôna ya mo ja. Ka moragô ga dipolabolo tša gore kolobê e nwe le bjala, ke moka ba wêla gôdimu ga yôna. Ke ge mong wa kolobê a bôna batho ka moka ba e ja, le yêna a thôma go ja. Bôsego mong wa kolobê a thabêga. Ka moswana ba tsoa ba okwa gore mong wa kolobê o wa babja. Ba ji ba kolobê ba ile ba tsiêlega. Mosadi o kelo re kaya kaya, ke moka ya ba ke moka o wa thepela. Mafello o ile a lopa ka thôgô. Ke gore o ile a hwa.

5073 Lefa la maata a monna ke marumu. Monna a swanêla go dira fêla mo we thato ya gwe e ratago, ka gobane mo a ka dira ka mo we thato ya gwe e ratago ke lehu. Monna o swanetsê go thabiša lapa le lengwe le le lengwe. Ka go thabiša lapa le lengwe le le lengwe, ke gona egile ka gobane marumu a ka the ke a tšwa ka yêna. Go ta fo ba boloi bjale ka ge batho ba phela ka boloi. Ditaba tša lokweng di ile tša fêla ka go fetša lapa la

894

K34/82 - 2402

bo Thakhafo ka baka la go fiwa dikhomo ke papagwe. Mong o be a re o wa aqa, khamthe ka lapeng le le golo o thintše.

S. 4: Dithari tša malapa a di swane. Go tšē išwa ga ngwana wa mogadikane.

5074 Batho ba khale e be ba phela ka kwano. Kgopolo ya batho ba bogolo-golo e be e le go gudiša khorom. Ditopelane ka moka e be di the gona ka baka la thopa. Monna a bolabola thopa le lapa la dikhomo ke moka go fedile. Taba e, e bolwabolwa ka monna wa basadi. Monna o wa khona go tšeya basadi ba bantši, bjale dithari tša bona tša the ke tša swana. ~~ke~~ monna yo we a swanetšego go bona malapa a we a the nago le thelo. O bolabola le malapa a go ba le thelo ke moka a kwana naô.

5075 Thalōšo ya dithari. Dithari go bolwabolwa mabapi le bana. Taba e e ile ya butšišwa ba-khalabje le bahhekolo moteng wa ga Pōpēla ka di 11-7-52. Ka lona letiši le we e be gona le monya wa go thabiša mokhonyana. Le-baka la mo banna ba apeile thōgō basadi ba apeile mala, bona ba patamile ~~ite~~ ka dibete ba lete-

894

K34/82

2403

tše dinama ga di butšwa. Ke ge ke thagiša^{di} pu-
tšišo^{tše} (a) Monna a ka dira thato ya gwe ka ma-
fa a go tšwa baredi ba gwe. (b) Lapa la bana
ba bathankana le lapa la bana ba basetšana.

5076 Banna ba ile ba dula fathe ka maragō. Ba
ile ba tšeya khane ka putšišo ya mathōmō. (a)
monna a ka dira the we thato ya gwe e ratago
ka mafa a baredi ba gwe. The thōpha the
thengwe. The re a ka dira ka mokhwa o we a
ratago ka gobane mosadi a tšwe le dikhomo ga
gabo. Ba bangwe ba re taba kholo ke thopa le
lapa le we la dikhomo tša matšo a baredi. Tho-
pa ke yōna e bipago bobbe ka mōka. Ka go-
bane o ta bōna e ka monna o šumiša di-
khomo ka mokhwa o a ratago, khanthe o bola-
botše le mosadi. Khane ya bōna e ile ya fēla
ka go kwana le mosadi pele.

5077^(b) Lapa la thari ya bathankana ba ka hwe-
tšana basadi ka mokhwa mang. Ke gore monna
o na le basadi ba babedi. Bjale lapa le lenya-
na goba le legolo le na le thari ya bathanka-
na fēla. le lengwe le na le thari ya base-
tšana. Monna o swanetše go dira mafa a we
ka mokhwa o a ratago. Mo we banna ba
ile ba ganetšana ke ge khane e bile e be-

gêlwa bakhekolo.

5078 Dikhanešana tša banna. (a) Ba re mosadi a tšwe le dikhomo ga gabô. Ge ke ile ka mmotša gore re swanetše go tšeya dikhomo re fe le la lapa a gana, nka diva ka mokhwa o we ke ratago. Ke swanetše go tšeya dikhomo ke tšeiše barwa ba lapa le la la thari ya bathankana. Ka goiale mo we ke gudiša khoro yaka. (b) Ba ile ba ba ganetša ka gore lapa a le ji lengwe. Bokaone ke go kwana ke moka le khônê go fa lapa le we la dikhopê dikhomo. Ke molaô wa ba-golo-golo. Bjale ka ge ba re: Boya khomo ke boya khomo. Ge mosadi a gana, a gona taba, taba kholo ke gore pitsa go bela e butšetswago. O fo bolabola naê ga bofe o ta ba a lokologa. A ba ka ba kwana. Ba la ba ile ba re mo agana a ke ne taba naê.

5079 Taba ya begêlwa bakhekolo. Bona a ba ka ba ganetšana bjale ka banna. Ba ile ba bolabola mo we go bolabotšego the thôpha tha (b). Ba re go na mosadi yo a ka ganago ge monna wa gwe a bolabola naê. Dikhomo ka moka ba swanetše go tšeiša barwa ba lapa la thari ya bathankana. Monna a bolabotše le nna ga bofe. Barwa ba we ke baka bjale ka ge.

894

2405

K34/82

dikhomo di tšwa nna. Goriale mo we ke gorie ge ba beka basadi ba we ba swanetše go behêlwa ka lapeng la ka. Dilo ka moka tša betši ba we a di laolwe ke imago morogana, di laolwa ke nna, ka gobane ba tšere basadi ba we ka dikhomo tša baredi baka.

5080(a) Dikhomo a la mpha le nkadimile. Re riale ka gobane rena a re khone go laola mosadi. Mma le yêna a khone go laola. Dikhomo le filwe goriale ke (b) ka gobane o ka the ke wa dibuiša. Mong wa dikhomo o swanetše go laola mo a tha phela. Mo a dirile bjala mosadi o swanetše go botša mong wa dikhomo, mong wa dikhomo ke yêna yo we a swanetšego go botša mma go. Megopo yôna o swanetše go phatha e mmedi, ya go tsolêla mong wa dikhomo le bo mmago. Mothang mong wa dikhomo a hwago ke moka ditaolo ka moka ke tša go.

5081 Boya khomo ke bo boyā khomo. Lentšū le we a le supi bana ba pōō, le supa ngwana wa mogolo goba wa rangane. Le ge e le motho o šele yo we a ilego adima dikhomo go yo monqwe. Dikhomo tše we di adingwile, ke gōna theema the: Boya khomo ke bo boyā khomo, ke gōna the šomago. Dikhomo tša mogadikane ge a file ngwana wa mogadikane a di boe. Le ge

894

K34/82

2406

molaudi e le mong wa dikhomo. Lekhako le le go-
lo le tsolélwa mmago mosogana. Mong wa dikhomo
o lla fêla go somiwa pele.

5082 Bana ba pōō dikhomo a di boe. Fêla
ka baka la dikoto tša mong wa dikhomo, e
ke ke mo di ka boêla. Bjale molaō a o dume-
le gore di boêlê. Ka gobane ge o di boetsā
o nyaka go bolaya moloko. Ba tša go botšā
gore, ge o buiša dikhomo re nyaka le mo-
sadi gammōgō le bana ba gwe ka go-
bane ke masepa a khomo tša rena. Ka
lona le baka le we o ka tše ke wa kho-
tella. Ke molaō wa bagologolo ka gobane
e be ba e na le kwano. Ke matsiatši a bo
lehono go buima go boetsā dikhomo. Motho o a
ya a tala ke pelo a nyaka go di boetsā gwe-
diyo gana molaō.

5083 Bjale ka Masete mo a tšeiša barwa ba gwe
ka dikhomo tša lapa le lengwe. Masete o be a
na le basadi ba ba bedi. Maina a bona
ke a Ngwana-Mahlakwana le Thope. ~~Lapa~~
la Ngwana-Mahlakwana la ba le thari ya
bathankana ba ba-raro. Ngwana wa mosetša-
na a ka a ba gona. Lapa la Thope la ba
le bana ba ba bedi ba ba nyana le mo-
thankana ka o thii. Mothankana e ile ya

894

K34/82

2407

ba le khotwane. Baredi ba Thope ba ile ba nyadiwa dikhomo tša éma ka khoro. Tša tswalla ya ba dikhomo tše dintši. Motheho wa moredi ka o thii wa dira motheho wa basadi ba ba bedi.

5084 Masete a bolabola, le Thope thopa ya dikhomo. Ka moragô ga mo a bôna gore dikhomo ke tše dintši, ke ge a yo bolabola le mong wa dikhomo. O bolabola na é ka go bôna gore lapa le la go ba le dikhope, dikhope di gotše di nyaka basadi. Mogatsšaka ke re bjale dikhomo šedi ka mo šakeng. Bjale lapa le la a le na dikhomo. O ra goreng mogatsšaka. Ke be ke re go bjang mo re ka tšeiša bana ba we basadi. Mašaledi a ta šala a tswalla ngwana yo. Le bona ke bana ba go mogatsšaka. O ka dira ka mokhwa o we khopolo ya go e gopotšego ka gona.

5085 Masete a tšeiša Moše mosadi. Moše ke *ngwana wa pele wa Ngwana Mathakwana. Ba ile ba dula ba re tuu, ba re di tša tswalla re tša khôna re tšeiša Thekaloko mosadi. Thekaloko ke moratho wa Moše. Le yéna o be a gudile, ngwako o mo iméla. Bjale a no bôna ba ta mo gopole. A leka ka maata go lala a letša mahwala le dikhapa. Ka goriale mo we o lla bo gopé. Le ga go le bjale a ba ka

894

2408

K34/82

ba di šala moragô.

5086 Thekaloko a ya a tšhabiša Mamarumuru. Ka moragô ga mo a ndile bo-gopê, a bôna gore a ba mmone, ke ge a yo tšhabiša kharebe ya ga Mametšê. Thekaloko e be e le borokwana bo thii. Ke gore e be e le thegôle leithô le lengwe le hwile. Mosadi yo we o ile a loša ke moredi wa Thope a ba a dumêla. Ke moka a mo tšhabiša a thešiu a bônana le mosogana. Ke tšatši le we a yo fetago le leina la mmaka pela o baka a e tswere. A bega batswadi ba gwe molato, Batswadi ba re boetsa ngwana wa batho. Monna a re ke pela ya ka ke diyo bolaya. Ba tšhabiša ba ga Mametšê gore nyakelang ka mono.

5087 Pele ga nyakelang ka mono, Masete a goma a du-la thopa le mong wa dikhomo. Mogatšaka ngwana o tšhabiša molato, o tšo tšhaba le ngwana wa batho. Bjale ke ra gore re ntšhe dikhomo re mo tšhešê. Mosadi a ka a ba le maata, o ile a dumêla. Ka moragô ga mo a kwane le mong wa dikhomo, ke ge ba romêla motho wa go tšhabiša ba ga Mametšê gore ba nyakele ka mono. Morumiwa a ya. A fitša a fitšetša mantšu a we. Ba ile ba nyaka go mo tiya. Bjale bakhalabje ba re thebaka a the bolawe. Ba mo fetola ka gore re nyaka ngwana yo we.

wa rena. Ba ile ba dira gore ba nyake ngwana wa bona, ba the ke ba mmôna. Masete a re nyakang dikhomo go e na le go nyaka ngwana. Ba bôna gore bokaone ke go nyaka dikhomo.

5088 Masete a ntšha dikhomo tša lapa la Thope a nyalla morwa wa gwe mosadi. Ka moragô gâ mo ba bone gore moredi wa bona ba ka the ke ba mmôna, ba re go Masete nyarela re go bonê. Go kwagala gore ba ile ba nyala mosadi yo we ka lesome la dikhomo le dikhomo tše nnê. Ba ga Mametsä ba gapa dikhomo ba tšoga. Theka loko a feta le pela ya gwe. Leina ba re ke mmaka-pela. Mothepa wa bôna monna e le the gôlê. A ka a ba a tha khôna go thanoga, ka gobane ke madiro a gwe. Ke moka taba ya mmaka-pela ya fêla e ta mo we.

5089 Lekwapa o gudile o nyaka mosadi. Lekwapa le lekhothwane la batho ba ba ka gôdimu. Le yêna a thôma go letša makwala le dikhapa. Papagwe a phakiša a lemoga gore o gudile. Ba goma ba bolabola le mong wa dikhomo. A re ke nnete, ka gobane mogotwane re ile ra mo diegiša, a ba a tšhabiša mosadi ka nôšê. Ka mokhwa o we re ile ra nyala ka dikhomo tše dintši. Ka goriale mo we o dumêla gore morwa

894

2410

K34/82

a tšeišwe moradi. go ile gwa ba bjale ba ile ba mo tšeiša moradi. Ka moragô ba tšeiša morwa Thope moradi.

5090 Ba agi ba leloko ba hwa. Ba agi ba leloko ke Masete le Thope, ba agile ka baha la gore ba tšeišitšê bana ba Ngwana Mathakwana basadi. Bjale ka moragô ga thato e we ya bona ke moka ba a hwa. Ba hwile motšê wa ga Masete ba agile. Ditaba di tšepela ga botšê ge ba diri ba tšona ba tšha phela, ka gobane a go na motho yo a ka bolabolago. Bona a ba ka ba šiya bobê khahala. Ka gobane molašê wa bagologolo ba šile ba o phethile.

5091 (b) Thebeu a šala a dira mphereferere. Modiri wa mphereferere ke morwa Thope. Bjale ka ge go ngodilwe gore molaudi^wa malapa a we ba diyo fiwago dikhomô ke mong wa dikhomô. Ka moragô ga mo mong wa dikhomô a hwile, ke gôna mofiwâ a ka šalago a laola. Ke moradi wa go tšoka morwa. Bjale ge moradi a na le morwa, gôna go boima, ka gobane magôši a be mabedi mothong. Thebeu a nyaka go laola malapa bjale ka mmagwe. Ka mokhwa o we o ile a tšôša mphereferere.

K34/82

5092 Thebeu o šita ke go laola malapa. Thelepe o ya hae, ke ya motepeng. Motepene ke mothare wa go lewa. Bjale mothare o we a ona metwa. Mothare o we o namela nkane le bana. Ge motho a wele go ona a hwe, ka gobane ke mothare wa go the golêlê gôdimu kudu. Mo o ripa ka thelepe a o bothata. Bjale mo theema the we the bolabola mabapi le batho. Motho yo we a re go mo a ubêla ke yo mongwe a the ke a ba le boekarabêlo. Tsatsi le lengwe le le lengwe o fo ya go mo ubêla. Ke mokhwa o we ba re go thelepe the ya motepeng. Bjale Thebeu a leka go buša malapa a we, bjale pušo ya gwe ya ba tena. Ka gobane a thoka go hwetsana tša go ja ke molato. O ba rogaka ka mokhwa o a ka khônago. A bile a botsa banna ba bona ge ba the na basadi.

5093 Ngwana a ba mmone ka mogopo, ba mmôna ka go bêlêga. Ka tsatsi le lengwe o ile a bolabola ka mokhwa o wa ka gôdimu. Ge a bolabola ka mokhwa o we, o ba botsa gore ^{mma} ~~anna~~ o mpelege ke le nôši. Le bona ba na le mmago bona. Lapa a le ji lengwe banna ba ga Masete, ke nyaka dikhomo tša ka. A re jane a še tso-long. Monna o be a ba nwetsê bjala, a ba roga ka mokhwa o we a ka khônago ka ôna. Le ga go le bjale a gwa ka gwa ba le motho

894

2412

K34/82

Le ka o thii yo we a ilego a mo fetola. O ile a rogana ka mokhwa o a khonago, a ba a kholwa a toga.

5094 Lekwapa a thopha dikhomo tša Theben. Ka moswana mo bo-thele a khobakanya theana Masete ba khobakana. Bjale mo ba khobakane a thagisa dipolabolo tša gwe. A ema pele ga banna, a re morena ba bina tou. Le bitša ke nna. Papa o ile a tšeya dikhomo tša lapa le la bo-morwa rre, a utšisa moradi ka tšona. Ka moragô ga mo we, ke ile ka bërêka ke rêka dikhomo. Bjale khopolo yaka e gopola gore ke boetsê dikhomo ka lapeng la bošona. Ke le bitšetsa gore le tše le bonê mo ke e fa morwa rre lefa la lapa la bo.

5095 Lekwapa a sitwa go mo fa dikhomo ka baka la khanetsi. Banna a ba ke ba re go begelwa taba ba fo dumetsa. Ba ile ba nyaka go tšeba gore molato keng. Monna o ile a ba utamela, a re molato a o gona. Ke fo kwa khopolo yaka e riale. Ba ile ba leka ka maata go fata fata empa nnete ba tše ke ba e hwetša. A ba botša gore a ke nyake go bolabola ditopa. Ba re go yena gona go ka tše ke gwa khonêga. Ge o nyaka go mo fa dikhomo, o tša mo fa le moradi gammogô le bana. Taba ya bo bedi ge taba e we e ka.

894

K34/82

2423

dirêga, a gona monna yo we a ta ba go le mosadi
ka gobone batho ba bantsi re tiere ka mokhwa o,
o tierego ka ôna. Banna ka moka ba ile ba mo
ganetsa. Le yêna o ile a ba kwa ka mokhwa
o we ba moganetsago ka ôna.

5096 Lekwapa o ile a thagisa dipolabolo ka moka
pele ga banna. A ka gopola gore le ta gana. Bjale
ka ge le ganetsa gore taba e, e ka the ke ya
dirêga. Ke le hwile. Bjale le ile la leka go fata
fata molato, ka the ke ka nyaka go le botša gore
molato keng. Bjale ke nyaka gore mang le mang a
o hwe. Ke tenne ke maroga le dikoto. Tšatši le
lengwe le le lengwe mo a e tšwa go nwa bjala,
the khôtêlo ke nna. Ke lona le baha le we ka
go ba ke nyaka go mo fa dikhomo tša bô. Ka
gobane le gannê, le mmotšeng a togêlê maroga.
Ge a ka rošana, nna goba yêna le ta hwetsana
yo ~~mongwe~~ wa rena a hwile.

5097 Thebeu a fa bjala molato. Ka moragô ga
dipolabolo tša Lekwapa, ba butšisa monyaki wa
dikhomo. Ke nnete o nyaka dikhomo. A re e be
ke nwele a ke tebe the we ke the bolabotšego. O
ile ge o toga wa ya wa robala kae. A re ka
ngwahong waha. O wa bôna monna o na lephošô,
ka go ta o roga batho ba. Basadi ba we ba
nago nabô, ke thato ya papago le mmago. Bjale

894

K34/82

2414

wena o ka the he wa phumula wa e khona. O di kwile go toga lehono wa boeletsa ba ta go tiya. A re ke khopela twarelo ke baha la dina. Ke moka taba ya bona ya fela e ta mo we.

5098 Boya khomo ke ba boya khomo. Theema the, the bolabola ka batho ba sele goba bana ba ramogolo goba rangwane. Bjale ka ge go setse go thaluri-twe ka dithari tsa basadi. Theema the we, the supa kwano ya batho. Dikhomo di adingwa, ke moka tsa fiwa moadimi a tšeya mosadi ka tšona. Bjale molaō mosadi yo we a belēga ngwana wa ngwanenyana, mothang a nyadiwago, dikhomo di boetwa ga mong wa tšona. Ge mong wa dikhomo a nyaha go tšeya ngwana yo we o wa mo tšeya. Ke molaō wa boghale. Borweng bjona go boima ka gobane wa fa motho dikhomo, a nyake go go fa.

5099 Batho ba pakaeno ba na le manganga. Ba bolēta kudu mo ba tha ta ga go go adima. Mothang a the bānago ke moka the a mmaba. A tha gopola gore le yēna o filo mo fa the twana na-cho. Le tšeano ya matšatši a no le yōna e bjale. Mosogana o nyaha go tšeya mosadi yo a nyakago ke yēna. He mothepa le ōna o bjale. O ka the he wa re

ke llê dikhomo tša matho yo la thepela o di apee la a dumêla. Khanthe khale o be a e ya mo we tha-to ya batswadi e nago gôna.

5100 Bjale ka Makalela le Tsetsetse. Batho ba we ka moha ke ba ga Mongale. Makalela ke wa ~~ra mo~~ rangwane. Tsetsetse ke wa ramogolo. Dikhomo mo di le ka šakeng di a twenya. Le gona di thegêla ~~ke~~ malwetsi a go the fêlê. Tsetsetse a adima dikhomo ga Makalela a tšeya mosadi ka tšona. Keina la mosadi ke Ntibane. Ba re go yêna a re go fe tšona, re a go adima. Go ile gwaba bjale ba mo adima dikhomo tšewe a ya a tšeya mosadi ka tšona. Ka gobane ke morwa wa khoro ya rangwane dikhomo di swanetše go boêla.

5101 Ntibane a bêtêga Mabore. Mabore yo we ke ngwana wa ngwanenyana. Bjale papagwe a gopola dikhomo tše la a go di adima. A ya a bega beng ba dikhomo gore mosadi yo la o belegile ngwana. Ngwana yo we ke mosadi wa lena. Ka goriale mo we o ba botša gore o belege ngwana wa mose-trana. Beng ba dikhomo ba ile ba leboga mantšu a we ka pudi. Ba re pudi še, thepelang lo e bolaya le šogêlê mosadi yo we wa rena thari. Ba ile ba bolaya pudi ba mo šogêla thari. Tibišo ke ya go ba tibiša gore, mothang a nyadiwago ke gona ba tša khônago ba hwetšana dikhomo tša

bona.

5102 Ngwana wa rangwane ntšee dikhomo di boele ša-
keng. Mothepa wa gola, masogana ba tsetsematš'a
diphotho. Bjale Makalela a botš'a Tsetsetse gore mo-
radi yo we waka wa the ke wa fa yo mongwe.
Goriale mo we ke gore ke a monyaka ke tšilo mo-
tšeya. Papagô mothepa a re bjang, ka gobane re
nama ka e thii. Mong wa dikhomo a bolabola theema
the tha ka gôdimu. Bjale a kwana le gôre a mo-
tšee. A botš'a moredi wa gwe, gore dikhomo tša go-
tšwa ga gwe ke tšona tš'e we di ilego tša tšeya mma-
go. Ngwana o ile a dumêla ka mokhwa o la papagwe
a mmotš'ago ka ôna. Ke moka Mabore a tšeya ke
ba ga mongale. Ngwana o ile a phetha thato ya
papagwe. Ke moka taba ya bona ya fêla e ta mo
we.

5103 Mokoma le Moraba. Mathatse a fêla a e ba
le mosadi wa go ôka molwetš'i. Go setš'e go ngodi-
lwe gore gantš'i modhi wa molwetš'i e fêla e ba mo-
radi yo monyana. Modhi wa molwetš'i ke mmabji le
yêna, ka baka la gore a ka the ke a khôna go
toga. Modhi o laya pelo ya gwe. A swanêla go
hšingwa thelo. O swanetš'e go gopola motswetš'i le
moledi wa ngwana. Molwetš'i ke khôši ka gobane the-
lo the thengwe le the thengwe the we a the nya-

kago, o fa bitša ke moka ba the nyahela ba ta ba mo fa. Ditšhila tša yo mogolo di a ikha. Ke mo ma- thatse a letsogo gona.

5104 Papago Mokoma le Moraba o ile a aba lefa la gwe a the phela. Mooki wa molwetsi e be e le ^{mma} ~~papa~~ go Moraba. Mmago Moraba ke mosadi wa lapa le lenyana. Mosadi wa lapa le legolo ke mmago Mokoma. Bja le a bona mosadi yo mogolo a mo šisingwa. Ke ge a toga a yo dula ka lapeng le lenyana. A bona gore mo a ka hwa a theu abê lefa, ba lapa le legolo ba ka thalefetša ba lapa le lenyana. Ke ge a diva gore ba khobakane. Ge ba khobakane ke ge a thoma go aba lefa la gwe. Khomo tše tharo a fa lapa le legolo. Khomo le namane a fa lapa le lenyana. Khomo tše pedi ya ba tša gwe. Khomo e nqwe a re le ta mpoloka ka yona. Ya bo bedi le ta thobosa bana ba ka.

5105 Papago Mokoma le Moraba a hwa. Ka moragô ga kabaganyo ya lefa la gwe ke moka a hwa. Mohu o ile a phetha thato ya gwe ya kabaganyo ya lefa la gwe. Batho ba ile ba belaela mabapi le kabaganyo ya mosadi yo monyana. Ba re mohu o kokoteditše yo monyana. Ka baka le we a ba swanela go šala lentšu la mohu moragô. Mosadi ke yena a

go ba a khōta tšhupja.

5106 Mosadi a ba ganetša, a re ke khōtšwe. Dipolabolo ka moka e be ba fo tšama ba ngunanguna ka matheko. Dife beng tša mosadi di tše su tša fena. Ba ile ba boloka mohu ka khomo e la a go ba botša. Mosadi yo monyana o ile a di kwa tšatši la khomo ya tšhobošo. Ge ba nyaka go tšeba ka lefa la mohu. Bjale ke ge ba tšhalōša ka mokhwa o, a ilego a aba ka ōna. Bjale ke ge ba re nkabe ba le kantšhe. Ke gōna a o-kwa gore mangunanguno a dutšia a le gōna. A re go bona le tšhuba keng. Nna ke khōtšwe mo we ke filwego gona. Mo la e be ke na le pelaēla, nka be ke ile ka mmo-tša ka nōi. Letšatši ka le thii a ke nyake go o kwa dipolabolo tša mohuta o we. Mangunanguno ka moka a ile a fēla.

5107 ~~Matšhoganono~~ a mohu ka moka a ile a ba ka belong ya mosadi yo monyana. Khomo e la le namane ya yōna di ile tša tšatša lešaka. Lefa la mosadi yo mogolo le ile la ba le madimabe. Madimabe a tšona ke go hwa. Ba ba ba thōma mosadi yo monyana gore ke yēna a di loyago. Ba ba ba ya ngakeng. Bjale ngaka ya ya ya ba botša gore a di loiwi ke motho. Taba kholo di belaēla ke mohu. A ka a-lefa kabēlo e.

894

K34/82

we ~~pelo~~ ya gwe e lukulugile, ka baka la gore o be o mo šišingwa. Ke ôna mokhwa o we lefa la lena le hwago ka gona.

5108 go lwa tša šaka ka lethii. Goriale ke moradi yo monyana. Ka moragô ga mo ba tšo boya ngakeng, ba mo romêla motho wa go ya go rapêla. Morumiwa o ile a ya, a fithetsû mantrû a di-thapelo. Ke ge a fetola thebaka gore thepela o ba botša, molato a o gona. Dikhomo go lwa tša šaka ka lethii. Moradi yo mogolo o be a tšhugile kudu a re ke molato. Batho le bona e. be. ba nyaka gore a mo lifiše. Thebaka tha boya. Tha ba botša gore ke tšwa ntše. O ile ke le botšê dikhomo go lwa tša šaka ka lethii. Ka goriale mo we ke gore molato a o gona. Ba ile ba leboga kudu, ke moka molato wa thômanô ya boloi wa fêla.

5109 (b) Mokoma a-dima dikhomo ga Moraba. Ka lapeng la bo mokoma go ile gwa šala go ngônga ntšana. Ke gore ga khomo e hwile e ~~bedile~~ ^{khobugile} go šetšê marapo fêla. Ka goriale mo we ke gore a go thana thelo. Bjale mokoma ke monna o swanetsê go ba le moradi. Ke ge ba e ya ga bo Moraba go adima dikhomo. Mmago Moraba a re bana ba komana boloto bogôši ke go

894

K34/82

2420

bopana. Ke moha a ba fa dikhomo ka botha-
kha. Mohoma a ya a tšeya moradi ka tšona.
A mo fa tšona. Ke boya khomo ke bo boya iho-
mo.

5110 Moraba a tšeya moradi ka lefa la go fa ke
papagwe. O ile ge a adima morwa rragwe a fo
ntšha tša šala. Ka mašaledi a ya a tšeya wa
gwe moradi ka ôna. Moradi yo we a ka a phela,
o ile a hwa le mpa. Molato gwa hwetsšwa gore
e ka be ba bege ge dikhomo di e tšwa. Ba o kwa
ka ditaola ge ba tšama ba laola ba nyaka go
kwa lehu la moho. Moraba o ile a bošela thake-
ng. Dikhomo tša go nyala yo mongwe moradi
a di gana. Morwa rragwe o natšo tša matšo
a morediê. A re bokaonê ko butšiša tše la tša
ka.

5111 Mohoma a gana le dikhomo. Moraba a ya
ga morwa rragwe. Ke tswenyegile bjale ka ge
le wena o tšeba gore ke hwetsšê ke lapa. Bjale
ka baka le we ke tšilo butšiša gore manamane
a. la e šu wa bôna. Monna a ya a bola-
bola le moradi. Moradi a gana, a re tše ke
dikhomo tša moredi wa ka. Wena ge nhe o
ile wa tšeya dikhomo tša gwe, tšepela o bê-
rêka. Monna mo a tšo boya, o botša morwa rra-
gwe gore, a ke tšebe manamane a we o wa.

894

K34/82

2421

bolabolago. Bokhobo bo a ja bo ile nna. O bolabola bjang mo o riale morwa rre. Ke nnete go bjale ka ge ke bolabola. Ke moka ba togelana ba tha kwana.

5112 Taba ya khobakanela ke banna ka the gae. Ka morago ga mo ba tha kwana, Moraba a boela a ya a botša mmagwe. Mmogo Moraba a thoma go mahala. A ka a kholwa dipolabolo tša morwa wa gwe. A roma motho yo mongwe a ya go kwisisa. O ile a fetola morumiwa bjale ka ge a fetotše morwa magwe. Morumiwa a boya a re ke nnete mo we morwa wa go a go bolabolago. Bana ba pakae^{no} a ba na bothakha. Go thakha bona ke go thinya. Taba e be e tha twanela go khobakanela ke banna. Lehono ba ta e khobakanela ka baka ta gwe.

5113 A roma morwa wa gwe go tsama a tibiša banna. Pele ga gore a romê morwa wa gwe, o ile a goma a roma morumiwa. Thepela o mmotše, ka tsatsi la gore ke nna yo we ke a ta. Ka goriale mo we ke ra gore ga gona le monna yo a mo tshpilego a mmotše. Morumiwa a ya a mmotša. A re go lukile. A boetsa mantšu. Morwa wa gwe a khona a tsama a botša banna. Ke molaô

894

K34|82

wa gore taba e thomiwe ka gae. E t̄a re mo
e šitile ya ba gōna e khōnago e išwa khorong
ya mošate.

5114 Ba rapiwa ba ile ba khobakana khorong ya
Moraba. Bjale moadi a thōma go laudiša ka mokwa
o we morwa wa gwe a ilego a t̄a ka ōna, mabapi
le kadimō e we ya dikhomo. Banna ba bangwe ba
leloko la bo moraba, ba t̄eba taba e. Bana ba
pakaeno a ba na ^{nnete}. Ka mokhwa o ba dirago ka
ōna, ba ka t̄he ke ba adima ke motho. Taba e
fets̄a ke go bolabola. Bosele e be re swanetše
go-kwa. Ke moka ba swara t̄ela ba ya. Ba
ya ba hwetšana a ba letetše. Ka lebaka le
we ke ge a dula ga wa gwe mmoto. Ba fi-
t̄ha ba dumedišana naē. Ka moragō ga mo
we ke ge ba bolabola gore re t̄ile ka taba
e la ~~na~~ go t̄he t̄ibjē ga dikhomo.

5115 Mong wa dikhomo a t̄halōša ka mokhwa o
we a ilego a adima dikhomo ka ōna. Ke ka
mokhwa o we a ilego a botša morwae gore
a t̄ebe gona le dikhomo. Ke ka mokhwa o we
a ilego a t̄he kholē ka ōna, a ba a roma mo-
tho. A kholwa ka morumiwa. Mogani le yēna
o ile a t̄halōša ka gore a ke t̄ebe ba ki-
le ba nkadima dikhomo. Dikhomo t̄ie le di
bōnago ka mo šaheng ke t̄ša matšo a more-

di waka. Tše we ka moka ba di bolabolago ke maaka.

5116 Mmago Mokoma a thōma go bolabola. Bana ba ke ba ka bedi ga bona. Nna a ke nyake go fula tōuma ka bolelle. Ke gore nhe nyake go thalefetsā batho ka baka la bogolo bja ka. Ngwana yo wa ka o bolabola maaka, re ile ra adima dikhomo tša yo. Lehono o bōna mo di na le mebala o nyaka go gana. Le tša tšela le tšona e be di na le mebala. Taba kholo o gantšha ke mosadi. Ke dula na bō ke a di-kwa dipolabolo. tša bona. Mokoma o ile a tšenela mmagwe a tša bolabola. A re ge motho a gafa o ya molopeng (~~Lydenburg~~ (Leydsdorp.) Ba tša mo isa mo we magafi a nago gona.

5117 Banna ba ba rapiwa a ba tšela go dula fēla. Le bona ba thōma go bolabola ba sola mogani. Mogani o ile a ba botšha gore ge le tša tebe tšela ya goya khorong. Tšamang le butšiša ba tša le šupa. Goriale mo we ke gore a ke tša nyaka yo mongwe a bolabola mo moteng wa ka. Banna ba ile ba gakanēga. Ba gopola tšema the: Noga ga e latellwe moleteng wa yōna. Re ka ba ra bolaiwa. Ka moka ga bona ba ile ba tšoga le nthago ba tša le belle.

5118 Moraba a iša molato khorong ya ga Mothabe. Pe-
le ga go iša molato mošate, ba ile go tšoga mo we
motšhabong, ba ya ba khobakana kowa khorong ya Mo-
raba. Bjale moraba a re ke swanets'e go
diya bjang ka taba e. Taba ke taba ka
gobane o gana le dikhomo tša go. Ka gori-
ale mo we o swanets'e go iša taba ba-
nneng. Moraba ke ge a iša taba mošate.
Ba mošate ba amogela taba ya gwe.
Ba mmotša letsatši le we a swanets'ego
go boya ka lona khorong. Ka moragō ga
mo we, ba roma motho wa go tšibisa Mo-
koma gore o wa nyakêga ka mono khorong.
Morumiwa o ile a ya a mmotša. A fa
morumiwa khogo. Ke masto a gwe a dipêra.

5119 Letsatši la katholo. Ka lona le-tšatši le
la ba mošate ba gore ba tše ka lona, ba ile ba
ya. Mmudi wa lekhōta a butšiša ba fapani gore
le gathane ka moka naa. Ba fapani ba ile ba
dumela. Bjale a re go bona dikhobê tšase. Ba ile
ba dula ka tšase. Ba-a-thudi ba dula ka kha-
kala. A re go lekhōta bjale re bula le khōta.
Ka gori-ale mo we le khopelwa ditêbê le melo-
mo ya go lamolanya batho ba. Mokoma o bitša
ke khoro ka baka la Moraba. A re thobêla.
Moraba motho yo la o mofnyakago šo. Ke yêna
a re morena. Bjale mamondi o ka bolabola go-

riale ke mmudi wa lekhota.

5120 Dipolabolo tša Moraba. A êma pele ga lekhota. Thobêla lekhota la ba bina tšu. Ke nna yo we ke llago, ka baka la dikhomo tša ka tše we ke ile ka di fa ke papa. Ke mo'e thale nna yo monyana ge ke fiwa khomo le namane ya yôna. Ka moragô ga mo ke bolotše, ke ge a e tša a adima dikhomo tše lesome a yo tšeya mosadi ka tšona. Mma o ile a re bana ba homana boloto, bogôri ke go bopana. A mo fa dikhomo tše we a dikhope-tšego. Ka tšeya mosadi ka mašaledi. Mosadi wa ka a hwa. Ka moragô ga mo we, ka ya go yo morwa rre, ka go nyaka dikhomo tše la tša ka. Ke a re yêna a tšebe mo ke na le dikhomo. Ke mokhwa o we ke tšilego ka ôna mo. Thobêla lekhota. Mo a riale a dula fathe.

5121 Dipolabolo tša Mokoma. A êma pele ga lekhota. A re thobêla bathubutse. Ke nnete mo morwa rre a bolabolago. Ke ile ka adima lesome la dikhomo tša go tšeya mosadi yo. O ile a tša a nyaka dikhomo tša gwe. Bjale ka botša mosadi wa ka. O ile a gana, a re ke dikhomo tša moredi wa gwe. A re nna ko bêrêka tša ka dikhomo ke mo fê tšona. Ke mokhwa o we ke ilego ka gana ka ôna, ke dirêla gore ke tše ke kwe gore dikhomo tša moredi ke tšar mang monwa le mosadi. Dikhomo di

gōna di gana le mosadi yo.

5122 Dipolabolo tša Motšatši. Motšatši ke yēna moga-
tša Mokoma. Mmudi wa lekhōṭa a re, go kaone gore
re fê mosadi the-baka tša go bolabola. Lekhoṭa
la re go wa kwala e fang thebaka mosadi gore a bo-
labole. O ka ēma wa bolabola, aowa mosadi a eme
o fo bolabola a dutši. Mmudi wa lekhōṭa a gafēla
mosadi gore a bolabole. Motšatši a re re a loša. Ke
gore o kwatama ka dikhoru, a loša ka diṭa. Ke
nnēte go bjale ka ge monna wa ka a bolabotš'e.
Ke gana le dikhomo ka gobane ke matšo a mo-
redi wa ka. Mosadi o wa nyadiwa, o nyetše
ka dikhomo tša gwe. Bjale nna ke belege
ngwana naē. Ka goriale mo we dikhomo ke tša
gwe le nna. Ke moka ke feditš'e ka go gana
le dikhomo.

5123 Mmudi wa lekhōṭa a gafēla lekhōṭa di-
taba Banna ba re dikhomo di swanetše go
fiwa Moraba. Mosadi a ka tše ke a laola di-
khomo monna wa gwe a tša phela. Mosadi a
re le ya-kwa banna, ge lo gapa dikhomo le
mo fa, nna ke boēla ga geš'u. O boēla ga ge-
no ka lebaka le fe. Ke boēla ka baka la
gore a nnyala. Tše we di tša bōna ke wena
le monna wa go. Ge o boēla re tša bōna ge
nke monna wa go a ka tše ke a ya a gapa

dikhomo ga batwadi ba go. Ditaba di pedile a di išwe thelepeng.

5124 Mmudi wa lekhota a iša taba thelepeng. Morena thobela. Banna ba bone gore Moraba o swanets'e go boela ke dikhomo tša gwe. Mokoma a na maata le dikhomo tše we. Motho yo a ganago le dikhomo ke mosadi. Morena a re, thepelang lo botša monna yo we wa go éta ke mosadi pele, o na le molato. O swanets'e go ntšha lesome la dikhomo le khomo ya manganga thaha a banna.

5125 Mokoma o ile a ntšha lesome la dikhomo le khomo. Mmudi wa lekhota a boela ka khorong ya banna. Morena lekhota. Lekhota ka moka la homola. Ke re ke boile, bjale thelepe the re Mokoma o na le molato. Ka goriale mo we, o swanets'e go fa mong wa dikhomo, dikhomo tša gwe. Dikhomo tše we di lego lesome la dikhomo. Ka baka la manganga a gwe, a go ngangiša mong wa dikhomo, o swanets'e go ntšha le khomo ya go diva lesome la dikhomo le khomo. Khomo e we ke ya manganga thaha a banna. Ka gobane yena mong o be a gopotš'e gore re ta mo ntšhiša lesome fêla. Ke moka mo-athoelwa a pone motheko wa gwe. Mokoma o ile a ntšha lesome la dikhomo le khomo. Ke moka molato wa bona wa fêla o e ta mo we.

5126 Mmudi wa lekhota a re motsatsi a eme. O wa tēba gore molaō a o dumele gore moradi a eme pele ga banna a bolabole, ka baka la gore a ka feno-la banna. Bjale o ile a re a eme ka baka la gore o e tiya monna, yēna e le gore ke marigatēla go bedi. O be a nyaka go t̄a bōna gore o t̄a ba monna. Bjale lekhota la gana ke moka pono ya gwe ya šitwa.

S. 5: ^(a) Thato ya monna gōdimu go baredi ba gwe.

5127 Thato e ngwe ya monna ke ya baredi ba gwe. Monna a ka laēla gore moredi waka o swanetše go tšēiwa ke khorong ya mokete. A ba botša gore le monka hwa ngwana yo we waka o swanetše go ya mo we-la mathōmō ge a t̄ha dutši a phela, ba ka gopola gore mathomong ke dipapadi. Ba lebala gore yo mogolo a bapale. Ba t̄a thōkōmēla kudu mothang a ba botša ge bolwelši bo mogoletše. Ke gona ba t̄a bōnago ga bote gore o bolabola a holofetše. Ga-ntši taēlō ya mōhuta o we e fēla e ba go khaitšedi. Khaitšedi e we ya gwe e mo swara ka mokhwa wa molaō. Le gore monna wa gwe ke lethō. Moredi yo we wa gwe, o t̄a laēla gore a tšee ke ngwana wa khaitšedi ya gwe.

5128 Taêlo e thagišwa ka moragô ga lehu la monna. Ka moragô ga lehu la monna yo we wa go šiya taêlo, ke moka ba khobakana ka the gae tha bona. Khobakano ya batho moteng wa monna yo a hwilego, e khobakana mo ba lla thello tha mohu. Ya bobedi ke ge ba thakola bathologadi dithakola. Ya boraro ke ya dipendi tša bathologadi. Khobakano e we ya boraro ke yôna ya mafello. Ka yôna ke e we ba swanetšego go šupa moja lefa. Wa bôna ba boetša moragô ba beya le-tšatši le lengwe, ke gore a ba khobakana ka moka ga bona. Ka yôna khobakano e we ya mafello, ke yôna khobakano ya go beya moja lefa le go thaloša melato ya mohu le ditaêlô tša gwe. Lentšu la mohu a le nyatšivi. Ka goriale mo we ke gore ba swanetše go phetha mowe a go bolabotšego. Ka go tšhaba dipelaêlô tša mohu. Ka gobane ba thoka go phetha mo we, mohu a ka thagišetša moredi wa ga gwe madi-mabe.

5129 Monna a ka laêla gore moredi wa gwe a fo tšeya ke motho o šele. Mo ke taba e ngwe, ka gobane motho yo we a tswalane naê. Bjale o laêla gore moredi wa gwe a tšee ke yêna ka baka lang. Lebaka ke le go thoka mereba, ge morogana a the na mereba, a gotšetša bakhalabje mollô le go ba khela meti. Mokhalabje yo mongwe le yo mongwe o ta duma gore a ka tšeya moredi wa gwe. Mediro e we ke ya ge ba ile makhweng. Monna yo we pelo ya gwe e

K34/82

feletšego gore a tšee moredi wa gwe, mothang a bôna-
go gore e fula e ukametše leipe, o ~~se~~ šiya taélô.
Thato yaka e re ngwana yo waka a tšee ke morwa
mohete.

5130 Bjale ka Tsetsetse le ~~le~~ Huwane. Tsetsetse o
ile a bêrêka Kolawe le morwa Huwane. Morwa yowe
leina la gwe e be bare ke Makhukhu. Masogana
ka moka ba we ba go ba ba le naê, ba ile ba ba
le mereba. Makhukhu o be a tha lape. O be a re
go tšwa mmereko^{na} ke moka a kitimê a gotše mollô
khorong ya gabo. Ka morago a yo kha meeti. Ge a
beya meeti, ke moka o tšeya dikotêlô, o phaka tša
goja. O phakêla le bakhalabje. Bjale bona ge ba
fitha ba fo hwetsšana dilo ka moka di lukile. Ba
diyo fitha ka go namolla meholo. Ke gore go kwaela. Ke
ge Tsetsetse a re ngwana yo o swanetše go tšeya mo-
redi waka.

5131 Tsetsetse a laêla ba leloko la ga bo, gore Makhu-
khu a tšee Mokangwe. Khaitšedi ya Tsetsetse a gana.
A re Mokangwe o apeela nna. A re di a kwala.
Gona o swanetše go tšeya Makhope, ka gobane nna
e be ke teba mosadi wa go e ke Makhope. A khai-
tšedi ya gwe leina la gwe e be e le Makhope.
Makhope yo we o be a swanetše go ya ga rakhadi
ya gwe Makhope. Bjale a re, yo ke yo mogolo, ke
yêna yo we o ka mo fang motho yo we wa go. Go

134/82

ganetsana le khadi a gwa loka. Ke ge a re go lu-
kile khaitšedi, wena o ta tšeya yo we o mo nyahago;
fêla yo mongwe o swanetše go ya mo we ke bolabolago.
Khadi ya dumêla.

5132 Makhukhu a tšeya Makhope. Ka moragô ga le-
hu la Tsetsetse, ba khobakana. Ke tšatši la tšhupo
ya moja lefa. Ba šupa Modupi go ba moja lefa. Ka mo-
ragô ga tšhupo e we, ba tena ditabeng tša go šwaa
ke mohu. Makhope ke yêna khaitšedi ya mohu. Ka
moragô ga mo ba bolabotše dikadimo le melato ya
ya mohu. A thagiša taêlo e we ya mohu. Mohu o
ile a re Makhope o swanetše go tšeya ke Makhukhu.
Ka moka ba ile ba dumêla gore a mo tšee. Ke
ge Makhukhu a tšeya Makhope. Ke moka taêlo
ya mohu ba e phetha. Ke mafello a thato ya
mohu.

5133 Thekwai a laêla gore moredi wa gwe a tšee
ke ~~Tsetsetse~~ Tsetsee. Moredi wa gwe leina la
gwe e be e le Pebi. O be a swanetše go a-
peela rakhadi ya gwe. Bjale morwa masega-
bu o be a na le mereba kudu. Mogwera wa mo-
tho ke go kwana naê. Mokhalabje yo we Tse-
tsee a kwana le Thekwai. A fêla a mo fa mathe-
bô ka nte le go mor rekšetša. Ka tšatši le le-
ngwe a tšewe a mo swanetše dinama. Ke ge a
botša moradi wa gwe gore, ngwana yo o swanetše

894

2432

K34/82

go tšeya ke morwa Tsetsee. Mathebo le dinama e be di tšena ka lapeng la bo Pebi. Mosadi ke ngwana, ba ka šala ba mo foraforantsšhetsša. A botšša moratho wa gwe wa monna.

5134 Thekwai a hwa. Ka moragô ga matsiši a the makae, ke moka a hwa. O ile a hwa moredi wa gwe e thale yo monyana. Ka moragô ga thello, ke ge moratho wa mohu, a ba botsša gore mogolo waka o ile ngwana a tšee ke morwa Tsetsee. Ka nnete mosadi ke ngwana. Khaitšedi ya mohu a re mosadi yo 'we ke waka. Mmago mothepa a dumêla gore moredi wa gwe a tšee ke rakhadidi ^{wa} gwe. Moratho wa mohu a ganetsša mosadi. A re tšiši le a mpotsšago ka lona le wena o be o le gona. A latola a re nna a ka dikwa.

5135 Faêlo le thato ya mohu ya ganetsšwa. Masegabû o ile go bôna gore mohu o hwile, a thôma go kwana le mogadibô wa gwe. Goriale mo we ke gore a tšee a khônê go tšeya moredi wa gwe. Motho a ba ngangane ka yêna e the phofolo. Gona go lohile maaka a ke a e ba le the thare goba le tšapa. Goriale ke moratho wa mohu. Ka goriale mo we o dirêla gore masegabû a ka mo tšeya, ka thato ya gwe e theng thato ya mohu. Masegabû a tšeya

894

2433

K34/82

Pebi. Ke moka taba ya bona ya fêla e ta
mo we.

5136. Lentsu la moku a le nyatsiwi. Pebi o ile
a thagela ke madimabe. Madimabe a gwe ke
a go bèlega bana ba e hwa. Bana ba gwe e
be e le mafella ntong. Ke gore e be ba e hwa
ba thesu ba tšwele ka nte. Bjale ge ba tsama
ba laola, ditaola di ba botša gore go belaela
papagwe. O be a nyakile mo la a be a ile mo
a go le laela gona. Bjale lena le setše le
dirile ka mokhwa o we pele tša lena di rata-
go. Ke mokhwa o we ngwana wa lena a tha tswa-
rego thelo. A gona ngaka e we e ka alafago
ngwana yo we. Ke moka yēna le monna ba ta
fo dula ba lebane. Ke gore ba ka the ke ba
ba le ngwana. A gwa ka gwa ba le the we
ba ka the diyago. Pebi o ile a hwa a thena
ngwana. Mafello a taba.

5107 (h) Monna a ka siya thato ya gwe gōdimu
ga mothankane. Banna ba phela ka the gwera.
Bjale ka govale mo we bona ka nōsi ba ratana.
Yo mongwe a re ke nyaka mo ngwana wa ka a
tšeya ngwana waka. Yo la le yēna a dumela.
Ka govale mo we ke gore the gwera tha bona
tha the ke tha sala tha hwa, ka moragō ga mo
bona ba hwile. Papago mosogana o ta botša mo-

rwa wa gwe gore mosadi wa go ke moredi wa mo-
hete. Papagwe moretsana le yêna o  a bot a moredi
wa gwe. Bjale papago morogana o  a f ela a i a
mesebjana ya gwe.

5138 Ka morago ga yo mongwe wa bahhalabje ahwile
goba ba hwile bedi ga bona. Bana ba we ge ba
ile ba t eyana; ke moka  he gwera  ha bahu  he
tugile. Batho ba khale e be ba t haba lent u la
mohu. Mo we mohu a go  oga a bolabot e g na,
e be ba dira ka mokhwa o we a bolabot ego ka
 na. Goriale mo we e be e le go phetha thato
ya mohu. M ya wa mohu le  na o be o  ha be-
laele.

5139 Sekwatapeng le Moagi. Batho ba we e be
e le mogwera le mogwera. Bedi ga bona e be e
le dingaka. E be e le pja mpepu  he wele le mokhe-
di. Ke gore bogwera bja bona e be nke ke bana
ba ~~motho~~. Bjale ka t at i le lengwe Moagi, a re
ke nyaka morwa wa ka a t eya moredi wa go.
Ka goriale mo we ke gore bogwera bja rena bo ka
 he ke bja hwa. Thekwatapeng o ile a re o wa
kwala monna. Ge ba fithile ka magae a bona,
ba thoma go bot a bo mmago bana. Yo la o bo-
t a mosadi wa gwe le ngwana wa gwe. Yo la
le y na o bjale. Batho ba we ba ile ba hwa
lehu ka le thii, ka baka la gore  he  hengwe le

the thengwe tha bodino e be ba tha konane. Ke ka baka le we ba ilego ba hwa letsatsi ka lethii. Ba ile ba hwa taelo yona ba isile.

5140 Mamogale a tšeya Matebe. Mamogale ke morwa Moagi. Matebe ke ^{moredi} ~~mama~~ wa Thekwatapeng. Ka morago ga mo dilla ka moka di fedile, ba la ba leloko le la, ba tšibšana thato ya mohu mabapi le mo we ngwana wa gwe a swanetšego go ya. Ba la le bona gwa ba bjale. Batswadi ba Mamogale ba romela pudi ya gô thota madiba. Bjale batswadi ba moetsana ba amogela. Ka goriale ke gore ba tšecane. Ke ge Moagi morwa wa gwe a yo tšeya Matebe. Ke moka ya ba mpjata. Ke gore modulo o mogolo (mpjata)

(c)
5141 Batho ba pakaeno ba nyatša lentšu la mohu. O kwa ba re o bōna ma a ehwa a thinya lehu. Ka baka le we ba re lentšu la mohu a le šadiwi morago, ka baka la gore o be a o kwa lehu. Ka morago ga mo a hwile ke moka dipolabolo tša gwe ka moka ba diragela morago. Bo madimabe o tšetše kudu go the šale mantšu a mohu morago. Bjale ka ge go thalušitšwe ka maphepheng a ka gōdimu ka bomadinabe bja Pebi. Yo we a bile-go a ya lebiteng a the na ngwana. Lentšu la mohu a le nyatšwi, go nyatša lona ke go e khōgela bomadinabe. Ka baka la gore moye wa

mohu o ka the ke wa robala.

Temana ya 3: Go thoka taêlo.

5142 Banna ba go hwa ba tha laêla thelo. Monna le ge a na le mosadi, o swanetše go ba letaêlo. Ka gobane o na le bana. Ka go tšhaba gore mogolo a ka šala a thinya lefa, a lebala gore o na le bongwanabo. Bjale ka ba khoro ya ga Raganya. Dingodile ka mapheng a ka gôdimu. Mowe lekhothwana la bona le ilego la thaba theema the: mpa ya mongwe a e khanelwe. Wa bôna a tha šii taêlô o hwile ka lehu'a go the bolabole. Goba o diyo e polaya. Goba o diyo bolaiwa. Ke mo we monna a ya go a šita go šiya taêlô ya gwe. Go bjale ka monna wa malapa ke gore basadi. Bjale ge a ile a thoka taêlô, ba tha šala ba a-baganya malapa a mohu ka mokhwa o ba dula go ba dira ka ôna.

5143 Monna wa mosadi wa moopa. Monna wa mosadi wa moopa gantši a šii taêlô. Taba kholo mo ana le lefa o fo teba ga bote gore lefa la gwe le tha lewa ka moši. Dikhomo tša go mo nyala di ile ka lewa, lefa la gwe le lona le tha loba. Fêla ba bangwe ba šiya taêlô ya gore ka lefa le, o tšee mosadi. O tha tha a go khêla meeti mothang o baba. Motho a ke a fo dula a le noši, yo we o tha tha a go fokatsša. Le ge bana ba ka šala ba

bêlêga ke madi a šele, a gona taba. Ka gobane bana ba ana dikhomo. Tše we a botšê mosadi o bolabolella ka pelong. Mosadi yo we ge a tswalegile, o ta šala a dira mo we monna wa gwe a mmotšitšê.

5144 Bjale ka Maleopeng le Madirê. Maleopeng o ile a tšeya Madirê. Ba ile ba fo dula ba thena le ngwana ka baka la gore mosadi e be e le moopa. Bjale monna o be a na^{ve}lešaka la dikhomo. A tšena ke bolwetšî bja ntšêrê. A bôna gore ke moha ke lehu la ka. A re go mosadi wa mpôna ke ahwa. Wena ke wena tšegôlê. Ke gona a o tšoge fathe. Ka goziale mo we, o swanetšê go šala o tšee dikhomo tšê, o bônê ngwana wa matho o mo tšee. O ta ta a ba a go khêla meeti: Mosadi o ile a dumêla. Ke moha monna ka moragô ga matsšatšî a tšhe makae, a napa a hwa.

5145 Mosadi a ka a dira mo we monna a go mmotšîa. Ka moragô ga mo monna a hwile, batho ba mmotšîa bjale ka monna wa gwe. Ba mmotšîa gore o be o swanetšê go tšeya mosadi ka dikhomo tšê. Ka moragô ga mo we a šegelana le monna yo mangwe. A thôma go boetsa taêlô ya mahu moragô. A dulella thoto ya monna wa gwe le mošabo ba ija. Ba ile ba leka ka maata go mmotšîa. A re go bona ko tšeya mosadi le nna ke le mosadi

894

2438

K34/82.

nka dikhōna. Merifi a e khurumetsane. Ke gore mosadi a ka the ke a robala le yo mangwe mosadi. Ba ile ba mo homolēla. Dikhomo tša tšena ke bolwetši bja tšhakwane tša hwa ka moka ga tšona.

5146 Madiē a khuduga moteng wa bogadi, a ya a dula le khaitšedi ya gwe. Ka morago ga mo dikhomō di fedile, monna a boetsa maoto moragō. Mosadi a šala nyanyaneng. Ke gore a šala mašuwanaeng. Bjale a dira moferefere moteng. Ka moragō ga moferefere o we ke moka a toga, ke ge a yo dula le khaitšedi ya gwe. Ka moragō ga mo a dutši ke moka khaitšedi ya gwe a hwa. Bjale matšo a gwe ya ba digōlē ka moka ga ōna. O ile a hwa ka lehu la go bolaiwa ke le tora, ka baka la gore e be go thoka le mo go tšetši wa mollō. Ke moka taba ya Madiē ya fēla a ta mo we.

5147 Motho o lohēla ke dilo ge a ile a phetha thato ya mohu. Mōya wa mohu o ta robala, ka gobane tše we a ilego a di laēla, di thepidišitšwe ka tšela e we a ilego a laēla ka gona. Ge a laēla o gopotše a hwetsana tšela ya go laēla ka pelo e bothoko. Bjale mōya wa gwe wa fella mo we a laetšego gona. Ke mokhwa o we dilo di yaga tša hwa ka buntši ka baka la nyatšo ya

894

K34/82

2438
2439

taêlo ya mohu.

5148 Monna wa go hwa a t̄ha laêla. Dipelaêlo di no ba gōna. Dipelaêlo di ba gōna ka baka la gore ge a ile a sala a t̄ha some ka mokhwa wa molaô, dilo ka moka di ka t̄heke t̄oa loka. Ba swanetšê go fêla ba mosoma. Mōya wa gwe ke gōna o t̄a t̄ebago gore ba nkhopola. Ka baka le we la go gopola mōya wa mohu, mohu mōya wa gwe o t̄a robala. Dilo ka moka di t̄a ba lokêla. Go bjale ka monna yo a go hwa a t̄ha laêta^v laetšê. Ba swanetšê go fêla ba mmeqa. Ba mmotšâ gore t̄helo t̄ha gore t̄hela wa gore lehono t̄he t̄hepela ka t̄ela e la wa go e bola. Ka goriale mo we ke gona mohu a t̄a t̄ebago gore ba phethile thato ya gwe.

5149 Motho o retiwa a hwile. Motho bo bo t̄e bja gwe ke diata. Motho mo a t̄ha phela a retiwî. Ke gore a ka ba t̄he-bodu, ba t̄a mo kōta ka bo bodu bja gwe. A ka ba mo lwi wa^{di}ntwa ba t̄a mo êpa ka dintwa. A ka ba t̄henyela ba t̄a mo kōta ka bo-nyela. Medivô ka moka ga yōna e we a e dirago a t̄ha phela. Mothang a hwago ka moka ga bona batho ba t̄a morata. A ba rate nama ya gwe ba rata mōya wa gwe. Ba swanetšê go r̄eta mōya wa mohu ka mokhwa wa molaô. Goriale mo we ke gore ba be le mathatse. Badimû ba bigiwa t̄helo t̄he t̄hengwê le t̄he t̄hengwe.

894

2440

K34/82

Ka mokhwa o we badimu ba ta go fai mathatse.

5150 Monna wa basadi mo a tha šiya taêlo. Ka moragô ga lehu la gwe, ba swanetše go butšiša ge nhe o ile a šiya taêlo. Bjale ge ba hwetšana gwe a ka a šiya taêlo, ke gona ba ka khôna-go go abaganya ba-gatša mohu lefa. Ka tša-tši le we la go šupa moja lefa, ka morago ga tšhupo ya moja lefa. Ke gona ba bônago lefa la mohu. Ka moragô ga pono ya lefa, ke moka ba a-baganya bathologadi ka mokhwa wa molaô. The ruiwa the thengwe the a bolaiwa. Ke thona tha go thobôa. Bjale ka thona le yêna mohu ba yo mmege ka thona ka mokhwa o ba šumilego ka ôna. Ke moka gwa fêla ka mokhwa o we.

S. 6(b) Palakano ya motse ka moragô ga lehu la monna. Ke ite

5151 Ga rutêga ga motse. Ke ile mo ke balolla ka hwetšana ke tabugile s.b. Temaneng ya 2. Motse o swara ke mong wa ôna. Medirô le mekwa e mebotse le e mebe e teba ke mong motse. Mong wa motse a hwa ke moka ke ditopo. Ka baka le we ke moka motse o wa rutêga. Ga gona monna yo a ka thibêlogo ditopo tše we. Ke gona motse o thubegile ka gobane a o na mong wa ôna.

5152 Banna ba bangwe ba di bōna ba t̄ha phela.

Banna ba bangwe ba bōna ditopo t̄ša moṭe wa bona ba t̄ha phela. Ge mong monna a t̄ha phela, ba f̄ela ba re ke di-boba di loma pōô. Ke gore ditopo t̄še we ka mka o di dula gōdimu ka maragō. Bjale ge a bōna gore matsōtsi a gwe a batamelše go khaogana le t̄ša lefathe. Ke gona a ka šiyago ditaelo gōdimu ga malapa a gwe. Ke bōna gore go boima hudu, ka gobane ke a bōna gore le ka t̄he ke la šala la t̄shubêlana mollo. Ka baka le we yo mongwe le yo mongwe mo ke hwile, a bōnê mmotwana wa gwe a dulê go ôna. Le t̄a no botšana ditaba f̄ela. Ka nnete ba t̄a šala ba dira bjale kage mohu a bolabotšê.

5153 Mafota o be a na le moṭe o mogolo hudu. Bogolo bja moṭe ke go ba le basadi ka gare. O be a na le lesome la basadi le mosadi ka o thii. A la-êla ~~gore~~ mosadi yo mongwe le yo mongwe ka moragō ga lehu t̄a gwe, a bōnê wa ga gwe mmoto a dulê. Ka gobane ke bōna gore baratho ba ka ba ka t̄he ke ba šala ba le lebella. †

5154. Ka moragō ga lehu ba palakana. Ba ile ba dula mo we moṭeng go fithêla ba lla thello t̄ha monna wa bona. Ka moragō ga thello ke mka ba dira ka mokhwa o we monna wa bona a ba butšitšego. Go t̄šama ba lla mo thepe-

894

K34/82 - 2H42*

pele a gwa loka. Ke mokhwa o we ba palakana-
go ka moragô ga thello.
Mafello a ditaba tša Tema ya 25.

8

5155 Lenaneô la Tema ya 25.

Kabaganyo ya mohu mabapi le thoto.

4872 Temana ya 1: Neô ya taêlô ya mohu. 2301.

4896 Temana ya 2: mehuta ya ditaêlô tša dineô
2313.

4960 S.1: Monna a ka fa mogadikane lefa la gwe
2345.

5006 S.2: Thato ya monna wa go agêla go šele.
2368.

5074 S.4: Dithari tša malapa a di swane. Go tšeišwa
ga ngwana wa mogadikane. 2402.

5126 S.5:(a) Thato ya monna gôdimu ga baredi ba
gwe. 2428

5142 Temana ya 3: Go thoka taêlô. 2436

5150 S.6(b) Palakano ya moše ka moragô ga lehu la mo-
nna. 2440.

End S. 894.